
THE LIBRARY OF CONGRESS

Kazys Puida

Žemės Giesmė

Dalis I

Tomas III

IŠLEISTOS KNYGOS

„Vienybēs Lietuvninkų"

———— :o: ————

Adomas Mickevičia	15
Ar socijalistas gali būti kataliku?	10
Augis darbininkų judējimo Lietuvoje	15
Apuoko sapnai	15
Anatemos knygelē	10
Apie kūno išlavinimą	15
Apie Dievų Pavydumą	15
Albumas lietuviškos parodos Paryžiuje 1900 m.	40
Baltrus Turazeris. (Drama trijuose veiksmuose)	20
Dangus ir žvaigždēs. Populiariška lekcija iš astronomijos	10
Davatkų gadzinkos	10
Dangaus augštumas ir žmogaus senumas. Anykščių šilelis	20
Eglē žalčių karalienē. (Drama 5-se apsireiškimuose)	15
Emigracija. Apysaka iš emigrantų gyvenimo	20
Gyvenimas Genevaitēs	50
Gudri našlē. (Juokažaislē dviejuose veiksmuose)	15
Gegutē. (Eilēs)	10
Girtuoklių Adynos	10
Graudųs Verksmai	10
Herbertas Spenceris. Trumpa peržvalga jo philozophijos	15
Istorija Septynių Mokytojų	50
Idēja ant mēšlyno. Apysaka mūsų dienų	10
Istorija apie gražią Katriuką	10
Iš po budelio kalavijo ir Kajimas (Dvi apysakos)	30
Išgriovimas Kauno pilies. (Drama 4-se apsireiškimuose)	20
Iš bažnyčios istorijos	10
Iš kur atsiranda nusidējēliai?	10
Įtekmē socijališkų sanlygų ant visų kultūros šakų	15

Šį veikalą pavedu
mylimiems mano Tėveliams.

KAZYS PUIDA.

RAŠTŲ RINKINYS

TOMAS II.

Išleista «Vienybēs Lietuvninkų» lēšomis
Brooklyn, N. Y.
1911.

KAZYS PUIDA.

ŽEMĒS GIESMĒ

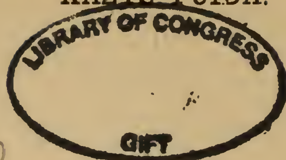
APYSAKA.

PIRMOJI DALIS.

BROOKLYN, N. Y.
1911.

KAZYS PUIDA.

RAŠTŲ RINKINYS

TOMAS 1.

Apysakos — spaudoje.

TOMAS 2.

Žemēs Giesmē — apysaka. Pirmoji dalis. Kaina 1 dol.

TOMAS 3.

Žemēs Giesmē — apysaka. Antroji dalis. Kaina 50 cent.

TOMAS 4.

Dramos — rengiama spaudon.

NEMUNU.

Dangus išpat ryto apsiniaukē, suraukē debesimis gauruotą kaktą; skruostai

. . . .

NEMUNAS.

Dangus išpat ryto apsiniaukē, suraukē debesimis gauruotą kaktą; skruostai, šiurpaus pavasario vējo glostomi, nuolatos virpējo, tarytum kas visą dangaus-slēpinio ēsybę erzino. Žiemos rūbą numetę, laukai gulējo išsitiesę, pliki, lyg koks milžinas, jēgų nustoję. Gulējo be mažiausio gyvybēs ženklo, be noro pasijudinti, iššaukti iš Pergrubēs duosnių pabučiavimų žalumynų vainikus, kvietkuotus margus pievų kaurus, medžių lapų skaras. Laukai, yt paliegęs žmogus, laukē kol jų nesužadįs skardus deivēs šauksmas, kol jiems nepalieps kelties iš žiemos snaudulio negalēs, iš apmirimo sapno, iš tinginio guolio...

Tiktai Nemunas, numetęs prievarta užkrautą žiemos jungą, drumstu, purvinu vandenimi ritos praamžiname guolyje tarp kalnų, šlamančių miškų; kēlēs iš savo patalo, lipo ant krantų, klojos ant siauručių pievų audimų, bučiavo išmirkusias gēlių-žolių šaknis ir pasakojo praamžinos senovēs slēpinius, apsakinējo savo ištakos slaptiningas dējas. Vējas blaškos po upēs guolį, draikos tarpkalnēse, krato Nemuno bangas ir supa kas-kartą smagiau «Keistutį».

Ant garlaivio viršaus nematyti kelei-

vių: šiurpus pavasario oras suvarē visus kajuton. Kajutos viduryje stovi maža geležinē krosnelē, keleiviai spiečiasi aplinkui jos ir šildo sustyrusius sąnarius. Tiktai kapitonas, iždininkas ir tarnai sukiojasi po viršų.

Antrame garlaivio gale, ties įeinamųjų pirmosios klesos durų, stovi atsirēmęs į bartą jaunas, aukšto ūgio vaikinas. Godžiomis, karščiuojančiomis akimis dairosi po upēs klonį: kalnai neleidžia žvelgesiui skrysti į tolę. Bet mintįs eina skardžiai kalnų, miškų, skardžiai tolēs — mintįs nepažįsta kliūčių savo kelionēje. Jos, yt jūra audros metu, nardo Oginto krūtinēje, vilnimis liejas širdin ir kelia iš praeities dulkių skaisčios jaunybēs paveikslus-atminimus.

Štai nekalto kūdikio metai ilga paveikslų eile pralekia pro akis pašēlusiame laukiniame atminimų-verpetų šokyje... Štai vaikēso rūpesniai-vargai, laimēs-nelaimēs, yt tyčiodamiesi, slenka pamažu... Štai jaunikio vargas-sopulys, tarytum ilga amžinastis, tęsiasi pamažu, slenka, yt mirtim baustino žmogaus mintįs...

Atminimai vienas už kito bēga, vienas kitą pakeičia, vienas iš kito juokias, tyčiojas ir, sopulio taku bēgdami, visi skubinas vienon vieton, visi telkias nesuprastinon, neužjaustinon dabartin.

O dabartis atsistojo akyse, yt baisi

kruvina žaizda, iššiepē bedantį, apipelijusį snukį ir šypsos kvailu, beprotišku nusišypsojimu. Bet ant pačio tos šlykščios žaizdos krantelio, ant lieso, virpaus, yt siūlas, liemenēlio svyruoja ilgų metų, besapnių nakčių Svajojimų Gēlē . . .

Ir smelkias į akis baisus reginys . . .

Mato, yt patsai ten būtų tą valandą, grabą, — grabe guli tēvas. Juodas švarkas dengia gimdytojo kūną. Nuo darbo pailsusios, suvargusios raukšlētos rankos spaudžia prie krūtinēs kaž-kokio šventojo paveikslēlį. Žiba galva, yt amžių rūbu apvilkta, guli užmerktomis akimis, negyvais nervų bruožais. Mirtis ištiesē ant to žmogaus sparnus, priglaudē vargų sukankintą galvą prie savo krūtinēs, lūpoms padavē Mirties-Pasilsio geralo atsigerti ir nuvedē jo vēlę nežinios-nebūties viešpatijon . . .

Ir štai mintis atsiklaupē prie gyvų žmogaus darbų grabo ir pamatē negalēs paveikslą, pajuto, jog tos rankos jau nieko daugiau nesutvers, lūpos nieko neištars, mintis neišskris iš čia. Ir visa jaunos jēgos galybe prisiglaudē jos prie šaltos sustyrusios tēvo rankos ir sopulio ekstazoje kaž-ką sakē, kaž-ką šnabždējo. Ir mintis nestengē jausmo žodžio rūbais apvilkti, nestengē balso pagimdyti — jausmas gimē krūtinēje ir joje mirē . . .

Nepaprastos mintįs kilo Oginto gal-

voje. Tiek metų auklėti, širdies kraujo maitinami svajojimai šiandien, tokią baisią dieną, žada įsikūnyti. Ir rodos jam, kad jis tik dabar suprato, atjautė savo svajojimų tikrąją prasmę. Rodos jam, kad tasai nepaprastas tėvų žemės troškimas, kartais net godumo ribas siekiąs, yra pašėlusiai baisūs, nuodėmingas, nežmoniškas. Kartais krūtinės gelmėse sukįla beprotiškai kvaila mintis. Rodos tuomet jam, kad jo svajojimų-troškimų nenustojanti jėga tėvą užmušė... Ir baisios šmėklos smelkias tuomet tonžaizdon, mintįs surūdijusia vinimi lenda į smegenis, jausmai sąžinės kardu remias širdin ir šnabžda pusiau tyčiodamiesi, pusiau šypsodamiesi:

— Turi, ko taip norėjai!...

Nemuno vilnįs ritas, pasakoja viena kitai savo kelionės įspūdžius, žinutes, kurias patyrė iš Nėries-sesutės vilnių. Švininės, sunkios, išsidraikiusios debesįs, yt bepročio mintįs, lekia pašėlusiame vėlių šokyje ir lydi jas graudulingas vėjo himnas.

Storas «Keistučio» birbynės balsas šoko į įsisiūbavusį pavasario orą. Vėjas pagavo tą balsą, drėbė jį nuo birbynės žemyn, ant laivo grindų, net tas sudejavo ir, nė atsikvėpti nedavęs, sugriebė išnaujo įsiutusio greitumo nagais ir nunešė į kalnus, į miškus, į pievas ir mirštančiais likučiais drėbė jį į bažnyčios sienas.

Garlaivis bēgo, slinko, plaukē pro kalnų skiauteres, pro miškų tamsius taškus, pro aukštai ant kalnų riogsančias bažnyčias, kurios, yt senovēs Kūrējų-Kūrējai, išskētē bokšto rankas, ištiesē jas dangun palaiminimą kviezdamos ant tų mažučių, pilkasermēgių galiūnų.

Staiga iš-už Oginto pečių prabilo, lyg kuomet girdētas balsas:

— *Mnie še zdaje, co to pan Ogint?* .

Ogintas atsisuko ir pamatē garlaivio iždininką-Mejerą.

Keliatą metų nebuvusiam žmogui savo krašte, pažįstami anuomet žmonēs rodos lyg ne tais pačiais, lyg kad kas jų veidus būtų užmaršos tinklu apvilkęs. Ir kuomet pasistengusi mintis pradreskia tą tinklą, tuomet pamato gerai pažįstamą žmogų. Atsitikimų atminimai, drauge su tuo žmogum pragyventi, verpetais veržiasi pro ištisą eilę apskritai imant pragyventų atsitikimų ir, tikrojon savo vēžēn pataikinę, liejas sraunos užčiuopiamo tikrumo vēžēn.

Ogintas pastovējo valandēlę, atidžiai tyrinējo užkalbinusiojo veidą ir pratiesē į jį ranką:

— Taip, taip, pons Mejer, tai aš ...

— *I coš odrazo pokazalo še* ... — atsiliepē nudžiugęs.— *Či na dlugo do siebia?* — užklausē, valandēlę patylējęs.

— Nežinau, matysiu kaip reikalai

susidēs, gal reikēs visiškai kaime apsigyventi, — atsiliepē Ogintas.

Mejeras jautē Ogintas neprabilsęs į jį lenkiškai, nes gerai žinojo, kad su mokančiais lietuviškai — lenkiškai nekalbēs.

— Ho, ho! Ponas daktaras kaime!— nusistebējo gudriomis savo akutēmis, yt ką nuodēmingo būtų tame užtēmijęs. — Tiesa, tiesa, — pridūrē kiek patylējęs, — tik motina ir sesuo beliko...

Užgavo nenoromis opiąją stygą. Oginto antakiai susiraukē, lūpos, krusterējusios pakampēliuose, smarkiai susičiaupē. Akįs tiktai gyviau žibējo, yt būtų ko jieškojusios, kas jų godumą patenkinti stengtų...

— Taip tai, taip, pons Mejer...

— Aha, kas tikējos! — šukterējo iždininkas ir nusisuko kiton pusēn. Sunkus slogutis užgriuvo ant senelio žydo krūtinēs ir draskē ją skaisčių praeities atminimų nagais. Mintįs, yt laukų vēsula, šoko galvon, pakuteno gerklēje ir prabilo ašarų lašais.

Ogintas pažvelgē į verkiančio žydo nugarą, palingavo galva ir nusisuko į Nemuną, įsmeigē akis į vilnis ir, rodos, jaunos jēgos vinimis stengēsi savo sopulį prikalti prie vilnių, kad bēgdamos nežinomon, amžių kelionēn ir jo sopulį toje žiloje bedugnēje paskandytų...

Bet skausmas augo, kilo iš savo pelenų. kaip ta gęstančios ugnavietēs kibirkštis

pelenų paslēpta. Akyse susispietē ir sopulys ir jēga, kuri tą sopulį sulaikyti stengēs. Akįs blizgējo, virpējo sopulio erzinamos. Ogintas paēmē Mejerą už peties, pats nežinodamas, ką darąs, lyg būtų gailēsį prie jo jautęs už sukeltus atminimus.

Mejeras atsigręžē, pažvelgē dar drēgnomis akimis į Ogintą ir, yt savo klaidą supratęs, raminančiu balsu atsiliepē:

— Dievas davē, Dievas atēmē...

— Ir nedavē, ir neatēmē! — sušuko Ogintas, tartum vidaus tyčiojimos bieso gundomas. — Atējo laikas ir be Dievo pasimirē...

— Su Dievu, su Dievu, — priešinos Mejeras, virpančiu silpnu balsu, Oginto nesupratęs.— Kunigas buvo, viskas kaip reikiant atlikta...

— Ne tą manau, Mejer, ne tą. Bet kas tiek dirbo ir taip sunkiai, tas ilgiau gyventi negalējo, nes nebuvo iškur jēgų gyvenimui semti. — Silpnu, nuliūdusiu balsu užbaigē Ogintas.

— Oi, tiesą, šventą tiesą tamsta pasakei. Kas tiek dirbo ir tiek vaikų į žmones išleido, tas negalējo ilgiau gyventi... Bet buvo tai šventas žmogus — oi-joj-oi — šventas, nēra kas sakyti...

Garlaivis sušvilpē prie stoties ir tuoj nuplaukē tolyn. Tiktai tas švilpimas ilgai draikēsi po apylinkę, klaidžiojo, yt būtų ko-

nors savo jieškojęs. Išmirkusi žemė gulėjo gyvybės atrasti nestengdama, gulėjo ir laukė, kol gaivųs, viską tverią saulės spinduliai nepaglostys jos seno glamonėjimo galybės jėga, kol nepašauks jos tverti ir gyventi...

Plikos, rudai-juodos kalnų nugaros žiūrėjo neapsakomos ramybės amžių akimis į Nemuno bangas ir audė ilgą, kaip pati amžinastis, savo būtybės dienų audimą. Nuogos medžių šakos, vėjo supamos, plakė viena kitą ir raudojo savo negalės varsomis. Tiktai amžinai žalios eglės, yt moters, savo moterystės giesmėje jieškojo rytojaus slėpinio; tiktai aukštai iškeltomis šakų karūnomis pušįs, yt tie pasaulio galvočiai, rišo praamžiną ilgėsio-tikslo klausimą...

Ogintas nulipo kajuton, susirado tuščią vietą prie krosnelės, atsisėdo ir šildė nušiurpusias rankas.

Netrukus pradėjo rengties. Vienas garlaivio tarnų, Mejero atsiųstas, išnešė visus jo daiktus. Garlaivis sušvilpė, priplaukė valtis ir Ogintas išlipo.

Mejeras stovėjo prie garlaivio bartos ir liūdnomis akimis lydėjo Ogintą. Praeitis juk taip ankštai rišo jį su jo tėvu. Kuo bus jaunasis, kuo savo darbus naujoje vietoje pradės? Tie klausimai nedavė jam ramumo. Grįžti miestan jis jau nebegrįž, turės likti kaime ir žemės laikyties, iš jos mai-

tinties ir iš jos semiama jēga kitus raminti, guosti ir šelpti. Ar tēvo pēdomis eis, ar susitvērē kitą darbų kelią? — kas įspēs, kas sužinos ir supras žmogų jo darbų priešaušryje.

Garlaivis plaukē vilnių supamas, smulkaus lietaus dainelēs lydimas. Plaukē be sąvokos, be savo noro — ējo ten, kur vairas jam plaukti liepē.

Pačiu Nemuno krantu važiavo Ogintas. Susimąstęs, nelinksmas buvo. Mintįs viena po kitos kilo jo galvoje, painiojos, maigēs su ateities išsvajotais paveikslais ir tvērē tikrą minčių-paveikslų mišinį, iš kurio niekosveikoir suprastinoišgriebti negalima. Bēgiojo po visą praeitį, dabartį, ateitį ir visur matē tokią daugybę paveikslų, kad galų-gale visai susipančiojo ir jau pamažu ēmē tilti, tik staiga vēl pabudo, yt kenožadinamas, šoko sopulingan šokin ir prabilo skurdaus juoko, juoko-pasityčiojimo, juoko-laimējimo akordais...

ŪKAI.

Jau kelios savaitēs kaip Ogintas šeimininkauja tēvo palaikoje, bet kaž-kol neramumas nuolatos kankina jį. Visos sąlygos taip susidējo, kad jo giliausias troškimas įvyko, tečiaus jis nebuvo patenkintas. Jis dar kaž-ko jieškojo, kaž-ko troško.

Žemē jo — taip. Tą jis gerai suprato ir matē. Bet mažutis, net mikroskope neužmatomas, abejojimo kirminas nuolatos slankiojo po krūtinę, nuolatos vartēs ir erzino jo visą būtybę, drumzdē grįžtančios ramybēs varsas.

Jieškojo kame-nors gyvo tēvo noro, valios ženklo, bet niekur nieko nebuvo. Mirtis viską nusinešē kapan, ant amžių palaidojo gyvo žmogaus balsą, jo norus, troškimus. Liko biauri, šlykšti nežinios tuštuma ir toje nežinios tuštumoje reikia gyventi, reikia dirbti ir . . . ištverti.

Gyvenimas, tarytum kokia mįsle, atsistojo plačiuose pasaulio vartuose, šypsos anuo troškimu gyventi,jausti, būti, bet kažkokie baimēs nagai įsikabino į ūkanotus jo rūbus ir visomis jēgomis tempia atgal — ton tamsybēs ir nuomaringo gyvenimo srytin. Gyvo žmogaus gyvenimui trūksta jēgos sa-

ve įveikti, trūksta drąsos savęs paties baimę apgalėti, savo troškimams sparnų...

Ir dienos bēga srauna upe, nešas paskutinius ramybēs likučius, palikdamos vieną tuštybēs, nežinios biaurumą. Kartais gema atkaklumas, pašēlęs, įniršęs, tarytum stengiasi viską savo bangose paskandyti. Bet ir jis greitai nutyla, nusileidžia krūtinēs bedugnēn ir, vaitodamas, skundžiasi tos biaurumo tuštumos įveikti nestengiąs.

Dienos susipina vienan neapriboto lukuriavimo vainikan, glaudžia savo galvutes viena prie kitos ir virpa ateities smūgių laukdamos. Ir rodos galų-gale, kad toms kančioms galo nebus; rodos, kad jos visą jo amžį tęsis, kankįs jį ir niekuomet neduos nē valandēlēs atsikvēpti.

Rankos griebias bet kokio darbo, by tik netūnot nusvirus, by tik kas-nors veikti, dirbti. Pirmieji vasarojaus grūdai biro iš jo rankos nepatyrusios, nepratusios tokius darbus dirbti. Krito išpūrinton, derlingon žemēn, glaudēs prie savo gimdytojos ir laukē didžiausio stebūklo — laukē kuomet iš mažo jų kūnelio išdigs mažutē liesa atžalēlē; kuomet liemuo išsities stačiu, augalotu šiaudu; kuomet pasipuoš puikiais žiedais; kuomet žiedas nubyrēs ir grūdas liesis jo vieton ir su padēka eis šeimininko aruodan, jo viltį gaivįs...

Darbas sekas, tarytum senas įpratęs artojas jo imtųsi. Bet ir darbo metu mintįs netyli, jos nutilti nemano, nes savo klausimams nesuranda atsakymo. Jos bēgioja po praeitį, rausias po sūnaus santikius su tēvu ir juose jieškos atsakos. Bet tame tēvo atkakliame nenore žemēs jam palikti, tame atkakliame užsispyrime išmesti jį iš tēvų pastogēs ir paleisti didžion, sujudusion žmonių kovon už duonos kąsnį, nematyti mažiausio spindulēlio, kuris bent šviesos šešēlį numestų ant tų dienų santikių. Tēvas stačiai ir rimtai nekartą pasakē, kad žemēs gauti nesitikētų, kad rūpintųsi savo gyvenimu mieste, nes žemē teksianti seserei — Viktutei.

Ir tuomet pradējo augti jame tasai niekuo nesuvaldomas žemēs troškimas. Pradējo žemę savo savastimi skaityti, pradējo dienomis ir naktimis visokius ūkio pagerinimus galvoti, lyg kad žeme gyventų, ant jos dirbtų, ja maitintųs. Ir ūkis jo vaidentuvēs pagerintas, apdirbtas žydējo, platinos, skētēs, siekē žemēs išdirbimo aukštybių. Pliki, nuogi kalnų nuobēgiai, ant kurių žolē negalējo augti, nes ją vasaros saulē nudegindavo, riogsojo yt šmēklos keliais vaisių medžiais papuošti. Jo vaidintuvēje tie kalnai pasipuošē slyvomis, obelimis, kriaušēmis, avietēmis, agrastomis, žiedais nubyrējo, dideliu baltų žiedų tašku atsigu-

lē tarp žalių javų vainiko ir nešē kvapties himnus pavasario deivei Pergrubei.

Kiek toliau, ant mažo smēlyno sklypelio stovējo trobos — tai pienininkystēs atskiras paviljonas. Draugai — ūkininkai-kaimynai bendromis jēgomis pastatē tą paviljoną, parsiųzdino mašinas, parkviezdino specialistus ir darbas užvirē. Vaidintuvēs akimis mato, kaip rytą, pusiaudienį ir vakarą traukia iš visų pusių vežimai, darda pilnomis pieno skardinēmis ir visi vienon vieton, visi ritas pienininkystēs paviljonan...

Kreipias Nemuno pusēn — ten mato nedidelį garlaiviuką, gimtojo kaimo ūkininkų sąjungos savastį, kurs kas rytą prieš saulei užtekēsiant plaukia Kaunan.. Veža sviestą, pieną, grietinę ir kitus sodžiaus produktus ūkininkų sąjungos sankrovon.

Vaidintuvē tveria kas-kartą naujus paveikslus, naujus reginius. Iš bendrų kaimo ūkininkų sąjungos reikalų grįžta prie savo ūkio ir mato nenaudingus kalnų nuobēgius milžiniškais sodnais virtusius. Mato naujas trobas vieton senųjų, mato ir tveria naujus tarnų prietikius su šeimininkais.

Ir kuomet vaidintuvē pasileidžia tan svajojimų-troškimų šokin, kuomet tveria ir stato naujus kaimo gyvenimo pamatus — jos jau suvaldyti nebegalima, nepripažįsta

ji jokių kliūčių, savo laisvėje nori būti laisva, nore nesuvaržyta...

Bet gyvas gyvenimas stato vieną klausimą ir reikalauja atsakymo, prisispyręs veržte veržia iš krūtinės gelmės neramybės verpetus, žadina aną abejojimo vabalėlį. Ir rankos, minčių vedamos, bėga prie tėvo popierų, ješko jose į tą paklausą atsakymo, sau ramybės.

Pilname popierų stalčiuje visko yra, tiktai nėra to, ko jis taip godžiai ješko. Pageltę įvairių dokumentų pluoštai, įvairių žmonių laiškai, svetimų rankų rašiniai — tiktai tėvo rankos lyg čia nė nebūta.

Ir krinta popieros lakštai vienas po kito stalčiun, sukelia mažą dulkių debesėlį ir ilsis savo nevertės mėšlyne. Ranka nenoromis, eilės nelaukdama, traukia iš senų vekselių ryšelio pageltusį popieros gabalėlį ir akįs godžiai smeigias į jį. Ir štai atsiranda gyvas negyvo žmogaus balsas:

— ...Kas svetur laimės ješkoti nenorėjo; kas tėvų šalyje jaunybės jėgoms dirvos prašės; kas troškimais giliais savo norą stiprino ir kas ne vien tik savo naudą gaudė — tas tik mokės tėvų žemėje naudingu žmogumi būti...

...Ką nė badas, nė bausmės, nė grūmojimai nestengė iščia išvaryti; kas nė tėvų palaiminimo nebijojo nustoti per meilę

dēl tēvų žemēs — tas sunkiausioje kovoje ištvers, iš savo darbo tako neatsitrauks.

...Kaip ąžuols įleis šaknis ton žemēn, apkabįs ją galingu liūdinčios meilēs glēbiu ir bus jis ir ji — vienas žmogus, vienas troškimas, vienas tikslas. Toks žmogus stengs ir mokēs sutverti sutartį su žeme, su ta visų gyvių motina...

...Ilgēsio-troškimo grūdas ne by kokį vaisių pagimdo:— aukso varpos ant sidabro liemens gintaro grūdus išduoda...

...Ir jeigu kas norētų stoti pradēton mano gyvenimo vagon, jeigu kas to žemēs sklypo nemylētų tokia didžia meile — tas tebēgie iščia, teeinie sau kitur kitokios, ne mūsų visų dienų žemelēs, laimēs ieškoti...

...Valios savo niekuomet nepaliksiu aiškiai «valdiškai» ištartos, palieku vieną mano troškimą:

...Vaikai tenesivaidinie dēl tos žemēs sklypo, nes tik vienam ji tekti gali, jeigu tarp jų atsirastų nors-vienas jos vertas...

...Aš tariu: Jurgis ją taip sopulingai pamylējo...

Toliau nēvienos raidēs.

Jurgis Ogintas karščiuojančiomis akimis įkibo į tą popiergalį, kraujas verpetais metēsi galvon, sunkiu kamuoliu nudardējo krūtinēn ir ten sušalo. Šalti šiurpuliai spruko po visą kūną ir šaltomis lygsva-

ros vilnimis apliejo įsisiūbavusias smegenis.

Dabar viskas aišku, dabar jis visus tēvo pasielgimus suprato ir atjautē. Tēvas, matyti, žinojo, kas su tokiais karštuoliais daryti reikia. Ir Jurgis juto, kaip tēvas tyčiomis anuomet šiurkščiai atsiliepē žemēs «vējavaikiui» palikti nemanąs. Viskas pas jį turējo savo tikslą.

Ir jautē aiškiai, kaip tēvas mintimis kaitino ildeginį, kaip įkaitintu ildeginiu krapštē, varte sūnaus žemēs ilgēsį-troškima... Norējo, kad sūnaus ilgēsis-troškimas nesusviltų kaip šiaudų sauja, bet kad kaskartą smarkiau kaitintų sąžinę, erzintų ilgēsį, skatintų troškimą... Tēvas norējo kad tas sūnaus jausmas pasiektų savo aukštybę, kad pats savyje perdegtų ir kietu, yt titnagas, akmeniu nudardētų amžinų jausmų erdvēn ir išten, yt feniksas iš-po pelenų, amžinai žibētų...

Dabar atsivērē platus negyvo žmogaus sumanymų sukurys. Bet nabašninko valia-troškimas išsipildē, sūnaus giliausias ilgēsis-svajojimas išgirdo tēvo svajojimo aidą ir įsidējo ją savo krūtinēn, kaipo šviesą-kibirkštį, kaipo žvaigždę-kelrodę naujiems darbams. Iš praeities dulkių, iš senų apdulkējusių popierų ryšulio prabilo nabašninkas galingu balsu ir įdavē ne valią, ne įsakymą, ne paliepimą, bet priminē vai-

kams, kad jauniausias jų brolis «*taip sopulingai pamylėjo*» tą tėvų žemės sklypą...

Blaivės apsiniaukęs dangus, sunkios, slogios debesįs-mintįs skirstės, plaukė praeities pražūtin ir draikės po jąs, kaip ankstybą rytą draikos vėjo blaškomi šlapių pievų ūkai...

KAIMYNAI.

Meškučių kaimas susidējo iš šešių didelių ūkininkų. Tarytum patsai likimas rūpinos Meškučių ūkininkais: visi buvo jauni, inteligentiški vaikinai, visi rūpinos paskutines mokslo žinias praktiškam darbui sunaudoti.

Ogintas, jauniausias ūkininkas, bet inteligentiškiausias, iš pačios savo ūkininkavimo pradžios rūpinos patraukti draugus ir kaimynus prie savo sumanymų. Svajojimų gadynē praējo, reikējo praktiško darbo imties. Ant pirmojo Jurgio pakvietimo atvyko visi, išskyrus «plecininkus», kurie nors ir buvo kviesti, tečiaus kaž-kodēl neatvyko.

Sumanymų buvo gauja, juo labiau, kad anais svajojimų metais buvo jų prisisvajojęs kiek nē nereikia. Tečiaus svarbiausiu šios dienos klausimu buvo pienininkystē. Ogintas ilgai kalbējos su kaimynais, ilgai išrodinējo visą naudą tos prekybos, padavē statistiškas žinias iš kitų pienininkystēs draugijų. Didelio priešinimos iš jaunųjų nesutiko, visiškai atžagariai, jaunieji pilnai ir karštai pritarē. Bet tarpe jaunųjų buvo vienas senosios rųšies žmo-

gus, turtingiausias kaimo ūkininkas, Jonas Batutis, tas atsiliepē:

— O iškur pinigų gausite tam sumanymui?

Iškur?— užklausē Antanas Simonas, artymiausias Jurgio kaimynas, mokslo draugas.— O gi kaimynas kam rengiesi paviljoną statyti, sau ar kitiems.

Antanas buvo lēto būdo, ką dirbdavo, viską išpradžių šimtą kartų apsvarstydavo ir niekuomet jokiam geram ar naudingam sumanymui nesipriešindavo. Dar kareiviaudamas sustatē visą ūkio atmainų pleną ir, sugrįžęs iš kareivijos, tuoj sulyg to pleno pradējo dirbti.

— Na, žinoma, kad sau,— atsakē Batutis.

— Tai kokia čia gali būti paklausa! — nusistebējo Antanas.— Sau statome paviljoną, tai ir savais pinigais.

— Aš jų, mat, neturiu liuosų ir prisidēti negaliu,— paniurusiu balsu pridūrē Batutis.

— Bet susimildamas, kaimyne,— pašoko Ogintas,— juk ne kiek reikia. Šeši esame, tuo tarpu užteks po šimtą rublių paviljonui pastatyti. Štai Jonas turi miško, Antanas ir gi, medžių triobai pirkti nereikēs, tik darbininkai apmokēti. Ilgainiui sugrąžįsime jiedviem už mišką.

— Aš ir dešimtį metų palauksiu,—

sumurmējo Antanas.— Bendras reikalas bendromis jēgomis reikia aprūpinti.

— Neduosiu miško paviljonui, savo reikalui, tai parduosiu jį žydams,— pridūrē Jonas Martišius.—O naudą iš jo ar šiaip, ar taip bus...

— Te, kas čia kalbēti! Pagyvenkite, kiek aš gyvenau, tuomet atsinorēs jums visokių pienų ir visų galų...— Nekantriai užbaigē Batutis ir atsikēlęs ēmē sveikinties.

— Kur kaimynas skubini?— užsipuolē Ogintas.— Palauk valandēlę, arbatos išgersime, pakalbēsime, gal dar sumanysite, gal paaiškēs jums mūsų reikalas ir prisidēsite prie mųs.

— Neprisidēsiu!— stačiai atrēmē Batutis.— Už skystimēlį ačiu, bulvienē skanesnē.

Atsisveikino su visais ir išējo.

Ogintas iš seniai pažinojo atkaklų Batučio būdą ir kuone tikējos kviezdamas jį, kad jis neprisidēs, bet nepakviesti negalējo, tikējosi kaimo turtuolį pertikrįsęs ir sąjungon įtrauksęs.

— Ot meška, nē žabalu iš migio neiškrapštysi!— pajuokē kaimyną Mikas Pečkaitis.

— Na, tas šiandien prisiles!— primetē Juozas Vaidelys.— Jis visuomet po ginčų su kuo-nors eina kirmino užlieti.

— Bala jo nemato!— flegmatiškai

numojo ranka Antanas.— Apsieisime ir be jo.

Pasikalbējimas tęsēsi toliau. Suskaitliavo kiek kas turi karvių, ar galima bus jau šią vasarą pradēti. Ogintas turējo 8 karves, Martišius 12, Vaidelys — 6, Simonas — 12, ir Mikas Pečkaitis — 6. Išviso tokiu būdu 44 karvēs. To permaža buvo pradžiai, nes juk pusē kuone pieno reikalinga namams. Tečiaus pačiai pradžiai, kol išsidirbs vardas tarp pirklių — užteks. Bet vis gi, neveizdint į nieką, visi nutarē ligi pavasario karvių skaičių padvigubinti. Tuomet su 88 karvēmis jau daug sparčiau reikalas eis. Ilgainiui bus matyti kiek karvių reikēs, tas jau pilnai nuo pirklių priderēs.

Sutartis įvyko — Ogintas neapsakomai buvo linksmas Nežiūrējo nē į motinos murmējimus, nē į barnis. Karštai ēmēsi savo sumanymų ir štai pirmutinis jų taip puikiai pasisekē. Ateitis aiškiomis, linksmomis varsomis pažvelgē į akis ir viliojo savo skaistumu padidinti jēgas, liepē tikēti savo gerais norais.

Bet bendra gerove rūpindamasis neužmiršo savo ypatiškų reikalų. Vasarojus jau senai įdētas, laukai žydēte žydi — jokio darbo juose, tiktai pūdymai reikia suarti, reikia nuo rudens ūkio sistema pakeisti. Dabar-gi reikia trobomis pasirūpinti.

Gyvenamieji namai dar atminē lenk-

metį ir jau pradėjo vietomis šiepties. Sutaisyti kad ir galima, tečiaus neilgam išteks, ir galų-gale tasai namas perankštas. Sumanė naujus namus pastatyti. Pinigų tam tikslui nedaug buvo ir tuos reikėjo pusiau dalinti su draugais pienininkystės paviljoną bestatant. Iš medžio statyti nenorėjo, sumanė plytų namus pasistatydinti.

Nors plytų namams daug daugiau reikia pinigų, tečiaus Ogintas sugalvojo ir suskaitliavo, kad tokie plytų namai nekiek brangiau už medžio namus atsieis. Turėjo savo lauke molio pakaktinai, tai-gi plytas pats degįs ir, jeigu gerai pasiseks, ne tik gyvenamuosius namus, bet ir darbininkams ir visas kitas trobas ilgainiui išstatys. Nors visos kitos trobos buvo visiškai geros, tečiaus paojus visuomet didesnis su medžio trobomis. Klojimą, tvartus, klētį parduos ir už tuos pinigus galima bus plytas išdeginti. Bet tas ne dabar, ne. Tas vēliasniam laikui reikia atidėti.

Dabar jis tik vienais gyvenamaisiais namais tesirūpino. Nenorėjo by kokio namo statyti.

— Negaliu tokios vietos by kuo parioglintu suteršti! — sakė pats į save.

Ir iš tiesų! Meškučių kaimas gulėjo Nemuno įlankoje, ant aukštų kalnų po kairės pusės. Iš savo aukštybių trobos slėpiningomis akimis žiūrėjo į apylinkę, į Ne-

muno bangas, į tamsų anapus upēs užsnūdusį mišką. Tokioje vietoje negalima bykas pariogiinti! Prie to dar ta palaikoje gauta senio Oginto ambicija, didumas neleido «gēdos» darytics. Gal kiek sunkiau reikēs vieni kiti metai pavargti, gal reikēs ir pasiskolinti, bet nēra ko skubinties, o nesiskubinant visuomet savo tikslas atsiekti galima.

Paviljonas sparčiai augo, kilo aukštyn ant juodo miško fono ir sienos nustebusiomis akimis žiūrējo į apylinkę. Kaip Meškučiai Meškučiais — tokios trobos niekas nematē. Sumaningo architekto, ne kaimo trobų statytojo, padarytas planas stebino visus savo originališkumu. Namas stovējo ant Oginto smēlyno, iš kurio jis jokios naudos neturējo, pakausto pavydale. Gili, išmūrinta rųsis dēl ledo ir lentynos per visą rųsį virš grindų, po kurių guli ledas, — išrodē lyg kokia aigiptiečių katakomba. Ant prišakinių kerčių kilo aukštyn du bokšteliu, iš kurių toli matyti Nemuno banguojanti juosta į abi pusi. Tai tyčia parengta sargyba, kad ankstybu rytu ištolo garlaivis pamatyti ir nepasivēlinti su transportu Kaunan.

Gegužēs viduryje Ogintas su Simonu išvažiavo Kaunan būsto sankrovai ir sandēlio prie būsto nusamdyti. Po ilgų jieškojimų surado sankrovą ant «Naujojo

Pleno» — ant didžiosios gatvēs. Grįždami iš Kauno parvežē kelesdešimtį kibirinių ir didesnių skardinių pienui ir darbas užvirē Parsikviezdino įpratusį gerą pienininką, parsisiųzdino visas mašinas ir birželio gale išsiuntē pirmą transportą Kaunan.

Visi sąjungos dalininkai ištemptomis nervomis laukē žinių iš Kauno. Ant visų lūpų buvo vienas klausimas: kokia pradžia bus nepaprasto jiems darbo?

Paskutiniu garlaiviu sugrįžo iš Kauno visos skardinēs, garlaivis sustojo prie tam tyčia surengto tilto, prie Oginto pievos krantų, ir išmetē tuščias skardines, išsodino skardinių palydovą.

Visi kaip vienas šoko prie Mejero— buvusio Keistučio iždininko, o dabartinio sąjungos tarnautojo, ir apžērē jį gauja įvairiausių klausimų.

— Kiek parduota?

— Kiek sviesto, grietinēs liko?

Mejeras linksmai lukuriaudamas šypsojos ir laukē kol šeimininkai kiek aprims.

— Pusē pieno išparduota, — pamažu ištarē.

— Matai! — sušuko Pečkaitis, į Antaną kreipdamasis. — O tu sakei, kad nē dešimtos dalies šiandien neišparduos.

— O grietinē? — užklausē Vaidelys.

— Grietinē visa! — pamterējo Mejeras.

— O sviestas?—šaukē Martišius.

— Pusantro svaro teliko!

Linksmumas apēmē visus. Nēvienas nesitikējo, kad pirmoji pradžia bus tokia gera. Dar-gi pesimistas ir flegmatikas Antanas ir tas šale Oginto eidamas atsiliepē:

— Žinai, Jurai, net man noras jaučiu baubti užeina..

— Na, na, tik nepradēk, o tai visi išlakstys ir man avižas ištryps, — juokojo Ogintas.

— Trauk paibelis ir tavo avižas ir tave! — Šaukē Antanas savo storu balsu.— Didelis čia man daiktas tavo avižos! Ot čia, brolau, tai kas kita! Čia tai reikalas! Bobos tampē, tampē karvēms tešmenis, o pieno kaip nebuvo, taip nebuvo ..

— Kuo čia jau bobos nusikalto? — klausē Martišienē, linksma, daili, šviesi moteriškē. — Ēsti karvēms neduodavo ir norējo, kad jos kibirais pieno duotų.

— O kas, kaimynēle, mano dobilus išganē? — pasijuokē Pečkaitis.

— Piemens; na, nēra kas sakyti, ačiu kaimynui už ganyklēlę, bent karvutēs porą kartų ką-nors skanesnio užrijo! — pasityčiojo maloniai šypsodamos, Martišienē.

— Tu nesityčiok, — prabilo Marti-

šienės vyras, — o kaip jis man avižas nuganys, tai kuo tu žąsis žiemą liesisi?

— Ot, man tai tik gera! Sėdžiu kaip vilkas miške ir niekas nieko nenuganys. Jei kas ką nuės, tai vis-gi savo gyvulėlių pilvan sulys, nauda gyvulėliams, o man nedidelė bėda...

Iš užpakalio ėjo senis Mejeras ir šypsančiosiomis, giedriomis akimis žiūrėjo į tas jaunas, stiprias, vikrias ūkininkų jėgas. Keliu nuo Nemuno važiavo Klimas, senas emeritas, Meškučių ūkininkų bernas. Skardinės kėlė didelį triukšmą. Antanas neištęsėjo ir pasijuokė:

— Klimas giltinę baido!

Skardus, linksmas, yt giedrios dienos linksmybė, juokas išlėkė iš jaunimo krūtinės ir skrydo į tolę žadindamas visus prie linksmybės.

Ant Oginto kalno, kiek toliau nuo senųjų namų, kasėjai kasė gilius urvus. Čia pat šale vaikai maišė kalkes Šale iškasto urvo gulėjo krūva didelių akmenų, kurius Ogintas liepė surinkti iš laukų, iš upelio, iškasti iš dirvų. Mūrininkai sustoję ginčijos, iš kurios kertės pradėti pamatas dėti. Galų-gale susitaikino ir pradėjo nuo Kauno pusės.

— Šiais metais, dėde, daug nenumūrįsime, — prašneko mūrininko pagelbininkas.

— Užteks pamatas padēti, — vamterējo senis. — Risk šen tą akmenį.

Mūrininkai pamažu, išlēto, nesiskubindami varē savo darbą.

Visa sauja ūkininkų užlipo taku ant Oginto kalno ir nemažai nustebo pamačiusi, kaip tas žmogus greitai ir be jokio pagalvojimo imasi vieną kartą sumanyto darbo. Antanas, kurs gerai pažinojo Oginto reikalus, trukterējo jį už rankos ir tyliu balsu tarē:

— Tu, Jurai, ceremonijų nedaryk, supranti! Jeigu tau gyvo skatiko trūksta, paimk iš manęs. Aš, matai, turiu — senis paliko saują grašpalaikių Visvien ar pas tave, ar pas mane jie bus. Supranti . .

— Ačiu, ačiu, Antanai! — širdingu balsu atsiliepē Ogintas į savo draugą.—Tuo tarpu dar užteks, o kai pritruks, tai ne į ką kitą, tik į tave kreipsiuos.

— Na, žiūrēk! — pagrumojo Antanas, lyg būtų bijojęs, kad draugas jį aplenkti gali.

Saulē leidosi už Rūdšilio viršūnių ir raudonomis, gyvos varsos juostomis gulē, klojos ant žaliuojančių laukų. Staiga paskutinis jos spindulys švysterējo ir raudonas liepsnotas kamuolys pasislēpē eglių ir pušių šakose. Paukščiai, yt ko liepiami, pamažu pradējo tilti, tiktai medžių tanku-

myne girdēti buvo jų plasnojimas: rinko patogesnes vieteles nakvynei.

Kaimynai pamažu ēmē skirstyties. Kiekvienas skubinos namo, grįžtančių bandų prižiūrēti, pridaboti, kad pienas laiku būtų paviljonan pristatytas.

Artinosi neatidētini laukų darbai. Visi Meškučių ūkininkai dejavo negalēdami darbininkų gauti. Šienpiūtē už trijų-keturių dienų prasidēs, o čia kaip tyčia nēvieno darbininko iš šalies sugauti negalima. Visas jaunimas, kaip tik prasideda pavasaris, bēga ant sielių. Bet ir to jaunimo nedaug teliko, geriausias kaimo jēgas Amerika suviliojo.

Ogintas nieko draugams nesakęs, telegrafavo vienam draugui dvarininkui į Švenčionių pavietą, Vilniaus gubernijos, prašydamas surengti partiją darbininkų ir išsiųsti ją į Meškučius. Tuo gi tarpu pats ramino draugus ir tildē kilančią jų neapykantą prie Batučio.

Batutis, tiesą pasakius, nelabai doriai pasielgē. Samdydamas darbininkus, jis pakēlē kainą, mat tuo norējo «pienius» įerzinti. Tečiaus nusamdytieji darbininkai neilgai išbuvo pas Batutį. Visi jie išbēgiojo, kur katras galējo. Meškučiuose nedrįso nēvienas likti, gēda neleido. Tokiu būdu ir patsai Batutis liko be darbininkų.

Ogintas prižadējo draugams darbininkus pristatyti ir tuo tikslu išvažiavo Kaunan, siunčiamosios darbininkų partijos pasitikti.

VALANDOS.

Kaip vandenin įleista žuvis iš oro vergijos, taip Ogintas nardēsi darbų begalēje. Iš prigimties būdamas neramaus būdo, pajutęs laisvēs sparnų mosterējimą virš savęs — laisve gyventi stengēs. Nemēgo, kad kas jį jo darbuose stabdytų, nemēgo kliūčių ant savo tako. O jeigu jas sutikdavo, padvejintomis jēgomis šluodavo tą mēšlo kaugę nuo savo tako. Darbe jieškodavo nusiraminimo, darbu guozdavos, darbu gydydavo skaitlingas jauno gyvenimo žaizdas.

Su Antanu Simonu susidraugavo visai ankštai. Kaipo artymiausi kaimynai dažniausia vienas kitą atlankydavo. Bet Antanas dažniau ateidavo pas Ogintą, nes mēgo labai sēdēt ant gonkų, klausyties draugo ir akimis klaidžioti po užsnūdusią apylinkę.

Vakarais dažnai kildavo iš pievų skysti ūkai. Nuo kalnų dailiai buvo matyti, kaip iš žemēs gelmių kįla kaž-koks mažas ūkelis, klojas pažemiu ir vakaro vēsos glostomas, tiesias per pievas. Ir štai pievos apsivelka slēpiningo plonumo ūkų puta. Ta puta ilgainiui kįla augštyn, banguoja yt jūra audros metu, liejas į įvairias,

stebūklingas formas. Rodos, kad tie ūkai fiziškai ir dvasiškai, yt gyvas ir jaučiąs žmogus, pragyvena visą istoriją nuo pasaulio atsiradimo ligi pastarosios jo būtybēs dienos; rodos, kad ūkų jausmai ir mintįs bēga srauna Lietuvos dējų srove; rodos, kad ūkas susilieja į nepraeinamų, neišbredamų miškų tankynę; susipina kruvinais lietuvių su kryžiuočiais mušių paveikslais, net Kražių skerdynē ir ta gauna savo pavydalą.

Iš-už tų ūkų viešpatijos, iš-anapus Nemuno skrysta skardi lakštutēs giesmelē. Jausmas kaskadomis liejas iš paukštytēs krūtinēs, virpa praamžino ilgēsio tyla, skundžias pasaulio nelaimēs ašaromis, guodžias savo paties suprasta vertybe. Dar viena nenutilo, dar neatsiekē savo ilgēsio-jausmo aukštybių, o jau prabilo antra, trečia. Už valandēlēs jau visas lakštingalų choras meta pasaulio kvietkuoton pievon mažos jēgos galingą giesmę-jausmą, giesmę-meilę, giesmę-ilgēsį, giesmę-skundą...

Nutyla tą valandą žemē, klausos dangus... Žmogaus krūtinēje atbunda praamžini, slēpiningi jausmai — didžios žmogaus jausmo šventēs turtai. Retai kuomet tie jausmai žmoguje atbunda, nes tai giliausias žmogaus būtybēs slēpinys. Ir niekuomet tų jausmų žmogus pasauliui neapreiškia. Ne tik pasauliui, bet dar-gi

patš sau... Tai slēpinys, kurio nē gimdančioji krūtinē išreikšti nestengia...

— Ot, žmonēs pašēlusiame gyvenimo šokyje stengias viską suprasti, viską žinoti, o jausmo matematiškos formulos visgi neparašys, — prabilo Antanas.

— Ne, neparašys, nes jausmas nē žinoti, nē formulon apimti negalima, jausmas tiktai jausti galima, — paaiškino Jurgis Ogintas.— Ha, tą patį jausmą kiekvienas žmogus kitaip jaučia..

— Genys margas, o pasaulis dar margesnis, — įbruko Antanas.

— Pasaulis margas, bet minia šēma, vienoda, dvasios trupinius renka ir vieton grudų pelus pasisavina.

— Minia—galingas daiktas, tveriantis, — priešinos Antanas.

— Ne, minia netveria—minia griauna. Pavienēs ypatos, nuo pasaulio pradžios ligi kol nebus sugriauta «šventoji visuomenēs tvarka», tvērē ir tvers. Pavienių ypatų trūsu ir gyvybe pasaulis atsiekē šiandieninę kultūrą. Abejoju, ar minia kuomet sutverti stengs. Man rodos, kad minia nieko nesutvers, bet tik pavienių ypatų tvarinį paims savin ir jį konservuos. Bet reikia ilgų dešimtmečių atkaklaus darbo, kad šiandien gimusi idēja-mintis jau rytoj tektų miniai, kad nesitęstų šimtme-

čius idējos kelionē iš gimdytojų srities minion...

— Kodēl-gi taip yra? — klausē Antanas.

— Kodēl? — atkartojo jo klausimą Jurgis. — Tikrai tau to nepasakysiu, bet vieną patēmijau: žmonēs baisiai tingi galvoti. Supratimo neturi, kaip jie tingi! Gal tai ilgų amžių proto pailsis nesukruto, gal kova už duonos kąsnį užmetē tinginiavimo tinklą ant jų protų — to tvirtai nuspręsti nedrįstu.

— Juk rodos, — tęsē toliau Jurgis, — tiek šimtmečių ilsējęs protas, vieną kartą pajudintas, turētų būti grabus, sveikas, tveriantis. Mūsų kaimietis turi savo ypatingą logiką, ypatingą dvasią, ypatingą galvojimo būdą. Bet drauge su tuo — tai ambitiški, didųs žmonēs. Jų ambicija ir didumas neperžengia normalinēs vēžēs, eina tiesiog savo taku ir, kad galima būtų tos jų ypatybēs sunaudoti...

— Kam? — trumpai užklausē Antanas.

— Gyvenimui sutvarkyti...

— Ar tu nepertoli kartais sieki?

— Galbūt, bet juk galvoti man nieks negal uždrausti. Gal slaptoji policija norētų mintims cenzūrą įsteigti, bet «truputį» tai negalimas dalykas. Atsimenu vieną atsitikimą iš kūdikio metų, jis, yt gyvas, stovį

amžinai mano akyse ir atmintyje. Tolimas mūsų giminaitis, senelis kunigas, mirdamas uždėjo kaulais barškančias rankas ant mano galvos ir prašnabždėjo: *Išaugk toks didelis, kad ranka žvaigždēms kelią dausose skirstytum ir saulę sustabdyti galētum*...

— Ir ką-gi, stengiesi augti?

— Kol kas ne, bet stengiuosi nusileisti pačion mano paties pragaro gelmēn. Noriu mano pragaro bieso-valdono jēgą ištirti, kad mano būtybēs angelas mano pragaro biesą įveikti galētų... Tuomet tai sieksiu prie saulēs ir žvaigždžių...

Lakštingalų chorą pradrēskē tolimos dainos tolimas atgarsis. Kaž-kur, matyti gretimojo kaimo susirinkusi jaunuomenē užtraukē dainelę:

«*Vai tu, sakal sakalēli,*» ..

Pusiau girdimi žodžiai, pusiau užgirstina gaida lēkē pro kalnus, sodnus, driekēs jaunų krūtinių vieko verpetais, skundēs nesuprastino, nuolatinio lietuvio krūtinēs svečio-ilgēsio varsomis. Sklydo nutrūkusios gaidos į tarpkalnius, glaudēs prie žolēs žiedų, prie medžių viršūnių ir, ilgēsio kankinamos, klausē kiekvieno gyvio:

«*Ko liūdi, pūtinēli?*»...

Apmirusi apylinkē pabudo. Neužilgo iš kitos pusēs atsiliepē nauja dainelē:

«*Siuntē mane motinēlē*»...

— Ot kame mūsų žmonių jēga!— sušuko sujudęs Jurgis.— Daina — tai visas jų turtas. Norēčiau taip guosties, verkti, linksminties ir skųsties išmokti...

Bet Antanas neatsiliepē. Jis visais kūno sąnariais, visa savo dvasia klausēs trijų chorų ir dvasioje lygino juos. Po ilgos tylos atsiliepē:

— Kad taip lakštingaloms suteikti mūsų dainų žodžiai, būtų ko brolau, pasiklausyti...

Ukai siūbavo, lingavo, tarytum dainų žodžiams pritarē. Per tą laiką jie užaugo ligi kalnų viršūnių, užgulē visus tarpkalnius ir rodēs, kad kalnų nugaros guli milžiniškose ūkų jūrēse; rodēs, kad ūkai sergi tų kalnų viršūnes. Tarpkalnių dugno nematyti — ūkai sulygino klonius, pripildē tarpkalnius ir iš kalnuotos apylinkēs padarē plačią lygumą. Tyla aplinkui. Tiktai Nemunas šniokščia, šnabžda, mēlina juosta juosia mylimus krantus, bučiuoja pakrančių gēles ir plaukia praamžinu loviu...

VALIO, DALGELI, VALIO...

Oginto atgabenta iš Kauno švenčioniečių darbininkų partija buvo maloniai visų sutikta. Kaip darbininkai, taip ir darbdaviai buvo vieni kitais pakakinti. Augaloti, tvirti vyrai žymiai skyrēsi su savo «cikcik» iš lanksčios, švelnios panemuniečių kalbos. Darbe neapsileizdavo vietiniais darbininkais ir raginimo nereikalaudavo...

Giedrios, skaisčiosios vasaros dienos, kaitra ir mirtingieji dalgių smūgiai — viskas susiliejo vienon virpančion darbo-žygio gaidon. Nušutęs, išblyškęs, be apribotos varsos, dangus, tarytum užsnūdo praamžinos būtybēs kelionēje. Tą skaisčiąją pavasario dausų blaivą nuplovē saulē kaitriais spinduliais, kaip nuplauna ji stebūklingos blaivos rugienēlių vainikēlius Kas tik gyvas ūkininko namuose darbymetį netinginiauja:— visų rankos dirba kokią-nors nesudētino, paprasto, švento darbo mechanizmo dalelę. Tyla užgula ūkininko namus ir, rodos, kad pasaulis sustojo savo bēgyje; rodos, kad Amžinastis užsnūdo neprieinamų uolų aukštybēje ir savo snauduliu pasaulio kelionę sustabdē. Tik kartkartēmis pralēks kregždelē, yt svaigulingos minties atspindis; subimbs musēs ant mēšlyno; viš-

ta, katės išgązdinta, sukudakuos ir spruks aviečių ar agrastų tankumynan, įsiraus smėlin ir neperdegintos žemės krūtine šaldo plunksnų šildomą kūną. .

Sodne bičių aviliai, pavėsin sustatyti, niūkso, yt didžiausių slėpinių uždaviniai ir, rodos, klausia kiekvieno:— kame mano trūso tikslas, kame mano viltis, kame mano būtybės nauda?

Ogintas ką-tik sugrįžo iš lauko nuo darbininkų; pavėsio prieglobstyje atsisėdo ir žiūri nuo kalno viršūnės į kirtėjus, kaip po jų dalgių smūgiais griūva tanki, siūbuojanti, tarytum gyva, rugių siena. Sielos stygomis jaučia rugių nebylį skundą, jų negalę priešinties stipresniam, ginkluotui žmogui. Jaučia ir mato, kaip rugių miškas linksta bangomis, kelias ir tiesias prieš mirsiant, tarytum paskutinį kartą stengias savo sielos akimis pažvelgti į išblyškusias, bevarsias dangaus akis ir nusiskųsti ta didžia žmogžudingo darbo gėla...

Margis pakėlė snukį, įsmeigė akis į sodno tankumyną, ausis pastatė ir klausos. Tarp sodno medžių sumirgėjo margas sėjonas, balta jakutė ir gelsvai-baltų plaukų vainikas. Staiga iš užpakalio atsiliepė skardus, jaunos mergaitės balselis:

— Jurguti, kodėl tu visuomet vienas, visuomet tyli ir vien tik savo ūkiu užsiėmęs?

Jurgis pakēlē mažas, rusvas akis, atidžiai pažvelgē į seserį, valandēlę patylēlējo ir atsiliepē:

— Tylēti, mano geroji, daug geriau, negu kalbēti...

— Nevisuomet.

— Žinau, kad nevisuomet.

— Tai kodēl nekalbi?

— Neturiu ką pasakyti.

— Nē užklausti?

— Klausiau, bet nieko man neatsakei.

— Ir todēl tylējai?

— Ne. Laukiau, kada tu manęs paklausi.

— Tai-gi, aš atējau... — nutraukē, nedrąsiai pradēdama savo reikalą.

— Aš klausau.

— Tu toks šaltas visuomet su manim ir su mama...

— Ką? — nustebusiu balsu, sušuko Jurgis.

— Mama skundžiasi, kad su tavim niekuomet negalima ilgiau pakalbēti, vieni tik reikalai ir reikalai Apie ką kitą nē neužsiminsi...

— Mama skundžiasi, sakai... Nelabai malonu tas girdēti, bet, žinai tu ką...— jis atsisēdo, patylējo valandēlę, tyrinējo sesers veidą ir užbaigē:— kodēl tu neklausi— kodēl aš tyliu ir nesiskundžiu?

— Tu visuomet tyli.

— Tai-gi ir tyliu, nes skundui nenoriu prabilti leisti. Jeigu aš pradēsiu skųsties, tuomet paprašysita manęs nutilti...

— Jeigu turi kokį reikalą, tai sakyk, — pakreipē visą pasikalbējimą kiton pusēn.

— Aš... aš...— akis nuleidus, pradējo Viktutē.

— Klausyk, Vikčiuk, ar aš budelis koks, ar smaugējas, kad tu taip manęs nedrįsti? Juk nieko blogo aš tau nepadariau, tavęs nenuskaudžiau ir tavo norai visi išpildyti. Nieku tavęs nevaržau, daryk, kas tik tau tinka. Jeigu kuomet norētum tekēti, tai žinok, kad tavo dalis tą pačią dieną bus ligi paskutinio skatiko išmokēta...

— Jurgi!— sušuko, užgauta mergaitē.

— Neužsigauliok, Viktute, ne tam tą pasakiau, bet tam, kad žinotum ir kad savęs nieku nevaržytum.

— Aš žinau, kad tu geras, labai geras. Bet aš taip retai tave matydavau, nepažįstu visiškai, todēl aš tokia nedrąsi su tavim.

— Ar-gi galima atsinešti į brolį taip, kaip tu atsineši?

— Matai, tai toks nepaprastas, nematytas daiktas...

— Kas nepaprasta? Kas nematyta? — stebējosi Ogintas.

— Tas, kad tu pametei gerą, pelningą vietą ir, tiek mokslo išėjęs, sugrįžai kaiman ir su prastais žmonėmis apsigyvenai.

— Aha! Tai tas tave taip stebina ir nedrąsina.

— Ne, bet...niekas tavo gerais norais netiki...

— Tas ne tiesa! — priešinos Jurgis. — Ar mano draugai neina su manim išvien; ar nemato jie, kur aš juos vedu? Jie mato ir supranta, ir dirba dvigubai daugiau, negu pirma dirbo. Ir su manim eidami jie neapsigaus. Nevisi, ne, — bet ne visi tiesą vienodai supranta ir todėl žmonės skiriasi vienas nuo kito ne tik mintimis, bet ir darbais... Kodėl aš vietą mieste pamečiau?— Ar tau tiktų, kad kas dieną kas-nors atėjęs sakytų: «tamsta padarysi tą ir tą, paskui tą, o paskui šitą» Ar tiktų tau, kad iš gyvo, protaujančio žmogaus, kuris turi ir valią, ir protą, ir norus, ir palinkimus padarytų kitų žmonių valios, proto, norų ir palinkimų mašiną? Ar tiktų tas?

— Ne!

— Tai-gi ir man netiko! Aš gyvas, jaučiąs ir protaująs žmogus, todėl norėjau gyventi savimi, savo norais, tikslais ir savo mintimis; norėjau gyventi visų-pirmiausia dėl savęs, o jau paskui savo gyvenimu gyventi dėl kitų... Mokslas, sakai, — tęsė toliau įsismaginęs Jurgis, kurio opiausią gy-

venimo stygą pajudino:— be jo žmoniškai gyventi negalima. Kiekvienas darbas, kurį dirbi, reikia pirmių-pirmiausia pamylēti, be darbo numylējimo joks darbas padoriai nebus padarytas. O ką jau apie žemę kalbēti! Be meilēs, be mylējimo, reikia dar mylēti išmokti, mylēti norēti ir mylēti drįsti. Mūsų žemē reikalauja ypatingos, nepaprastos meilēs. Kas jaučia ir gaivina savyje tokią didžią meilę, kas nemoka ir negali suprasti savo gyvenimo be žemēs meilēs, kas nejaučia nuolatos krūtinēje žemēs balso — tas tenedrįstie žemēs darbų imties, nes žemē savo nuoskaudų, savo užgavimų niekuomet nedovanos!... Reikia visą save įdēti į kiekvieną žemēs trupinēlį, reikia rugių, miežių, kviečių, bulvių ir kitų augalų siela suprasti ir atjausti, kad žeme gyventi galima būtų. Reikia pačiam žeme būti, kad žemē mylēti drįsti ir ja gyventi mokēti ir norēti... Kuomet grūdą dirvon dedi, turi jausti, jogei savo sielą drauge su juo ton dirvon sodini. Tuomet tai mokēsi žemę mylēti, tuomet tai pasirodys, kam mokslas reikalingas, tuomet tai ir žemē tave pamylēs... O žemē retai kurį myli...

Nutilo Jurgis, tylējo ir Viktutē. Dabar ji pradējo brolį suprasti. Tečiaus neaišku jai buvo, kodēl brolis, taip dažnai pykęsis su tēvu dēlei tēviškēs, kodēl jis, savo pinigų dikčiai turēdamas, seniau kur kitur

nenusipirko ūkio, bet visomis jēgomis stengēsi tēvų žemę įgyti.

— Kodēl seniau nepasirūpinai ūkio, juk pinigų turējai?— užklausē Viktutē.

— Tēvų žemēje tiktai būčiau temokējęs dirbti ir būčiau dirbęs, nes čia, tose pievose ir dirvose gyvena mano tēvų dvasia. Atsimink, ką mūsų tēvelis sakydavo: «grūdo gyvenimas — tai mano gyvenimas. Kas metai aš gimstu ir mirštu drauge su pasētu grūdu. Kiek grūdų dirvon per savo gyvenimą įbēriau, tiek savo sielos dalelių drauge pasējau. Ir amžiai sukaks, tuomet tai išaugs, drauge su grūdais, nesuprastina, neapribotina žemēs meilē — žemē savo darbininką pamylēs»... O juk ilga Ogintų karta sējo ton žemēn savo sielą, sēsiu ir aš...

Margis pašoko iš vietos ir, lodamas, užbēgo už sodno tvoros.

Jono Batučio priešinimos ir šnairavimas į sąjungiečius padarē savo darbą. Darbymetei užējus, sąjungiečiai parsisiųzdino darbininkų iš Vilniaus gub., o Jonas Batutis tikējosi savaisiais žmonēmis apsidirbsęs. Bet kaip tyčia vietiniai žmonēs visai nējo pas jį dirbti. Sąjungiečiai jau kuone baigē rugius kirsti, o Batutis tik ką pradējęs buvo.

Iš-už tvoros Margis atlydējo lodamas Batutį. Jo veidas buvo susirūpinęs,

nusiminęs. Trūko drąsos prisiartinti prie sėdinčiųjų.

— Oho, kaimynas!— linksmai ir maloniai sušuko Jurgis, pakildamas iš vietos ir kaimyną pasitikdamas. — Kokios bėdos atvijo?

— Tuojau ir bėdos,— tarė nepakakintas Batutis.

— Ką čia, kaimyne, slapstyties. Būkiva atvirųs. Juk tik reikalo vejamas tokį darbymetį mus aplankai,— užbaigė savo pasveikinimą Jurgis.

Nesmagu pasidarė Batučiui. Jis ir taip savo reikalu Ogintan kreipdamasis jau nusižemino, o čia dar aiškiai duoda jam suprasti, kad tik iš jų pagalbos sulaukti gal. Tečiaus Ogintas su visais vienodas būdavo — visiems tiesą į akis sakydavo. Ir pyktis apėmė Batutį, kaž-koksai nesuvaldomo noro kamuolys pasijudino jame ir gundė keršyti tam Ogintui, kuris niekuomet pagelbėti neatsisakė. Bet, jauzdamas šiuo žygiu tą keršto norą, turėjo podraug atsiminti, jogei reikalo vedamas atėjo.

— Kaip rugiapiūtė kaimynui sekas? — nutildęs savo geidulius, užklausė Batutis.

— Rytoj baigsiu. — Atsakė Ogintas.

— O aš tik vakar pradėjau,— paniurusiu balsu paaiškino Batutis.

— Mačiau. — Trumpai užmezgē Jurgis.

Viktutē, matydama, jog visai bereikalinga, atsikēlē ir nuējo. Jai pasitraukus. Batutis lyg pradrįso ir tuoj prabilo apie reikalą.

— Ar negalētumei kaimynas man porą darbininkų paskolinti.

— Kaip tai paskolinti?

— Na taip, man trūksta darbininkų, rugiai visai nunoko ir vējas pradeda kulti. Kaimynas turi daugiau negu reikia, tai galētum paskolinti

— Nieko nesuprantu! — stebējos Ogintas. — Darbininkas — ir paskolinti? Suprask tamsta, kad tai ne daiktas, ne akēčios, ne ratai — bet tai gyvas sutvērimas, su valia ir jausmais! Kaip-gi galiu tokį skolinti? Galiu paprašyti jų, kad eitų pas kaimyną dirbti, galiu porai dienų duoti darbą jam pas tamstą, bet skolinti negaliu.

Batutis klausēs ir nerimavo. Jis, ant ūkio pasenęs ir tiek visokių «gyvenimo» atsitikimų matęs, išmintingiausiu žmogumi visame valsčiuje skaitomas,— staiga pradeda virsti kaž-kokiu mulkiu prieš daug jaunesnį vyrą. Ne tik kad jis eina kvailyn, bet tas vaikinas pradeda mokyti jį, kaip reikia gyventi ir dirbti. Ne tik to mokina, bet dar-gi kalbēti mokina. Senis raukēsi, šnairavo, bet reikalas neleido

purkšti ir jis užsileido, guozdamasis tuo, kad vieną-gi kartą už viską jam užmokėsęs.

Ir nuduodamas nieko nesupratęs, tarė ramiu, švelniu balsu:

— Ką čia, kaimyne, seną žmogų nereikalingų dalykų mokysi, ne tie metai, ne tie gabumai ir ne tas protas, kad visos šio pasaulio gudrybės suprasti. Ot atleisk du dalgiu man, būsiu dėkingas.

— Šiandien negaliu, — paaiškino Jurgis,— rytoj mielai prisiųsiu.

— Na, tai ačiu kaimynui!— pralinksmėjo Batutis. — Ot, tokį žmogų kaimynu turėti, tai bent gyvenimas! Likis sveikas, kaimyne, skubėsiu namó, o tai tie dykaduoniai drypso kur pavėsyje...

— Taip greit jau skubinatės,— draudė Jurgis.

— Reikia, reikia, nieko nepadarysi!

Talka!... Kaip žaibas, griaustinio lydimas, pralėkė Oginto galvoje iš užmaršos bangų-dulkių atgimusi mintis.

Talka!...

Ir netolimos senovės reginiai gyvi atsistojo akyse. Praeitis pasipuošė visomis savo skaistumo varsomis, prabilo senų dainų gaidomis ir suvirpėjo svaigulingais pūslėtų darbininkų rankų linksmybės sukuriais.

Pakalnėje spindėjo kirtėjų dalgiai saulės spindulių bučiuojami, balavo kirtė-

jų ir griebėjų balti lino marškiniai. Staiga atsiliepė skardus balsas:

— Vyrai! jei šiandien nubaigsite rugius — užmokėsiu už pusantros darbo dienos. Rytoj trauksime kaimynams padėti.

— Į talką?— užklausė keli balsai vienu kartu.

— Į talką!— patvirtino Jurgis.

— Bus, *gaspador,*— tarė senas artojas, visą savo amžį kitų labui dirbęs.

Ir dalgiai žvangėjo smagiau, rugiai krito greičiau: mirtis ir pražūtis išskėstais sparnais apkabino didelį rugių plotą ir bučiavo, bučiavo žmonijos duonelę nuodingomis mirties lūpomis...

Mažo upeliuko antkrante, ėjo Ogintas. Linksmas buvo, širdis džiaugės tų žmonių gerumu, jų žmoniškumo atjautimu. Talka, anot jo nuomonės, tai ne by kas, ne paprastos pagalbos apsireiškimas, ne atsidėkojimas arba kitų atsidėkojimo skolinimas, bet didis žmoniškumo, bendrijos aktas. Talka — ta gili sodiečio supratime mintis, tai žmonių bendrijon telkimos pamatinė sąvoka, bendrijos priešaušris ir jos pamatas. Ir šiandien, kuone visoj apylenkėj talka mirė, kaip miršta daugelis gerbtinų ir palaikytinų mūsų bočių papročių. Ogintas negalėjo sutikti su tuo, kad tas paprotis numirtų, kad jis žūtų be pėdsakos.

Ējo pas savo kaimynus prikalbēti juos ir sukviesti visus pas Batutį talkon.

* * *

Vos saulēs kamuolys pabudo iš nakties snaudulio ir viena akimi pažvelgē gyvųjų ir triūso pasvietin, Meškučių laukuose jau skambējo dalgiai ir prausē savo ašmenis stambiais ankstybo ryto rasos lašais.

Oginto aštuoneri dalgiai kirto pas Martišių, Simonas, Pečkaitis ir Vaidelys tikējos ligi pusryčių pabaigti, jeigu Martišius nepabaigtų, ateiti jam talkon.

Vyturiai išlēkē į dausas ir vos-vos matomu juodu taškeliu užkibo ore. Iš mažučio, plunksnuoto dainininko krūtinēs prabilo gaivi, yt saulēs spinduliai, giedra, yt vasaros diena, linksmi, yt pati Linksmybē, dainelē — darbo himnas. Ir klausēsi artojų širdįs ir sielos tos savo gyvybēs dainelēs balsų; klausēs švenčioniečiai panemunēs vyturių, o jų akyse atsistojo tolimi Nēries — Nemuno mylimosios — krantai, suskambo jų krūtinēse panērio vyturių gaidelēs...

Dar nepabaigęs rasa praustis, rugis gulē amžinumo patalan, prievarta buvo stumiamas ton slēpiningon nežinios ir fiziškos nebūties srytin. Ogintas vienmarškinis smagiais smūgiais traukē dalgį, paskui jo Viktutē grabiomis rankomis griebē ir rišo

Martišiaus turtą. Savo rugių Ogintas nekirto, nē Viktutē jų negriebē. Bet talkos įstatai reikalauja, kad ir patsai šeimyninkas imtųs dalgio ir stotų darban su savo darbininkais.

Šešiolika dalgių dirbo savo darbą, šešiolika rankų griebē negyvą, bet vilties pilną, šiaudą ir rišo jį į storus pēdus. Keletas vyrų ir moterų rinko pēdus ir statē rikes — po dvidešimtį pēdų į rikę, arba tris rikēs į vieną kapą...

Netrukus atsitraukē penki Vaidelio dalgiai ir pradējo kirsti iš kito šono. Už pusvalandžio atējo Pečkaičio šeši dalgiai ir ant vienos dirvos, poros žmonių suartos ir užsētos, dvidešimtis vienas dalgis varē gyvybēs naikinimo darbą ir augo jų sielos, krūtinēs bangavo dēlei atgemančių senobēs skaisčių papročių...

Šeimininkai sustojo šale ir linksmomis, nudžiugusiomis akimis žiūrējo į darbininkus vienos minties, vienodų jausmų vedami. Rodēs jiems, kad Lietuvos ūkininkas, jeigu tik jis mokētų savo jēgą suprasti, jeigu šviesos jam netruktų — jis sutvertų galingą triūso ir širdies viešpatiją, sutvertų žmoniškumo šalį, kurioje nebūtų nē ponų, nē valdinių, bet tik didelē trūso ir širdies, milžiniška žmoniškumo valstija... Ukininkas nuo Nemuno, Šešupēs, Nēries, Dubisos, Jūros ar Minijos krantų gaivina

tuos pačius idealus, tų pačių, vienodų minčių-troškimų kankinamas ir vienui-vieno širdies troškulio džiovinamas:—šviesesni broliai apleido tą, visos žmonijos motiną, kuri visus pagimdē, išauklējo, užaugino ir šviesą jiems savo krūtinēs sultimis suteikē... Šviesesni broliai išējo miesto jūron lengvesnēs duonos ieškoti, atsisakē žemēs meilēs ir žemē juos užmiršo... Prie tautos sargybos atsistojo tie tamsuoliai, kurie ilgais šimtmečiais kraują liejo už tą žemelę, svetimoj, nežinomoj šalyje galvas guldē už jos nepaliečiamybę... Ir užtad jie šiandien visai atiduoti į aklų nelaimių nagus, į tamsos bangas įmesti jų rytojaus darbai...

Tarytum milžiniško kūjo daužoma priekalē, virpējo ir vaitojo Oginto krūtinē. Miesto gyventojaus galvojimai, iš kaimo kilusio, ir tikrasis kaimo gyvenimas, taip toli vienas nuo kito, kaip saulē nuo žemēs.

— Kaip tai žmogus gali išsinerti iš savo prigimtojo kailio; kaip greitai jis virsta vējų blaškoma po visą pasaulį dulkele! O! grįžk lietuvi-inteligente savo tēvų sermēgon, jeigu savo sielą suprasti nori. Motinoje pripažink savo motiną, o kiekviename sodietyje rasi pusę savo sielos.. — atsiliepē Ogintas į Martišių

— Toli, be galo toli nubēgo mūsų šviesuoliai nuo mųs tamsuolių, — sudejavo Pečkaitis.

— Ir negreit jie susiras, susipras, — blogai lēmē Martišius.

Vaidelys atidžiai klausēs Oginto, nes pats vaikinas nedaug šviesos tematē tēvams gyvenant. Užtad dabar visą laisvą laiką atiduodavo knygoms. Didelis Oginto knygynas daug laiko atimdavo nuo jo. Bet buvo tai doras, darbštus ir iš prigimties inteligentiškas vaikinas. Smarkiai prisirišo prie Oginto ir visur būtų su juo ējęs, kad ir pražūtin...

— Lietuvą savyje jie pasmaugē ir ant svajojimų kryžiaus pakorē naują dievą, kurio nē patįs dar nesupranta, nes maino savo dievus, yt drabužius, — metē Vaidelys.

— Atsargiau, Juozai! — perspējo Ogintas. — Tai sunkus apkaltinimas ir prie to neteisingas. Lietuvos jie savyje nepasmaugē, nes nēra pasaulyje tokios jēgos, kuri galētų žmogaus dvasią visiškai sunaikinti. Tik Lietuva guli ir ilsis jų krūtinių kapuose ir laukia laiko, kuomet kelsis iš numirusių ir savo kankintojus nubaus sopulinga artimos mirties gaida. Žemē nedovanoja savo nuoskaudų — amžina, visiška mirtimi baudžia pusiau-išgamas ir kaulų savin nepriima...

— Kokia maža mųs saujelē griebēs tokio dvasios patamsēse darbo. Ir vargsta, ir suklumpa, ir siela kraujais apsilieja toje minių jēgos ir šviesos gaivinimo kelionēje,

— patėmijo Pečkaitis, kurs labai retai beatsiliepdavo.

— Saujelė, Mikai, saujelė, nė ne sauja, tavo tiesa, — tvirtino Ogintas. — Bet kokia galinga ta saujelė, kiek dvasios jėgos joje, kiek pakilumo ir atsidėjimo. Pavienės ypatos tveria pasaulio istoriją, jų trūsu ir vardu tautos gyvena . . . Užtad tos saujelės niekuomet nemiršta . .

— Cik ką pabaigėme, ponuli, — tarė į Martišių, priėjęs švenčionietis.

— Na, tai kvepterėkit valandėlę, kol rikes sustatys ir trauksime pas kaimynus,— paakino šeimininkas.

Dvidešimts vienas dalgis, dvidešimts viena griebėja ir statytojų keletas nutraukė per nušienautas pievas pas Simoną — talkon. Čia į pusvalandį dirvos nupliko ir apsidengė rikėmis. Vienon kuopon susidėjo trisdešimtis dalgių, nusileido pakalnėn ir užlipę ant kalno užtraukė dainą. Iš kelių dešimčių krūtinių tos didžiosios pasaulio maitintojų kareivijos krūtinės skrydo jų darbo-linksmybės gaida:

«Valio, dalgeli, valio
Pradalgėlę sukti! . . .»

Kiek toliau ant kalno stovėjo Batutis ir, ranka uždengęs nuo saulės akis, nustebęs žiūrėjo į tą minią. Jis nieku būdu negalėjo suprasti, kas tai tokio gali būti

Ir džiaugsmas ir piktumas jį ēmē. Džiaugēsi manydamas, kad tokia darbininkų minia į keletą valandų visiškai nuvalys jo laukus. Pyko, kad tai jo priešininkai atneša tokią gausią pagalbą, o vadinamųjų draugų nē vieno tų tarpe nematyti.

Ir neveizint į nieką, keršto geiduliai dar smarkiau kilo jo krūtinēje, neapykanta dēl Oginto vartēsi, yt ežys, jo krūtinēje ir badē, erzino Batučio ambiciją. Ir prakošē jis pro sukąstus dantis:

— Na, aš tau, žalty, atsimokēsiu!

Ir tuoj, pats savo minties nusigandęs, apsidairē aplinkui, ar kas jo neišgirdo.

Tuo tarpu darbininkų minia artinos dainuodama. Prišakyje traukē dalgiais ant pečių «pieniai» sąjungiečiai. Prisiartinę prie šeimininko, visi vienbalsiai sušuko:

— Padēk, Dieve!

Ir, yt skardus miško atbalsis, minia sugaudē paskui savo šeimininkų:

— Padēk, Dieve!

Batučio akyse stovējo ašaros, gerklę suspaudē kaž-kokio jausmo replēs ir vos-vos galējo atsakyti:

— Ačiu, ačiu, kaimynēliai.

— Vieton pažadētų dviejų dalgių, kaimynas turi trisdešimtį su viršum!—linksmai sušuko Ogintas.

— Kas tikējos, kas tikējos! — murmējo Batutis,

Sopējo jam, kad Ogintas atvedē tą darbininkų minią, o ne kas kitas. Tečiaus jis gerai žinojo, kad jeigu ne Ogintas, tai daugiau dviejų pažadētų dalgių nebūtų gavęs. Ir tas jo nužeminimas, kaip jam rodēs, ant kiekvieno žingsnio, krimto ir ēdē jo didumą. Pagundos biesas spyrēs, nenorējo įveiktu prisipažinti ir gaivino biaurią, šlykščią Batučio galvoje mintį.

— Kas pirmą pradalgę pradēs?—užklausē Batutis.

— Jonas!— trumpai sumetē Ogintas.— Jis čia tarp mųs atvykusių vyriausias.

— Ne! Ne! Ne! — girdēti buvo iš visų pusių protesto balsai.

— Ogintas!

— Ogintas!

— Ogintas! — sugaudē darbininkai.

Jurgis apsidairē aplinkui jausmo pilnomis akimis, nuēmē dalgį nuo pečių, ištraukē budę iš šliutēs, papustē dalgį. Pasišaukē Viktutę savo griebēją ir, priējęs prie rugių, pakēlē kepurę ir linktelējo šeimininkui:

— Padēk, Dieve! Jonai.

— Ačiu, ačiu.

Vienas už kito šeimininkai stojo eilēn ir varē pirmutinę pradalgę. Už jų iš visų pusių apstojo lauką darbininkai ir dalgiai užtraukē sopulingą darbo-mirties dai-

ną. Rugiai klojos ir, pėdai surišti, stojo vienon rikių eilėn, yt nematomos kareivijos eilės.

Batutis stovėjo nuošaliai ir raukės, yt gylio įkąstas. Sunku jam buvo. Aiškiai dabar matė, kad kovoti su Ogintu neverta, nes visi už jį, o jis vienas ir pora kvailių jam pritaria. Žinojo gerai, kad Ogintas nė pirštu nepajudįs, kad jį užgauti, bet todėl tai ans pagundos biesas taip erzino jo sąžinę. Ir ateidavo noras eiti prie Oginto, pratiesti į jį ranką, išpažinti ne tik visus darbus, bet ir mintis Bet to nusižeminimo atjautimas, reginys linksmo Oginto veido pančiojo kojas, užrakino burną ir liepė nutilti anai — tai gerąjai žmogaus pusei...

— Velnias jo nematė...—guodės Batutis.

RUDENS GAIDOS.

Toli, už kalnų-urvų, už mintimi atsiekiamos erdvēs — vasaros gamta verkia paskutinēmis gaivos ašaromis. Liūdēsis viešpatauja visur ir viskame. Vortinklių beribio slēpinio gijos klojas ant snaudžiančių laukų, supa gamtą ilgan žiemos miego sapnan ir gieda mistiško turinio sapno himnus...

Graužynēs kalnas mirga vortinklių jūrēs vilnyse, svyruoja, maigos, tarytum po ilgų butybēs metų pasijuto ne toje vietoje esąs, kur būti privalytų, ne tam tarnaująs, kam tarnauti reikētų, jokios naudos niekam neduodąs ir tik pasaulio tvarinių eilēje reikalingą vietą benaudžiai užimąs... Mirga sidabrinē kastuvų varsa, maigos sermēgų pilka spalva, juodija iškastų duobelių tamsa.

Ant kalno sēdi Ogintas ir rudens liūdēsiu akyse, svajojimų jēgos vedamas — praeities svajojimus-mintis gyveniman įkūnina. Gretimasis kalnas, yt didis rausvo aukso taškas, guli monotoniškoje laukų rudinēje. Tai anuomet užsodintas vaisio medžiais, šiandien, sopulingų rudens glamonējimų užgautas, — spindi negalēs ir nuomaringo vaitojimo varsomis.

Graužynē puošias nauju rūbu, kad, pavasario deivės gyveniman pakviesta, suspindētų gausia žiedų-gēlių varsa, pasipuoštų žalių lapų vainiku. Į juodas gilias duobes leidžias slyvų, obuolių, kriaušių įvairiausios rųšies šaknįs. Leidžias jos tam, kad ilgus metus ilsējusi žemē apgobtų jas dieviško slēpinio tvērimo jēga ir sutvertų apmirusiuose augmenyse gyvos gyvybēs žiedus.

Anuomet saulēs kepinamas, kalnas benaudžiai riogsojo ramiose laukų varsose ir kelių eglių puošiamas, tarytum gyvo žmogaus balsu prašēsi nuimti nuo jo benaudiškumo prakeikimą, prašēsi leisti jam naudingu būti, prašēsi teisēs tverti ir savo tvērimais naudą žmonēms nešti. Ir štai atējo žmogus, kuris kūdikybēs metais, karves ir avis po jį ganydamas, rinko žemuoges, spragšes ir slaptosios kalno bylos nesuprato kūdikio lakiais, vējingais svajojimais. Bet šiandien tēvų žemē kitokiu balsu, kitokiomis mintimis atsiliepē ir pasiekē anuometinio kūdikio sielą...

Neapsakomos jēgos balsas skrydo anuomet per upes ir kalnus, bastēs po sodžius ir miestus; kreivose gatvēse ješkojo to, kuris dar taip neseniai su tēvų žemele kalbējos. Atskrydo ta slēpiningoji žmonijos būtybēs malda ir pasibeldē jauno svajotojo sielon. Suvirpējo jauna krūtinē, pa-

sipurtē pusiau apsnūdusi, pusiau gyvenimo jūrēse apmirusi dvasia ir suprato, kas jos jieško, ką jam sako.

Ir sielos akimis ir ausimis pamatē ir išgirdo:

— Kelkis iš didžio žmonijos sielos snaudulio, imki žagrę ir ark krūtinēs gimdomus jausmus, gal kurioje vagoje rasi žemēs meilēs slēpinį...

Ir slinko arklas jauna krūtine, vertē sielos kapuose palaidotą praeitį ir gimdē išnaujo tą, kas rodēs būk seniai mirē, būk seniai užmaršos graban įdēta ir amžių amžiams palaidota. Ir jautē jis, kad ta sopulinga praeitis šiandieninę dabartį gimdo; jautē, kad praeitimi sopēdamas, dabartį naują, skaisčią, gyvą ir dar sopulingesnę tveriasi. Bet naujon gyvenimo vēžēn įstojęs, praeities slēpiningų dvasių jon užvestas, neturējo jēgų atsispirti tai praeičiai ir, nežinomų gaidų vedamas, drąsiai be sąvokos ējo tuo nežinomu, nauju ir taip labai viliojančiu taku.

— Ką ta ateitis duos, kuo tasai trūsas užsibaigs?

Siela gimdo troškinius, dvasia juos maitina, širdis savo takais juos veda — į ateitį, į bedugnę, tamsią nežinios jūrą veda, kad ilgo gyvenimo sopulius-vargus apvainikuoti laimējimo vainiku ar uždēti naują,

dar sunkesnį ir skaudesnį žmogaus saulėlaidžiu erškėčių vainiką...

Aplinkui rudavo pilki kalnai, Mickupis tarpūkalnėje zirzeno, praamžini šaltiniai varvino praamžinas ašaras. Mintįs skraidė, lakiojo, nešėsi gilion praeitin ir supos ant išsvajotos ateities sparnų.

Gamta ir žemė gausiomis rieškučiomis pylė savo turtus naujo, jauno artojaus aruodan, bet siela vaitojo.

Nežinomos, nesuprastinos jėgos pagauta, siela apmirdavo. Užeidavo valandos, kuriomis Ogintas galvodavo, jog tik praeitis jam gyventi ir liepia ir leidžia. Ateitis, kuriai visomis jėgomis atsidavė, rodos nebeviliojo, rodos tik šalto proto vilnių vedama dirbo, veikė tos ateities vardan. Kada jausmų kovoje apmirdavo ir jau troškimai ir geidimai jo sujudinti nestengdavo, tuomet atmintis, yt iš kapų guolio, prikeldavo baisųjį Leopardijo troškimą:

Ir būti tik šešēliu,
Kurį angelų sparnai nešioja
Tarp tuštybēs ir kapų svajojimų...

Ir yt aigiptiečių Sata-gyvatē, kuri kasdieną miršta ir kasdieną gema ir per mirtį gyvybę įgauna, — taip Oginte gimē ir mirē — mirē ir gimē praeitis ir per praeitį dabartį ir ateitį jis tvērē.

Susigyveno jis su tais sopuliais,kurių

niekas nežinojo, kurių nē vienam artymiausiam draugui neišpasakojo, bet sukrovē visą sopulio turtą savo krūtinēn, užsidarē apviltas ir suvedžiotas savyje, pasiēmē savo širdį į rankas ir meldēs į baltąjį savo svajojimų paukštį:

Łabędziu mój, z tęsknoty mórz
Polotem tvym daj Božy znak.
Ty, błędnych marzen, biały ptak,
O dolę, dolę moją vró!...

ANT VISLOS KRANTŲ.

Ruduo prabilo savo liūdēsio himnu, užtraukē nuomario giesmę ir pagimdē praeitį .. Viena-vienintēlē rudens vējo raudós gaida, viena-vienintēlē smulkučio rudens lietaus ašara paliepē — ir kēlēs iš numirusių, amžius snausti pasirengusi, jaunų gyvenimo dienų malda...

Vaidintuvē, yt kinematografas, sukēlē praeities paveikslus, nupūtē laiko dulkes ir ištraukē iš užmaršos sandēlio gyvus jausmus, svajojimus ir troškimus...

Štai, Nemuno žilós , amžių jēga galingos gaidós išauklētas, stebūklingai-sopulingomis Lietuvos miškų pasakomis maitinamas, beribiu, giliu, yt giedro dangaus blaiva, liūdēsiu krūtinēje — pasijuto Ogintas anuomet ant Vislos krantų.

Iš pačios mažumēs skaudus likimas blaškē Ogintą po visą Europą, bet pirmieji žingsniai, kurius, gimnaziją pabaigęs, statyti pradējo, nukrypo ant Sirenos pilies. Ir čia tai prasidējo pirmosios meilēs vargai, iš jos skausmų sēmēs jēgos ateities kovoms, naujiems skausmams...

Šiandien, kuomet tos kóvos pragyventos, iš kurių malonus ir sopulingas atmi-

nimas bepasiliko — šiandien tik jis suprato ir atjautė visą jaunybės jausmų prasmę ir tikslą.

Ir slėpiningi dvasios balsai šnabždėjo:

— Sopulio kalvėje dvasios galybę sutversi!...

Jauna krūtine, energijos pilna, šoko jis gyvenimo jūron, paleido nepatyrusią savo dienų valtį į kovos bangas. Aiškiai jautė ir žinojo, kad kiekvieno žmogaus būtybės kelias tiesus, yt strėla. Žinojo, kad iš to tiesiojo kelio išeina daugybė šuntakių. Ir visomis jėgomis, visais jaunos sielós pajautimais stengės neiškrypti iš to kelio. Bet, atsitikimai žmonių jieško, sujudusi ir niekuomet judėti nenustojanti gyvenimo banga vilioja kiekvieną, kuris tvirtu žingsniu savo taku per gyvenimą žengti nori.

Ant Oginto kelio atsistojo jauna, skaisti Mozūrijos laukų deivė. Ir rodės jam, kad Jadvyga — tai ne šios žemės sutvērimas, kad tai kaž-kas lakaus, nematerijališko, kad tai dvasia — mistiškoji deivė ..

Vaidintuvė dirbo, širdis mylėjo pirmosios meilės karščiu, įliejo ton meilėn visą jaunybę, svaigulingai- sopulingus jausmo nuodus ir diena iš dienos jausmai tarydavo į juodu:

— Judviem tik gyventi reikia!...

Per trejus metus tęsēsi ta nenuilstanti meilē, trejus metus dvasia maitinos broliškos sielos jausmais ir giedra viltimi rengēs ateitin.

Ogintas skendo tos sopulingos meilēs bangose, virpējo iš baimēs kartą jos nustoti galįs ir šnabždējo į paveikslą žiūrēdamas:

...Ir pagimdē Tave giedra, blaiva Mozūrijos laukų gēlēs kvaptis... Visla paskolino varsas Tavo didžioms moteriškoms akims...pavislio apušēs davē stebūklingai baltą, sidabro varsós atmainos, kūno spalvą... Sirenos Tavo kasas šukavo...iš Mazūrijos laukų melancholijos Dievas Tavo mistišką dvasią sutvērē...

...Stiprios vilties vedamas ējau į Tave, iš Tavęs jēgos ateities karionēms sēmiaus, Tavimi ir dēl Tavęs gyvenau...

...Ir štai atējo valanda, kurią Tavęs nustoti galiu... Sopulio nesibijau:— mano dvasioje visos Lietuvos sopulys lizdą susikrovē — nesunki ta našta man, nes tai mano brolių ir seserų, mano Tēvynēs našta...

...Sopulys pirmas nebylio kūdikio veidą, man vygēje begulint, pabučiavo... Motinos kančios, mane begimdant, dar man negimusiam — mano sielos bažnyčioje viešpatavo...

...Sopulio nesibijau!

...Einu savo taku, nešu likimo vainiką ant jaunos galvos — bet jos dar prieš nieką nenulenkiau ir nenulenksiu...

...Nenulenksiu jos prieš Tavo meilę, nors už tą vieną didumu išbujojusios galvos nulenkimą duotum man amžinąją meilę...

...Sakaisi eisianti ateityje su manim ten, kur gyvenimo valtis mane nunešianti?... Tikiu tavimi — bet bijausi pats savęs, bijausi savo Dievo nustoti galįs, Jį kitu Dievu pakeisti užsimanysiąs... O be mano, be to nuosavojo Dievo, aš niekas:— tuštybēs indas...

...Aš turiu savo Dievą — juo nežemiškai tvirtai tikiu — ir mano Dievo jokiu kitu Dievu nepakeisiu — už jokias pasaulio gērybes...

...Tēvynēs sopulin įsidēsiu Tavęs nustojimo skaudulį, atminimais gaivįsiu liūdinčią sielą ir eisiu tolyn — eisiu savo taku...

Ir atējo valanda, kurią Ogintas nustojo pirmosios meilēs. Bet sutiko jis tą smūgį šaltai, tarytum jo gyvenimo knygoje buvo jis seniai užmatytas ir nieku būdu neišvengtinas. Užsidarē dar labiau savyje, paskendo vidaus apsireiškimuose ir, yt gyvenimo meilēs sotus žmogus, ēmēs kasdieninio darbo.

Netolima ateitis turējo paslēpus sa-

vyje tūlų klausimų išrišimą; ta ateitis turi padėti gaivią ranką ant jo sielos ir sutverti jame naują srovę...

Bet ateitis, galvojo jis, tik tuomet galės gyvu ir aiškiu balsu žmogaus sielon prabilti, kuomet visi praeities takai bus ištyrti, išvaikščioti ir sielos atminimų sandėlin sudėti. Ir tame sandėlyje niekas per amžius nemirė ir nemirs. Žmogaus sielos atminimų knyga — ateities takų žvaigždė...

Ne tam jis gimdo ir marina praeitį savyje, kad tais atminimais džiaugtųs, ar kad juose pasimėgimo ieškotųs. Ne sielai kankinti ir dvasiai marinti, bet tam, kad iš praeities vortinklių būsimosios dienós išminties siūlas ištraukti ir juo ligi žmogaus būtybės prasmės kamuolio prieiti. Juk ateities pamate praeitis guli, o dabartis — tai ateities motina...

Mažverčių atsitikimų žmogaus gyvenime jis nepripažino. Viskas, ką žmogus veikia, ar kas juo, be jo valios, veikia— viskas slepia savyje didžios vertės akstinus...

...Ha, ha! Trakų griuvėsiai...

...Atsitikimų rūdis. .

Jadvyga stovėjo ant Trakų ežero salos ir miglotomis akimis bėgo iščia tolyn. Jos žvelgėsis skrydo namó — ant tolimų Vislos krantų.

— Galingi Kazmierzo griuvēsiai...— patylomis, yt ežero gēlēs sapnas, prašnabždējo.

— Ant sraunos upēs kranto... Sugriuvusi į dulkes praeitis...ir sopulingas jaunos žydaitēs dejavimas... Kiek dar amžių praeis, kol ji akis susiras...

— Žiūrēk...matai... Prabočių sielos ant ežero salų klaidžioja ir laukia atgimimo dienos... Nusibodo kitiems tarnauti, atgriso kitų gerovēs sargu būti, nebenor svetimo vardo nešioti — pačios savimi būti užsigeidē — atsiliepē Ogintas.

— Nesikels praeitis!

— Turi kelties! Turi, nes prabočių sielos žemēn nusileido — o Visuomis iš kapų prisikēlē ir eina per žmones, eina ir ragina visus pirmių-pirmiausia sau-žmogumi būti... Matai, čia anuomet nuo kranto ant salos buvo užvestas tiltas. Historija kalba apie aną tiltą, kaipo apie architektūros stebūklą... Sugriuvo tiltas ir niekas jo jau nebeatstatys...

— Sugriuvo... — palingavo galva Jadvyga.

— Ir nēra jēgos, kuri iš dulkių stebūklą sutvertų... Tilto niekas nebeatstatys... Amžiai palaidojo jį savyje... Ir iš amžių glūdumos, tos būsimosios glūdumos, išdigs naujas — žminijos tiltas, kuriuo gy-

venimo ištroškusios sielos savo kelią skįs...

— O mudviejų takas?

— Mudviejų takai?

Smilus, virpąs Jadvygos žvelgēsis įsismeigē į Oginto akis, atsistojo piestu, tarytum paslapčiausią jo sumanymų mintį atspēti stengēs. Paskui, kuomet jo akyse pamatē tą, ko niekuomet nebuvo mačiusi, kuomet akių veidrodis susiliejo su ežero paviršiumi ir akyse atsispindējo, — tuomet paaiškējo rytojus, paaiškējo taip tvirtai ištartas žodis «takai».

Ir nieko daugiau nebeklausē, nieko žinoti nenorējo:— dvasia vienu akimirksniu pasakē visą teisybę, nuplēšē nežinios skraistę ir nebylumas aiškiai už žodžius atsiliepē...

...Ir pasiēmiau iš Tavo širdies sopulį, įsidējau skausmo žarijas krūtinēn, kad amžinai kepintų ir Tave man primintų...

...Dvasiai suteikiau neapribotą laisvę veikti... Širdžiai paliepiau nutilti ir laukti — laukti aušros patekant...

...Gyvenimo kelionēn — pirm savęs — pasiunčiau laišką į visus žmones ir, atsistojęs ant didžio pasaulio vieškelio, laukiu atsakymo iš visų ir iš vieno... Bet ligi šiandien visi tyli...

...Ar beatsilieps kas-nors ir kuomtenors?

...Nežinau...
...Tečiaus laukiu...

* * *

— Ha ha!
— Praeitis ir — dabartis!
— Tik dabar matau, kad praeityje, anuomet, be jokios sąvokos, savo dabartį tvēriau. Ir dabartimi savo rytojų gimdau...
— Koks pašēlusiai puikus dalykas gyvenimas ir koks pasiutusiai sumaigytas to gyvenimo takas!
— Daugelio dalykų nežinai ir žinoti negali, bet jauti, aiškiai, užčiuoptinai jauti, kad taip, o ne kitaip tas ar tas būti privalo...
— Kad tokio smilaus jausmo neturētum, gyventi juk nedrįstum.
— O gyventi reikia drįsti...daug, labai daug drąsos reikia turēti tam, kad gyventi drįsti ir dar daugiau drąsos — drąsos negalēs — reikia tam, kad suprasti, jog kartą tavęs nebus — jog kartą iš tavęs puvēsių kaugē pasidarys...
... Atsimeni, kokiomis akimis pažvelgei tuomet į mane?
...Aš gerai atmenu.
...Pasisakei manęs nesuprantanti, suprasti nenorinti...
...Atvažiavau atsisveikinti — paskutinį kartą norējau Tau į akis pažvelgti ir

jose Tavo dvasios slapčiausius takus iš-tirti...

...Tu dar viltį gaivinai.

...Aš be mažiausios vilties kibirkš-tėlės paskutinį kartą Tave pamatyti norė-jau...

...Ir tariau sudiev, nes ateities ry-tojuje virė baisi kova, milžinai ten grūmės ir iš jų sunkios karionės praeitis gyva auš-ra gimti turėjo...

...Gimė naujoji aušra — mano sie-los slėpiningiausias ir slapčiausias svajoji-mas...

...Sudiev Tau — ilgiems amžiams sudiev!..

...Tiltas sugriuvo...ir niekas jo nebeatstatys...

....

Ir tarė Rytojus į Ogintą:
Habe die Welt nicht lieb —
Folge mir in das dunkle Reich hinab...

Ir išsiskyręs su Jadvyga, Ogintas pa-juto baisų, jokių priemonių nesustabdomą, norą veikti, gyventi. Iš pačios pradžios tasai noras lyg būtų snaudęs, lyg pats savęs būtų jieškojęs, lyg kad reikėjo jam dar kaž-ko-kia su kaž-kokiomis galybėmis kova laimė-ti. Tečiaus ilgainiui visi pajautimai, visos sielos stygos nurimo — tiktai viena, ta so-pulingiausioji — atminimų styga — virpė-jo vos-vos girdimu aidos šnabždėsiu...

Krūtinė, atminimų deivės užgauta, jau niekuomet nenutils. Joje virs amžina kova už tą kas buvo ir už tą kas būti turi. Ir niekuomet negalima bus paklausa stačiai, be svyravimo išrišti.

Praeitis visuomet skaistesnė ir dailesnė išrodys. Nė dabarties, nė ateities aiškiausios varsos nestengs sujuodinti nors ir juodžiausios praeities. Jos galybė ir skaistybė tame — kad jos nėra, kad jos atsiekti negalima.

Ogintas aiškiai suprato tą baisiąją praeities galybę ir žinojo, kad tas, kurs gyventi nor, negali, neturi mažiausios teisės praeitimi gyventi, joje knaisioties, puvėsių krūvą vartyti ir iš puvėsių gyvenimą tverti...

Atminimai, tai ne tautos praeities dėjos... Tai tik žmogaus ypatiškas, kaipo atskiros vienatos, gyvenimas .. Tai jo *sancta sanctorum*...

Aišku buvo, kad praeitis, tai perskaitytos knygos puslapis, perskaitytas ir užverstas puslapis. Kas nori daugiau žinoti, tas tevertie sekantįjį puslapį.

Tik bedarbės, pailsio valandomis, kuomet vaidintuvė jieško reginių, neaiškių, tamsių, supainiotų paveikslų — tik tuomet galima skrysti praeitin ir žiūrėti jon, kaipo senovės dėjų knygon žiūrima.

Kas mirtį savyje nešioja, tas visas

praeitimi gyvena, iš jos gyvenimui jēgas ir teises semias.

Ogintas gi, Jadvygos nustojęs, baisiai gyvenimo užsigeidē. Jaunybēs atsitikimų atminimus palaidojo savo sielos kapuose, užvertē tą duobę dabartimi ir rytojuje jieškojo po-rytojaus. Amžiai padējo savo būtybēs prapamatan praeitį, bet praeitimi negyveno. Ogintas turējo begaliniai turtingus praeities atminimus ir iš jų sēmēs pamokymus, sēmēs iš jų pasergējimus, kad rytoj užvakaro klaidų nepadaryti.

Šiandien jis atminimais gyvena, nes jo krūtinēje suvirpējo, balsiau prabilo praeitis. Šiandien tēvų žemēje šeimininkaudamas atsiminē ką Jadvygai buvo žadējęs. Vaidintuvē tvērē niekuomet neįvykintinus reginius:

— Kaip kas čia išrodytų, jeigu ji šeimininkautų?... Ar suprastų ji svetima dvasia mano tēvų žemēs sielą?...

Bet tie klausimai nē išrišimo nereikalavo, nes to nieko nēra, nebuvo ir niekuomet nebus.

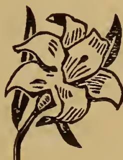
Takai išsiskyrē — Trakų griuvēsiai išskyrē juodu, nematomos galybēs jēga paliepē kiekvienam savo taku eiti...

— Kur ji?

Kas žino, kas atspēti gal kokiomis vežēmis likimas jos gyvenimą nukreipē!...

Ogintas juto, kur jis eina, ko jieško, kokiu tikslu guodžias...

...Tiltas sugriuvo...ir niekas jo nebeatstatys...

JUDEX OPTIMUS.

— Ar girdi, ponuli, parašyk prašymą.— Tarē senas ūkininkas į svyruojantį ir vos-vos blaivą mintį sugraibantį, apylenkēs geriausią patarēją.

— Prašymą?!—yt nustebęs ir netikēdamas klausia Mikas Mačiūnas.— Prašymą, sakai...aha ..prašymą?.. Gerai, kodēl ne... Aš prašymus moku rašyti... Aš tokį prašymą parašysiu...kaip mane gyvą matai parašysiu...tokį prašymą, sakau... kad tu net savo vēlę pasimiręs iš velnio išprašysi... Tiktai, klausyk: mirštant tas prašymas reikia graban įsidēti... Kaip velnias ateis tu tuoj dailiai turstelki ir saku:— Štai, jūsų velniškoji šviesenybē, prašymēlis mano vargšēs vēlelēs...

— Bet, ponuli, aš netokio...

— Ką netokio, ko netokiu... Mulkis tu per visą pilvą ir tiek... Klausyk, ką ponas advokatas tau sako.. Mulkis, sakau tau...

— Na taip, ponuli, mulkis, mulkis... Kas davē išmintingu būti ..

— Na tai klausykis.

— Klausaus, klausaus...

— Na matai... Et, po šimts paibe-

lių, užmiršau... Kaip ten tas buvo?... Ar tu neatsimeni?

— U-gi apie vėlelės prašymėlį...

— Aha, aha! Jau žinau... Taigi matai... Paduosi biesui prašymą, jis atskaitys ir...oho, tokį, brolau, prašymą parašysiu...tokį prašymą... Taigi, matai, atskaitys ir...ir apsiverks biesokaulis dėl tavo nužemintojo prašymo, tvakstelės į antausį ir išmes, už nugaros nutvėręs, iš pragaro šviesybių...

— Bet, ponuli...— krapšto pakaušį vargšas ūkininkas, nieko iš «pono advokato» išvadžiojimų nesupratęs.— Man, mat, prašymas teisman reikalingas...

— Teisman!... Na, tai ko tu iškarto man to nesakai... Ar tai aš dykai tiek laiko čia burną su tavimi aušinau, tavo samanotas smegenis mano šviesos spinduliais šviečiau — a?— Užsirūstino «advokatas» ant vargdienio žmogelio.

— Teisman!... Žinoma, kad aš tau ir dangun prašymą parašyti galiu, tiktai tenais, pasakoja, krasa daugiau nevaikščiojanti... Visvien, parašysiu .. `O bus, bus kas?— primerkdamas smilias ir prigavimu spindinčias akutes, klausė «advokatas».

— Bus, bus, ponuli, kur nebus...

— O kas bus?

— Ot, buteliukas karčiosios, užkandėlio šiokio tokio, na ir pora skatikėlių.

— Kiek tų «skatikēlių»?

— Grivinukę, ponuli.

— Ką, aš tau už griviną prašymą teisman rašysiu, rauk tave devyni pragarai!— rūstavo «advokatas». Smagiai nusispiovē, įsikišo rankas kišenēn ir iškelta galva traukēs nuo žmogelio.

Man patinka tas berniukas
Ką kišenēj buteliukas...

Traukē dūsliu, užkimusiu, pragertu balsu «advokatas». Jo balso stygose girdējai senovēs skambaus ir malonaus tenoro likučius, bet «baltoji» viską sunaikino. Dingo protas, dingo išmintis -- visas Mačiūno gyvenimas buvo ištroškęs, visuomet geidžiąs vieno- vienintēlio — baltakēs.

Žmogelis palingavo galva, tarytum slaptosios teisybēs nutarimo klausyti pasirengęs, atsiduso, yt jautē, kad tamsos kalno nenuvers nuo savo krūtinēs ir, porą žingsnių paēējęs, šukterējo į «advokatą»:

— Tai kiek ponulis norēsi?

Advokatas sustojo, išsitiesē, rankas giliau kišenēn įstūmē, pečius pakēlē ant tiek, ant kiek išdžiūvusios, susausējusios gįslos išsitempti stengēs. Papurtē dailią, dideliais garbanuotais plaukais apžēlusią galvą. Pamēlinavusia nosimi trukterējo orą ir išaukšto atsiliepē:

— *Also sprach Zarathustra*: dvi gri-

vini skambučiais, bonką baltakēs ir «šiokio-tokio» užkandēlio!

— Gerai, ponuli, ką bedarysi.

— Tai ko tu, liurbi, iškarto nekalbi taip, kaip ūkininkui, padoriam žmogui kalbēti priderētų. Juk tu ūkininkas, *panie tego,* ne bernas, ne valkata, bet *ūkininkas,* supranti!— Tuoj kitokiu balsu prabilo Mačiūnas.

— Suprantu, suprantu, ponuli, kur nesuprasi, — painiojos savo žodžiuose nuskuręs, nuvargęs šešmargis. Bēda ir piktų žmonių godumas atvarē jį į teismo nasrus, iš kurių turējo savo teisę išplēšti.

Mačiūnas buvo artimiausiu Oginto kaimynu. Santaikos tarp jiedviejų su šviesa nebūtum radęs, tečiaus tąją nesantaiką patsai Mačiūnas tvērē. Ogintas tiktai aiškino žmonēms, kad toksai «advokatas», kokiu yra Mačiūnas, jiems jokios naudos atnešti negali, tiktai bylą sugadįs ir tiesą dar labiau supainios.

Iš to tai aiškinimo ir kilo ta nesantaika. Mačiūnas visur stengēs Ogintą užgauti, stengēs išplēšti iš žmonių tą pasitikējimą, kurį jie įgavo prie jo. Ir vietomis jam pasisekdavo, vietomis gaudavo kailį išgarbuoti, tečiaus jo neapykanta po kiekvieno nenusisekimo dar labiau augo, labiau rūpinos, kaip tas žmogus

taip žmonių akyse nutepti, kad jau jis niekuomet jų įsitikējimo neįgytų.

Kaip tik pastaruoju laiku Batutis pradējo «sezoną». Rudeniui atējus, Batutis būdavo nuolatinis smūklių svečias. Gerdavo smūklēse, drūčiai nusigiedodavo, tečiaus visuomet namó grįždavo išsipagirioti.

Mačiūnas gerai žinojo apie Batučio prietikius su Ogintu ir kitais kaimynais. Tečiaus Batutis, kaipo ūkininkas, nenorējo sēbrauti su tokiu «advokatu» ir ištiesų nesēbravo. Visuomet pasipiktindavo matydamas, kaip Mačiūnas keturiomis lipdavo ant kalno.

— Žinai ką, Jonai, — kreipēs Mačiūnas į Batutį.

— Koks aš tau Jonas, tu, smarve! — smarkiai šūkterējo ant jo Batutis.— Kiaulių su tavim neganiau...

— Atsiprašau, nužemintai atsiprašau pono.— Batučio ambiciją viliodamas, atsiprašinējo Mačiūnas.— Matai tamsta, čia būtų lyg koks reikaliukas į tamstą.

— Aha, reikaliukas Na tai riesk, tik trumpai.

— Čia taip truputį apie Oogintą...

— Apie Ogintą?

— Nu-gi. Tamsta juk negeruoju gyveni su juo.

— Negeruoju? O tau kas rūpi?

— Galima šis-tas padaryti.
— Kas?
— Prašalinti jis iš Meškučių.
— Kokiu būdu?
— Ot, yra jau tokios priemonės.
— Kokios?
— Aš jas gerai žinau.
— O aš negaliu žinoti?
— Kodėl. Galima. Tiktai turi tamsta man tame reikale padėti.
— Aš turiu padėti?
— Taip. Tuomet ramu bus Meškučiuose. Nė tamstos, nė manęs neės neramumo kirminas.
— Na, kas toliau?
— Aš surašiau prašymėlį...
— Kam?
— Apie tą paskui. Prašymėlyje pasakyta, kad Ogintas ardo mūsų valsčiaus tvarką, kelia žmonėse nepasikakinimą vyresnybe ir taip toliau...
— Kur tą prašymą siųsi?
— Pirm siunčiant norėjau duoti tamstai pasirašyti po juo.
— Bet aš klausiu: kur siųsi?
— Kur? aiškus dalykas kur!
— Na?
— Naumiestin.
— Kam?
— Žandarams.
Vienu akimirksniu storas Batučio

botkotis sutrūko į Mačiūno galvą. Dūslų, dūmais pritvinkusį orą pradrēskē užkimęs, storas balsas:

— Žandarams, gyvate!

Nutvērē Mačiūną už sprando, pakēlē nuo žemēs, išnešē iš smūklēs ir drēbē į didelę dumbliną balą. Dar kaž-ką sumurmējo, sukeikē, prakošē pro dantis, atsirišo kumelę ir nudardējo namó.

Mačiūnas atsikēlē iš balos, nubraukē purvus nuo veido, pačiupinējo iššokusią ant viršugalvio dešrą ir tyliai, tarytum nieko nebuvo atsitikę, nutraukē ant namų.

—Tvirtą, judošius, turi ranką... Lyg kad ir sopa, — murmējo pakeliui.

Skundas-gi savo keliu nuvažiavo Naumiestin ir ar šiaip, ar taip ten buvo, bet į tikrąsias rankas pakliuvo.

Batutis tylējo. Tiesą pasakius, jis nelabai mēgo Ogintą, bet tasai jo nemēgimas neišeidavo iš normalinių ribų ir nesiekdavo toliau. Tyčiojos iš jo sumanymų, kritikavo naujai užvestus kalnuose sodnus, bet skųsti jį žandarams, kaip tą buvo sumanęs Mačiūnas, jis niekuomet negalvojo.

Senu savo atkaklumu tikējos apgalēsęs jaunas, tvirtas Oginto jēgas. Tikējosi, ateisią metai, kuriais Ogintas nieko iš laukų nesurinksęs ir tuomet tai būsiąs jo viršus. Tuomet tai visi kaimynai pamatysę ūkio reformų pragaištingumą ir sugrįšę

prie senosios, amžiais palaimintos ir užtvirtintos ūkininkavimo tvarkos.

Tečiaus tasai susirėmimas su Mačiūnu nedavė jam ramumo. Ir šiaip ir taip galvojo, o krūtinės gelmėse kaž-kas vartės, kaž-kas erzino sąžinę.

— Pranešti Ogintui? — galvojo Batutis.— Padarytum žmogus gerą dalyką... Bet pranešk, o jis tuoj pamanys, kad tu jo prielankumo ar jo patarimų reikalauji...

— Nepranešti ir-gi negalima. Ims tas judošius apskųs ir bus košė... Kas-gi čia dabar daryti?

Iš visų savo galvojimų Batutis jokios išeigos negalėjo surasti. Praneš, galvojo jis, pats save nužemįs; nepraneš — žmonės visą bėdą ant jo suvers, nes visi gerai mato jo prietikius su Ogintu.

Kas-gi čia dabar daryti?

Piktas, susiraukęs vaikščiojo Batutis aplinkui trobų, barė darbininkus, tarytum jie buvo kalti, kad jis jokios išeigos iš tų pinklių nebesusiranda.

Galų-gale atkaklumas nutilo. Ir pats nežinodamas kokio jausmo vedamas, nuėjo per kalnus pas Ogintą. Pamažu ėjo, murmėjo kaž-ką sau po nosim, kadugyne atsisėdo ir ilgai galvojo eiti ar ne. Paskui atsikėlė, paėėjo kalnu ir staiga atsisuko, mosterėjo ranka, krusterėjo galva ir piktu balsu pratarė, lyg save guozdamas:

— Trauk jį visi velniai!

Jau netoli namų buvo sugrįžęs, kuomet netikėtai dar-gi dėl savęs, atsisuko ir greitais žingsniais, tarytum pats savimi nepasitikėdamas ar vidaus kovos išrišimo bijodamasis, nuėjo pas Ogintą.

Ugninis, purpuro varsos, saulės kamuolys ritosi už artymojo miško. Jau tik trečdalis to kamuolio tebuvo matyti, tečiaus šviesa klojos dar ilgais spinduliais kalnų viršūnėse, kurios metė ilgus, tamsius šešėlius ir savo viršūnėmis maudėsi drumstose Nemuno rudens bangose.

Medžiai stovėjo pusiau nuogi, pusiau apmirę, pusiau užsnūdę. Tiktai aitrus rudens vėjas supo pusnuoges šakas, pynė beržų rykšteles nesuprastinan rudens audimo marginin, kėlė pusgyviuose lapuose aimanojimo ir gedulių maldas...

Laukai gulėjo išsitiesę, pavargę, yt būtų gilian žiemos snaudulin besirengę, iš kurio ketino kelties atnaujinti, jauni, tverenčios jėgos pertekę.

— Ir slaptingųjų jėgų liepiama, gamta gimdo ir marina... Kaip tlėnas, ji palaiko tą, kas gyvenimui jėgų pakaktinai turi, marina tą, kas gyvybės sandėlį išeikvojo... —Tarė Ogintas į Simoną

Sėdėjo ant gonkų ir liūdėsio pilnomis akimis dairėsi po apylinkę, kuri dar taip neseniai gyvybės varsomis spindėjo.

— O kaip greitai žmonės savo gyvybės sandėlį išeikvoja! — Stebėjos Antanas Simonas.— Kaip pažvelgi praeitin, ten sutinki šimtamečius žmones, sutinki juos geležine sveikata ir plieno raumenais. Dabar-gi kas?... Vos trisdešimtį atsiekė, o jau pražilęs, jau sakosi vieną koją graban įstatęs laiko...

— Ha, ha!... Nyksta žmonija kūniškai, nes jos siela keliasi iš amžių snaudulio. Kūnu daugiausia ligšiol gyveno, dabar prižadino sielą ir ja gyventi nori. Tokiais žmonijos gyvenimo didžios atmainos metais, šių laikų karta turi paimti ant savęs užmokesnį už ateities nuoseklumus.

— Bet ar taip greitai atsieks tokią didžią ir pamatinę gyvenimo atmainą?

— Laiko nurodyti negalima, nes neapribosi pažangos žingsnių, kurie dar-gi būsimųjų amžių bedugnėje galo neturi, ir ji negali tvirtai ir tikrai nurodyti kur, kuomet ir kokiose aplinkybėse gimė pažanga. Man taip rodos, kad ji gimė tuomet, kuomet didisai Niekas gimė — ji gyveno dar-gi prieš Dievui žmonių protuose gimsiant. Nes Dievo gimimas — tai jau pažangos darbas...

Staiga už durų prabilo skardus, gyvenimo linksmybėmis virpąs, Viktutės balsas:

— Šičia, šičia meldžiu...

Ir už valandėlės tarpduryje pasirodė gelsvo plaukų vainiko papuošta mergaitės galva ir sušuko į brolį:

— Jurguti, ponas Batutis tavęs jieško.

Oginto akįs nustebo ir akimirksnį jis nė žodžio ištarti negalėjo. Antanas pakėlė apžėlusią galvą ir kaž-ką sumurmėjo sau po nosim.

— Prašyk, prašyk šičia! — sušuko susigriebęs Ogintas.

Įėjo Batutis, pasisveikino, atsisėdo ir sunkiai atsiduso.

— Malonu man, kad kaimynas manęs neužmiršti, dar atsilankai — pradėjo Ogintas.

— Kur beužmirši, — šypsodamas atsiliepė Batutis — Kad ir norėtum užmiršti, visgi negali.

— Kodėl?

— Žmonės visi tik ir kalba ką apie tamstą.

— Ėė! Žmonių kalbos — vėjo malūno malinys, — įbruko Simonas.

— Nevisuomet, nevisuomet, — priešinos Batutis.

— Nenorėdamas turiu pripažinti tamstai tiesą, — stengėsi užmegsti kalbą Ogintas. — Labai dažnai žmonių kalbose daug teisybės slepias. Nors teisybė širmu žirgu jodinėja, tečiaus visi žmogaus jaus-

mai, kad ir be sąvokos, stengiasi aukščiausios teisybēs laipsnį atsiekti.

— Na, o kaip išrodo kaimyno aruodēlis, ar gerai pritvinko, — kreipē kalba Antanas kiton pusēn, nes matē, kad tokie dalykai Batučiui ir nerūpi, ir jis jų nesupranta.

— Šiaip taip, didelēs šiais metais bēdos nebus. — Tarē Batutis.— Pašaro pakaks ir grūdo Mauškei galima bus parduoti.

— Na tai ir laimingai užbaigsime vienus vargo metelius, — pridurē Ogintas, bet jautē, kad pasikalbējimas neis lengvai, nes gerai žinojo, kad Batutis jokio svarbaus reikalo neturēdamas, taip neateis.

Viktutē pakvietē prie vakarienēs.

Jurgis trukterējo Antaną už rankovēs ir tas tuoj suprato kame dalykas. Prie vakarienēs nesiliko, atsisveikino ir išējo namó.

Per vakarienę kalbējo apie šį, apie tą, bet visi juto, kad Batutis nerimsta. Todēl tuoj po vakarienēs, Ogintas pasikvietē Batutį savo kambarin, pasiūlē jam pypkį, prašē sēsties, o pats užsidegē papirosą. Batutis tuoj ir pradējo:

— Vakar turējau labai nemalonų susirēmimą, — tarē.

— Na, kas-gi tokio?

— O tas valkata Mačiūnas...

— Mačiūnas! — nutęsē Ogintas.

— Maniau sau: sakyti ar nesakyti kaimynui, bet pagalvojau, kad bus geriau pasakius.

— Tamsta labai įdomiai pradedi; matau, kad kaž-kas nepaprasto.

— Tai-gi, kad nepaprastas dalykas. Tiek metų čia gyvename, tiek visokių žmonių praleidome pro savo akis, bet judošiaus dar neturējome.

— Judošiaus? — nustebo Ogintas.

— Trumpai ir riestai kalbant, Mačiūnas surašē skundą ant tamstos ir kaimynų ir prisispyręs norējo mano parašą išgauti.

— Tai šitaip!

— Nu-gi! kantriai klausiaus ligi galo, bet kuomet priminē žandarus, nebeiškentējau. Sudaužiau botkočiu ir dumblan smarvę išmečiau

— Ar tai galimas dalykas? — netikējo Ogintas.

— Ar galimas? — pyko Batutis.— Tam velniui viskas galima .. Guli niekšas dumblynēje ir šaukia: «Nenori, kukuže, su manim išvieno eiti, teks ir tau.»

— Ačiu, širdingai ačiu tamstai už perspējimą, tiktai aš tuo perspējimu nesinaudosiu. Turime daug žmonių, kurie aklai vyresnybēs laikosi ir klauso, reikia vieną kartą tasai vergiškas ir aklas pa-

klusnumas panaikinti. Nē žodžio netarsime jiems, bet kuomet atpleškēs žandarų gauja ir mus visus, nē tamstos neišskiriant, iškamantinēs ir, aiškus dalykas, nieko neras, tuomet žandarai patįs mūsų darbą atliks.

— Gal ir bus taip gerai, — abejojo Batutis.

— Be abejo bus gerai. Gerą žmonēs greitai užmiršta, bet blogą ligi mirsiant atmena. Jau toks žmogaus būdas. Antrą vēl vertus, gal tas Mačiūnas to skundo nebepasiuntē.

— Jau! jis tau nebepasiųs! Kad būčiau kitoniškai su juo kalbējęs, tai gal nebepasiųstų, bet po mano botkočių nieko nebus — pasiųs žaltys.

— Pats savo vilagus įkiš!

— Dieve duok, kad nelaboji jį kur išneštų. Ką čia žmones beprigaudinēja.

— Viskam bus galas, — ramino kaimyną Ogintas.

— Galas tai bus, bet kad laukti nusibosta.

Kalba užsibaigē ir Batutis pradējo namó rengties. Ogintas dar keliatą kartų padēkojo kaimynui už perspējimą ir nulydējo jį ligi kalnui baigianties.

Anapus upelio, galųkalnyje, toje vietoje, kur kalnų nugaros nusileidžia į

pievas, sēdējo Mačiūnas ir, su papirosu dantyse, kaž-ką murmējo.

Iš didelio rūpesnio po vakarykščios, reikalais teisman atējusių žmonių gerai privaišintas, dabar ilsējos po sunkios kelionēs ant kalno. Dvejomis ant kalno neužlipsi, kuomet kojos yt botagai maigos. Mačiūnas nekvailas žmogus, ne tik prašymus ir skundas jo rankos rašo, bet reikalui atsitikus, jos ir už kojas patarnauja.

Ir dabar Sizifo darbą atlikęs, pūtē iš visos krūtinēs ir galvojo:

— Ar visi žmonēs kvaili, ar aš paskutinis mulkis?... Be manęs jie nieko nenuveiks, o jie kam reikalingi?...

Bet čia pats susigriebē nesamonę pasakęs ir nusišypsojo:

— Ēē, broluži, smegenēliai ištižo kaip jaunų bulvių košelē!... Kam reikalingi?!... Aha! lengva taip dabar galvoti, kuomet Dievo dovanos prisprogai!. He, he, he!... O kas mane pavaišintų, kad jų nebutų...

— Sumaningai, labai gudriai šis pasaulis sutvarkytas: visi žmonēs vienas antram reikalingi... na! aiškus dalykas, kitaip ir būti negali...

— Ot...ot padēkim aš!. .— Grįžo prie maloniausios savo minties...— Naudojuosi gyvenimu, kaip įmanau ... Žmogus nekvailas, deguto galvoje neperdaug turiu,

tas tiesa, bet man jo užtenka...užtenka ligi ausų...

— Neveltui dainelē sako:

...*Žizn na radost nam dana!...*

— Lupk, kol lupti gali — negalēsi, tai ką bedarysi, su ponu Dievu neisi plaukuoties — rankos pertrumpos — nepasieksi...

Pasisuko ant Oginto namų ir pamatē du vyriškuoju ant kalno beeinančiu. Įsmeigē akis į juodai-rusvą sutemą ir pamatē:

— Te-te-te!... Balandēliai!...

Tuo pačiu akimirksniu atsiminē vakaryštę pirtį ir nusitvērē už galvos:

— Gumbą, judošius, galvon įvarē... Pareisiu namó, dar maniškē šluotražiu užkrekējusį kraują atkrapštys...— nesmagu pasidarē vargšui.

Bet tuo pačiu akimirksniu atsiminē anuodu vyriškuoju.

— Abiems teks, abiems... Norējau vieną įkišdinti, dabar visi Meškučiai telaukie švečių... O!... didelio čia daikto ..

Staiga, nē iš šio, nē iš to linksmumas užklupo jį. Atsikosējo, krūtinēje, yt dumblyne suknarkē kaž-kas, nusispjovē ir užtraukē:

Pilu stiklelį tau velydams
Ir iš širdelēs...

— Mikai! Mikai! — skrydo vakaro tylon rūstus moteriškas balsas.

— Te tau, gegute, špygą!— šukterėjo į savę Mačiūnas.

— Oi bus, bus perena! — purtė galvą, keldamasis.— Juk nieko nepadarysi, toks jau pono Dievo prisakymas: nelupsi tu bobos, tai ji tave lups...

— Mikai! Mikai! — šauksmas atsikartojo.

— Einu, einu! — atsiliepė

— Pamėgintum neiti... Aha!.. Juk tu, ragana, ir iš pragaro mane ištrauktum...

SAVAVALĒS LAISVĒ.

Pradētasai statyti Oginto naujas gyvenamasai namas pamažu kilo augštyn. Pirmais savo ūkininkavimo metais negalējo didelių atmainų padaryti. Visoms atmainoms pirmų-pirmiausia reikia pinigų, Ogintas-gi jų neperdaug turējo. Pienininkystēs paviljonas, įvairių rakandų ir prietaisų pirkimas pusētinai ištuštino kišenę.

Nors pradētasai darbas ir duodavo dikčiai pelno, tečiaus pirmon vieton savo įpatiškųjų reikalų negalima buvo statyti. Pradētoji šį pavasarį pieno pramonē reikalavo dar daugelio pagerinimų, naujų prietaisų. Pavasariui besiartinant, kuomet karvių skaičius dvigubai padidēs, reikēs ir darbininkų daugiau ir tų pačių prietaisų neužteks, reikēs viskas kuone dvigubai padidinti.

Tiesa, visi pieno produktai būdavo ligi paskutinio svaro ir lašo išparduodami. Kauno gyventojai maloniai sutiko ir priēmē Meškučių sąjungos darbą. Sąjungos sąnariai iš savo pusēs pilnai suprato ir atjautē miestiečių reikalavimus. Nesvarbu buvo išspausti iš miestiečio kuodaugiausia skatiko, iš kurio jis priverstas buvo gyven-

ti, bet jie visų- pirmiausia rūpinos duoti gerą, sveiką, be jokių falsifikatų produktą ir imti už tai kuone tokią pat kainą, kokią ėmė smulkieji pienininkystės pramonininkai, kurie nevisuomet sąžiningai elgdavosi su savo pirkėjais.

Meškučių ūkininkai lygia dalimi rūpinos savimi ir savo pirkėjais. Toksai dalyko pastatymas iš pačios pradžios pritraukė visos inteligentijos sympatiją Ilgainiui atsitiko keliatas gana gerų pasiūlymų iš Londono ir Paryžiaus. Ilgai svarstė tuos pasiūlymus sąjungiečiai, ilgai ieškojo išeigos iš nesmagaus padėjimo, bet galųgale tų pasiūlymų nepriėmė įvairiais neparankumais aiškindamiesi.

Jų tikslu ir uždaviniu buvo šelpti sveikais pieno produktais savo krašto miestų gyventojai ir turėti iš to tokią naudą, kokią patsai gyventojų padėjimas suteikti leidžia. Negaudė jie didžių pelnų ir nevaikė tuščių renomos vainikų.

Visi pilnai buvo pakakinti tuo, kad pirkėjai tenkinos produktų gerumu ir nieko nereikalavo. Jie gerai žinojo pirkėjo psychologiją, kuri turi savyje tą godumo gįslelę, kad už normalinę produkto kainą norėtų dvigubai gauti. Tečiaus jokių tos psychologijos apsireiškimų nepatėmijo.

Ilgainiui miesto gyventojai, ypač sanitariškoji miesto komisija, kuri ištyri-

nėjo sąjungiečių pieninę ir surado, kad ta pieninė atsako naujausiems higijenos reikalavimams, kreipėsi sąjungos valdybon patardama atidengti bėdiniausiose miesto srityse naujas pienines drauge su pieno restauracijomis. Ypač vasarai besiartinant, rašė miesto sanitariškoji komisija, geistuna būtų, kad sąjunga pasirūpintų atverti bent keturias pieno restauracijas, kuriose galima būtų gauti pigiomis kainomis rūgusio ir saldaus pieno.

Sąjungiečiai, Mečnikovo tyrinėjimus sekdami, buvo pasirengę vasarai besiartinant vieną pieninę miesto centre atverti. Bet komisijai atsišaukus ir būstus tokioms pieninėms pirmais trims metais veltui pasiūlinus, vienbalsiai nutarė išpildyti komisijos geidimą. Bet drauge su tuo neatsisakė nuo pirmojo savo sumanymo — atidengti pieninę-restauraną miesto centre inteligentijai, kuri dėlei savo profesijinių užsiėmimų negali pilnai naudoties vasaros ištekliais.

Tos visos kliūtįs prisidėjo prie to, kad pusiau pastatytų namų statymas reikėjo bent šiam rudeniui sustabdyti. Pinigų neperdaug buvo kaip tokiai gaujai įvairių-įvairiausių reikalų.

Beto Mačiūno skundo pasekmės negalima buvo užmatyti ir nieko plačiai veik-

ti pradēti nebuvo kaip nežinant, kas ryto atsitikti gali.

Pastaruoju laiku Viktutē, Oginto sesuo, po ano minētino pasikalbējimo, pradējo veikliai trūsti. Kasdieninis susitikimas su žmogumi tokių plačių norų ir sumanymų, su žmogumi, kuris tik darbui dirvos ješkojo, patraukē jauną, įspūdingą mergaitę.

Toje begalēje visokių reikalų Ogintas nevisuomet sugebēdavo pats visus savo reikalus atlikti. Ir tokiomis valandomis ateidavo jam pagalbon Viktutē.

— Leisk man, Jurguti, tau padēti!— prašydavos. Ir matei, kaip jos dailiose, blaivai mēlsvose akytēse šokinēdavo gyvybēs kibirkštēlēs, tarytum tenai, po blakstienomis, permaža joms būdavo vietos. Veidelis išsitempdavo į vilties bruožus ir visa virpēdama bijojos, kad brolis jos nesupras, kad neleis jos jaunutēms jēgoms gyveniman įsikūnyti.

— Ar tu mokēsi, ar nesuklysi? — klausdavo brolis maloniu, lipšniu balsu.

— Kas nedirba, Jurguti, tas niekuomet darbo neišmoksta, — aiškindavo Viktutē.— Ko-gi man rankas sudējus sēdēti, kuomet tiek darbo yra ir niekas tau nepadeda.

— Darbas darbu, mažute, bet aš nenorēčiau tavęs varginti...

— Koks tu negeras! — papūzdavo rausvas lūpeles ir visuomet šviesus ir giedras veidelis apsivilkdavo nusiminimo bei jaunučio, gyventi dar nesuspėjusio, nuliūdimo varsomis.

— Varginti! — pridurdavo. — Tu tai nevargsti! Kodēl-gi man negalima dirbti... Tēveliui begyvenant aš pusę ūkio vedžiau...— lyg išmētinēdama broliui priminē nabašninko tēvą.

— Na jau, na jau, kad tu tuoj ir pyksti!

— Aš nepykstu, Jurguti, tik...

— Na! Gerai. Dirbk, kiek tik nori. Jei ko nesuprasi ar nežinosi — klausk, aš tau viską išaiškįsiu.

Saulēs nukepintos, jaunos, rodos tik begalinei gyvenimo laimei glamonēti sutvertos, rankutēs apkabino brolio kaklą ir apibērē visą jo, liūdēsiu virpantį, veidą karštais pabučiavimais.

— Užteks...užteks! — gynēsi Jurgis.

Ir linksma, be galo ir krašto malonu ir jauku pasidarē jaunos mergaitēs sielelēje nuo tų brolio žodžių.

Ji gavo teisę dirbti!... Jurgis ją darbo mokys!... Jurgis ją mokys!...

Kaip-gi galima tokiu atsitikimu nesidžiaugti! Kaip-gi nepajusti save laimēs dausose, kuomet tasai žmonių leliojamas

brolis turi tokią didelę, tokią jautrią ir gilią-gilią, yt bedugnē dangaus melsva, sielą-širdį.

Kuomet jis sugrįžo pavasarį namó, kuomet pradējo savo ūkininkavimą, ji taip bijojos, taip jo vengē, kad tik nesusitiktų, kad tik jis jos nesubartų. Viskas ką pradēdavo dirbti, viskas krizdavo iš rankų ir ir joks darbas nenusisekdavo kaip reikiant atlikti.

Brolis-gi dažnai ją tyrinēdavo ištolo ir šypsodavos iš jos nenuoseklumų.

Ir vieną kartą ji patēmijo tokį šiltą, giedrą ir malonų brolio nusišypsojimą kuomet paprasčiausias darbas nenusisekē. Pamatē, susigēdo ir, iš to neramumo savyje, ēmē čia pat ir apsiverkē.

O tas brolis, vieton subarti ar užgauti, priējo, apkabino sesutę ir širdingai-širdingai pabučiavęs, tarē:

— Ko-gi tu, Vikčiuk, taip dabar ašaroji. Na, nenusisekē — tai ką bedarysi.

O po valandēlēs pridūrē:

— Tu, širdute, manęs nesibijok. Ar aš tau ką blogo padariau, ar padaryti manau, kad tu tokiomis neištikimingomis akimis žiūri į mane. Fe, tai negera. Būk tokia gera, maloni, širdinga, labai-labai širdinga su manim sesutē...

Ir pati Viktutē nebeatmena, kaip tas atsitiko. Ji žino tik tai, kad tuoj paliovē

verkus, apkabino nejučiomis brolį ir, karštai-karštai pabučiavus, tarė:

— Tu toks geras, Jurguti!

— Būk ir tu gera, Viktute, o tuomet bus mudviem abiem gera, — tokiu maloniu, šiltu balsu atsiliepė brolis

Ir nuo to laiko įvyko tarp jiedviejų nematoma, niekeno neskatinama santaika. Nejučiomis, be žodžių vienas kitu pasitikėjo, vienas kito mintis atspėdavo ir darydavo taip, kad kits kito neskaustų.

Nepaprasta buvo jiedviejų santaika. Jiedviejų norai kuone vienas kitam nepriėštaraudavo. Kartais rodėsi, jog tokio didelio skirtumo žmonės niekuomet sugyventi negalės. Tečiaus patsai gyvenimas lygino tuos skirtumus, šalino iš jųdviejų santaikos tako visas kliūtis ir priėjo galų-gale prie to, kad Jurgis nemokėjo ir negalėjo nėvienam Viktutės prašymui pasipriešinti. Tečiaus reikia pasakyti, kad Jurgis visuomet daugiau įvairių prašymų turėdavo į Viktutę, negu ji į jį.

Ir galutinoji santaika paėmė juodu savo stebūklingai-dieviškon globon..

Gyvenimas įėjo į normalines vėžes ir ritosi lygiu, išdailintu keliu. Niekas ramybės nedrumzdė, tečiaus Ogintas juto kažkokį nerimastį, kaž-kokios vidaus kanklės skambino netikėtą-nelauktą liūdėsio hymną.

Gamtos žiedai numirė pirmųjų šalnų glostomi ir pabudo kitos, galingesnės — tamsiosios, sopulingosios jėgos Tečiaus tų tamsiųjų jėgų padangėse virė kitas, nesuprastas ir neatjaustas gyvenimas.

Ten, tų tamsiųjų bei sopulingųjų rudens jėgų bažnyčioje viešpatavo naujas, dar nesutvertas, o jau iš amžių praprabūties gyvas Dievas — ten viešpatavo Dievas-Galybė.

Nepaprastas buvo tasai Dievas, ne žmonių vaidintuvės jis sutvertas... Liūdėsio viešpatijoj apsigyveno Vaidila-Sopulys ir liepė gimti naujam Dievui — Dievui-Galybei ir įsakė jam ne tik jo valdiniais valdyti, bet ir save valdyti reikalavo.

Ir nužengęs ton stebūklingon viešpatijon jau nebesugrįši iš tenais, jau Vaidilos-Sopulio valdiniu tapti turi ir Dievo-Galybės paliepimų klausyti privalai...

Nieko jame, tame Dievuje-Galybėje iš viso pasaulio Dievų nėra — nei krislo. Nėra širdies, nėra sielos, nėra teisybės — ten tik Dievas-Galybė Dievuje-Galybėje gyvena...

Ir tasai Dievas-Galybė duoda savo valdiniams jų gyvenimo takan nemirštančio Sopulio kankles, pagimdo jų sieloje amžinąjį Troškimo Šaltinį, ant veido užvelka Liūdėsio viešpatijos emblemas ir liepia žmonėse Žmonių-Brolių ieškoti...

Ha, nelengva tojo Dievo-Galybēs našta-dovana ir kas jo apdovanotas tapo, tasai jau mirti negali, nes jam suteiktos visos nemaringumo dovanos...

Ir ruduo gieda tam valdovui nenuilstančius jo galybēs hymnus, verkia visų išrinktųjų maldos ašaromis ir glaudžia visus silpnuosius prie Dievo-Galybēs, prie ramumo pertekusios amžių krūtinēs...

Ruduo gyvena pilnais savo galybēs vandenynais, meldžias didžiuoju pasaulio skundo verpetu ir Ogintas klausos tų galybēs apsireiškimų, klausos to milžiniškojo skundo aidų irješko savęs tarp jųjų...

Dangus graudžiai verkia, lyg kad motiną laidotų. Toli-toli pro smulkučio. yt sidabro rasa, lietaus ūkaną matyti kažką sunkiais, nervingais žingsniais besiartinant.

Jau ištolo matai, kad tas besiartinantis žmogus neša ant savo nugaros sunkią ilgų gyvenimo metų neteisybių naštą Bet milžino kantrumu apdovanotas, jis krauna savo sielon vieną neteisybę ant kitos ir laukia, patsai to nejauzdamas, kuomet paskutinioji neteisybē užguls išliesējusią sielą ir kuomet gyvenimo siūlo audēja paskutinę saulēs šviesos giją nukirps.

— Labo vakaro tamstai...—taria uždususiu, užkimusiu, virpančiu balsu.

— Ačiu, ačiu! Kas gi tokį orą tamstą atvijo pas mane?

— Blogai, tamstele, dar-gi blogiau negu blogai...— sudejavo Mejeras.

— Kas-gi tokio?

— Simoną žandarai krečia...

— Ar taip greit!

— Kaip tai — taip greit?

— Nesitikējau, kad taip pasiskubįs.

— Tai tamsta žinojai?

— Žinojau.

— Ir anų neperspējai?

— Perspējau.

— Na tai ačiu Dievui! — sušuko Mejeras ir atsisēdo, lyg kad didelio rūpesnio kalną būtų nuo nugaros nuvertęs.

— Kur jie dabar?

— Vieni Simoną krečia, kiti apstojo Pečkaitį, Vaidelį, Martišių ir man čia beeinant trįs nujojo į Batučius.

— Ir ten užsuko?

— Jau jie visus suras.

— Na, tai ir mums netrukus reikia jų laukti.

— Bus, bus ir čia.

— Gerai ir padarys.

— Gerai?... Ar tai gerai, tai didelē paklausa, — stebējosi Mejeras.

— Žmones bent suerzįs ir tie jų ištikimiausieji greičiau atsikvošēs.

— Tas tiesa.

— Na, o su mumis didelės bėdos nebus.

— Kas žino.

— Jei paims tai ir kas?... Palaikys porą mėnesių, nieko, žinoma, apkaltinimui nesuras ir turės paleisti.

— O mes vieni ką veiksime.

— Dirbsite, mano gerasis, kaip ir su mumis būtumėt dirbę.

— Je, dirbsime... Kojos be galvos pėsčios nevaikščioja.

— Ne? Tai pamėginkite.

— Kaip reikalas prispirs, tai ir pamėgįsime.

— Tiktai be baimės dėl atsakymo prieš valdybą dirbkite. Kur baimė, ten patsai darbas niekuomet nenusiseks.

— Pasirūpįsime.

— Pinigiškus reikalus vesk tamsta, jeigu kartais mane paimtų...

— Jau ir paims!

— Jie juokų nedaro... Sesuo tamstai pagelbės... Galų-gale visų nepaims. Kas-nors mūsų liks. O dabar sudiev tamstai, reikia atsargiau elgties, gali ant senatvės šaltosios paragauti, pons Mejer, o ji neskani... Studentu būdams ragavau...

— Sudiev tamstai .. Dieve duok laimingai!

Ir vėl atstatė savo kuprą lietaus lašams, susitraukė, labiau susirietė, tarytum

slēpē nuvargusią krūtinę nuo netikēto smūgio.

Vos spējo Mejeras pasislēpti už sodno, kaip tuoj kieman įjojo trįs žandarai. Šunįs smarkiai pradējo loti ir šokinējo, retēžiais barškindami.

— *Choziain doma!*—sušuko nuo arklio storas žandaras, kurio balse skambējo didelis nepasikakinimas nusidējēliais, kurie privertē jį šlapti ant lietaus.

Kieme stovējo mažas piemenukas, kurį Jurgis ir Viktutē priglobē, nes vargšas neturējo nei tēvo, nei motinos, nei giminių. Šnairomis pažvelgē į raudonsiūlius ir atsiliepē:

— Pasijieškok, matai koks ponas!...

Žandaras pasuko arklį ir šoko ant vaikēso, bet tas jo nei nelaukē. Žybterējo plikais kulnais, kurpes paliko dumble ir žuvo vienoje klojimo šalinēje. Ten jo niekas nesuras, nors ir visus šiaudus išverstų...

Ant gonkų išējo Ogintas, pašaukē berną ir paliepē paimti arklius iš žandarų. Paskui pakvietē juos vidun

Susigēdę, nedrasųs įējo kambarin, ilgai nesēdo. kol šeimininkas kiekvienam neprinešē kedēs.

— Nemalonią pasiuntinystę turime atlikti, — tarē vyresnisai

— Savo pareigas pildote, — šaltai atsiliepē Ogintas.

— Sunkios mūsų pareigos! — aiškinos kitas.

— Be pareigų negalima gyventi, — pridūrē, lig ramindamas nusiminusius žandarus.

— Mums liepia, męs turime klausyties.

— Suprantu, gerai žinau, kad ne sava valia žmones kvaršinate, — tarē Ogintas.

Tuo pačiu laiku įjojo kieman visa gauja žandarų, vežimu įvažiavo žandarų pulkininkas ir žandarų aficeras.

Ogintas pasitiko juos, įsivedē kambarin ir paprašē pasilsēti.

Atliko visus formališkumus ir ēmēs darbo. Ilgą laiką krētē po visus užkampius, dūsavo, vaitojo ir keikē žandarai pašnabždomis, nes prie viršininkų nedrįso, bet vis-gi nieko nesurado.

Pakišti nenusisekē, nes visus žandarus pulkininkas išgujo laukan, pasiliko tiktai jis, aficeras ir vienas žandaras. Ir tą žandarą Ogintas pareikalavo apjieškoti. Pulkininkas raukēsi, bet dēlei mandagumo turējo tai padaryti.

Surašē protokolą, po kuriuo visi pasirašē. Tečiaus, visai netikētai, paprašē Oginto rengties drauge kelionēn.

Ogintas užprotestavo, nors gerai žinojo, kad visi protestai nieko nepagelbės.

— Kaip tai! Nieko nesuradote ir liepiate rengties.

— Tokį įsakymą turime.

— Bet įsakymas tas neteisingas!

— Galbūt, neginame, bet paliepimą turime pildyti.

— Galiu su saviškiais pasikalbėti ir kai-kuriuos nurodymus dėlei ūkio padaryti? — klausė Ogintas pulkininko.

— Meldžiame, meldžiame.

Duris prasivėrė ir įėjo visa virpanti, graudžiai verkianti Viktutė. Jurgiui net koktu pasidarė. Tokią dailią harmoniją suardė vienas girtuoklis, pasileidėlis, o šie žmonės atlėkė, yt būtų nuoskaudų išalkę, vertė, trūsė, nieko nesurado ir išplėšia žmogų iš gyvenimo, atima namams šeimininką, reikalams vedėją.

— Nurimk, mažute. Netrukus sugrįšiu, tegu tik visi nesusipratimai paaiškės.

— Ką-gi aš viena veiksiu...— skundėsi Viktutė.

— Šeimininkausi, mažute. Visas ūkis ant tavo rankų palieka.

— Ar pajėgsiu...

— Kam noro netrūksta, jėgų nepritruks.

Apkabino seserį, širdingai, karštai

pabučiavo. Atsisveikino su motina, apsitaisē ir sēdos vežiman su pulkininku. Iš visų Meškučių tik ji vieną išvežē.

Liūdnos mintįs lydējo jo vežimą. Lietus maišē dulkes į purvus ir drabstē į visas puses. Tik krūtinēje viešpatavo ansai Dievas-Galybē ir grūmojo prakeikimu jeigu nusilenktų, jeigu nupultų, jeigu pasiduotų kitam, tam savavardžiui, samanotu snukiu ir supelējusia širdimi Savavalēs Dievui...

Ir rodēs, kad žandarų brikos spaudžiama žemelē vaitojo, skundēs ir beribio ilgēsio maldas siuntē dangun, kad joje kartą pasibaigtų Nuoskaudų, Dievo-Smaugējo viešpatavimas...

ŽIEMUŽĖLĖ.

Balta sniego skraistė užklojo rudens purvus ir apvilko žemę baltais negalės ir nuomaringo nuovargio rūbais. Kaip toli tik gali užmatyti akis — balta laukų drapana mirga aukso kibirkštimis nuo išblyškusių saulės spindulių, virpa sidabro akutėmis sniego plaštakėliai ir sukas-šoka lengvo, bet aštraus, vėjo judinami. Ir rodos, kad nesuvoktinoji žemės snaudulio jėga įliejo į tuos reginius visą savo tinginį, tą jėgos ištekliumi virpantį tinginį; rodos, kad žiemos sapno audimas iš plonučių, pusgyvių sniego plaštakėlių išaustas ir toks trapus, kaip patsai snaudulys.

Tiktai miškas nuleistomis šakomis, nuliūdęs, tiesus ir atviras mąsto ir riša amžių būtybės slėpinius. Jieško savo prabūtybės pradžios. — Ilga šimtmečių eilė užkrovė ant jo naujus klausimus, gilesnius slėpinius, o jis dar nei ano — savo būtybės slėpinio neatspėjo. Stovi nusvirusiomis šakomis dabar, yt justų, kad žiema ne tokiems klausimams svarstyti Žiema — tai jo maitintojos-žemelės pasilsis.

Bet miškas mąsto, snaudžia ir mąsto. Atėjo jo atilsio laikas ir jis praeities atminimais gyvena. Mato savo praeityje

turi tokius skaisčius ir prakilnius reginius, kad net jais tikēti nedrįsta.

Anuomet žmonēs miškus gerbē, medžiams meldēs, — medžiai pusdieviais buvo... Skaistųs anų metų reginiai-atminimai!...

Laikai atsimainē...

Šiandien anų metų gerbējai budeliais virto. Išrado geležies prietaisus, pasitaisē kirvius, piūklus ir kapoja-kerta senovēs dievaičius...

— Ha, ha! — patylomis, pašnabždomis mąsto-galvoja miškas. — Anuomet tvērēs žmonēs dievus, šiandien juos kapoja... Praeis metų milijonai, bus kiti dievai... Tik ar sugrįž kuomet mums mūsų dieviškoji anų praeities metų aureolē?...

— Mes vieno dievo laikomēs — iš pasaulio prabūtybēs turējome vieną dievą, kito nesusitvērēme — senojo nenumetēm nuo mūsų maldų sosto...

Ir galvojo miškas, galvojo sveikomis savo smegenimis, rišo neišrištinus klausimus ir laikēsi vienos iš supelējusios amžių gelmēs išdygusios minties:

— Kiekvienas protaująs gyvis tveriasi savo Dievą — bendrasai-gi Dievas — tai ne jo Dievas — tai Dievas-jungas, Dievas-našta...

Ir lingavo nekaltybēs rūbais apvilktos eglių šakos, dalijos išrišto klausimo tie-

somis, tarēs su savo sesutēmis, surastoje tiesoje maudē savo sielas, kad tiesos rūbu apsivilkusios galētų drąsiai savo dievui į akis pažvelgti...

Nemunas ritos po sunkiu ledo tiltu ir kerštingu balsu kaž-ką murmējo, tarytum kam grūmojo...

Aplinkui tyla, baisi, sloginanti tyla, tarytum Giltinē pralēkē per tą vietą ir visas gyvybēs gēles nuskynē. Tik retkarčiais atsišauks šuo, ar svirtis sugirgždēs, lyg keltų protestą prieš baisųjį tylos nuomarį.

Pakalnēje, vieškeliu nuo Panemunēs, žingine čiuožia pavienēs rogutēs.

Naktis tamsi, žvaigždžių nematyti, bet dangus giedras. Kalnų suspausta loma išrodo lyg gyvųjų kapai. Tečiaus pro nakties tamsą įpratusi akis mato kalnų baltuosius rūbus, mato kaip jie guli ramiai, be mažiausio gyvybēs ženklelio.

Tiktai iš užpakalio, Nemuno įlankoje, keliosdešimtįs miestelio šviesų mirga, yt vilkų akįs tamsią naktį miško tankumyne.

Rogutēs pamažu čiuožia, arklys vos koją už kojos kelia. Važiuojąs, giliai susimąstęs, įsmeigē akis nakties tamson, tarytum tikisi joje kokį slēpinį atspēti, ar bent vieną milijono sopulių palikti...

Privažiavo kalniuką, nuo kurio visa

loma, yt ant delno, matyti. Arklys savaimi sustojo. Važiuojąs neparagino jo, taip susimąstęs buvo. Tik staiga iš užpakalio pradėjo lieties nuo miestelio raudona, kraujo varsos, šviesa.

Ir į porą minučių visą lomą užliejo rausva šviesa. Arklys pakreipė galvą ir žiūrėjo į degantį miestelį. Važiuojąs žmogus neatsikreipė, tiktai godžiomis akimis gaudė varsų vibraciją ir tyrinėjo kaip, kruvinos nelaimės spalvų glostomas, sniegas nuolatos mainės, judėjo, tarytum stengėsi nebūti tos nelaimės atspindžiu. Toli, anapus Nemuno, juoda, negyva siena stovėjo miškas. Tiktai medžių šakos, lyg užkaitusios mergaitės, spindėjo skaistaus rausvumo spinduliais toje negyvybės ir juodumo viešpatijoje.

Tarytum rausvas nekaltųjų kraujas visą lomą užliejo; ugnies virpėjimas judino visos lomos nuomarį ir rodės, kad loma gyva, kad ji virpa, juda. Tiktai toliau, ant kalnų viršūnių, matyti buvo lengvutis rausvumas, kuris ilgainiui, akies žvelgėsio nesugriebiamas, pereidavo į baltą laukų anklodę...

Miestelis degė...

Aplinkui niekieno nedrumzdžiama tyla viešpatavo. Net nelaimės ištiktųjų šauksmai ir aimanavimai nestengė tos tylos sudrumsti...

Per pievas, pačiu Nemuno krantu keliatas vežimų greitai-greitai nuvažiavo.

Ogintas įsmeigē akis į tą rausvąją tamsą ir pažino savo ugniagesius, pažino Viktutēs jautriąją širdį...

Stebētinas ir nesuprastinas jausmų stabas ištiko Ogintą.

Užpakalyje nelaimē kruvinomis gaidomis kalbējo apie save, šaukē žmones kovon ir labiausia sutingę skubinos, tiktai jis, Ogintas, šalta širdimi ir užsnūdusia dvasia gerējos nelaimēs reginiu. Tas juodai-rausvai-baltas laukų rūbas ir užsnūdęs anapus Nemuno miškas rausvomis rankomis tarytum apkabino širdį ir vadino jį jaunybēs kovų-žygių kruvinan mūšio laukan. Sopulingai-nuomaringoji laukų negalē ir tyla dējo ant jo sielos savo nuodingosios silpnybēs rankas, glostē ir supo miegan gyvybe virpančias jēgas, minties takus suklaidino ir iš sopuliais pertekusios krūtinēs galējo tiktai vieną troškimą išgauti:

Ir būti tiktai šešēliu,
Kurį angelų sparnai nešioja
Tarp tuštybēs ir kapų svajojimų...

Nelaimē siautē, o jis jau nieko nejautē, nieko jausti negalējo. Klausēs slēpingųjų, žiemos retēžiais sukaltos, žemēs gaidų ir gerējos nematyto reginio dangiškai-pragariška skaistybe. Tik viena gaida negalējo ir nemokējo užsnūsti: grožēs

atjautimo gaida visuomet jame virpējo, visuomet ištroškus laukē reginio, kuriuo ilgam savo sielą patenkinti galētų.

Gaisras pradējo gesti ir nakties tamsa vēl leidos ant apylinkēs. Rausvai-baltoji varsa palengvēliai gęso, kol galų-gale juodumai visai jos neužslopino. Tiktai jautei ore neskanią ir aitrią degēsių kvapsnį...

Jau rengēs Ogintas arklį paraginti, kuomet išgirdo netoliese iš užpakalio kažką dainuojant. Iškarto pažino Miko Mačiūno balsą. Seniai norējo susitikti su juo, bet niekuomet nepasisekē.

— He!... Miškinis naktimis ant kelių stovinēja, ar kuris biesas...— Balsiai sumurmējo prie rogučių besiartindamas.

— Blogiau dar už Miškinį! — atsiliepē Ogintas.

— Aha!... Vadinasi... taip sakant ...*Wer da!* — smarkiai sušuko sustodamas ir, kaip nendrē vējo supama, svyruodamas į visas puses.

— Savas, savas! — ramiu balsu tildino Mačiūno karščiavimos Ogintas.

— Pons Ogintas?

— Jis.

— Kurių velnių?

— Pakeleivingas.

— Pakeleivingas? — neištikimai

klausē Mačiūnas.— Ar tik ne žydų skudurus gesinai, ponas geradariau?

— Buvo kam be manęs.

— Buvo, buvo — kur nebus! — piktai įerzintu balsu tarē Mačiūnas. —Geradarių dabar tiek priviso, kad nei nusispiauti padoriai negali... Kur nespiausi — į geradarį.

— Nespiaudyk! — truputį suerzintas, pratarē Ogintas.

— Nespiaudyti?! - abejojo Mačiūnas.— O tu, *panie tego,* negeradariauk, nei aš nespiaudysiu.

— Jeigu namó tave pavēžįsiu — tai ir-gi geradarystē bus? — išjuoktinai užklausē Ogintas.

— Namó pavēžįsi... geradarystē... —galvojo Mačiūnas apsvaigusiu protu.— Ne, čia ne geradarystē, bet kaimyno mandagumas, — tvirtai užbaigē ir jau kēlē koją į rogutes, bet tuo pačiu tarpu susviro ir pargriuvo. Arklys pašoko išsigandęs ir paliko Mačiūną sniege begulintį. Tečiaus stipri Oginto ranka tuoj arklį sustabdē.

— Koks velnias tave neša! — šaukē Mačiūnas besivoliodamas ir visomis jēgomis atsikelti besistengdamas.— *Herr je, det is aber ... Bomben milionen* — keikē. Vienu įdomiausiu jo papročiu buvo nusigērus vokiškai keikti.

— Na, kelkis greičiau, — ragino Ogintas, — arklys nestovi.

Mačiūnas atsikėlė ir priėjo prie rogučių. Ogintas padėjo jam įlipti. Jau rogutėse besėdėdamas, Mačiūnas, valandėlę patylėjęs, atsiliepė:

— Hm!... Galvok šiaip, galvok taip...

— Apie ką jau taip galvoji?

— Važiuotam vis-gi geriau, negu pėsčiam, — užbaigė savo galvojimą.

— Ar neturi naujo skundo surengęs? — tyčiomis užklausė Ogintas.

Mačiūnas supyko. Neveizdint į pirmąjį nepavykusį skundą, jis jau nesirengė daugiau Oginto skųsti, nes ir už tą skundą reikėjo dvi savaitės šaltojoje tupėti.

— Et... Senatvę tamsta mini, — tyliu balsu atsiliepė Mačiūnas ir matyti buvo, kad ta senatvė jam nemaloni...

— Ką-gi? — abejojo Ogintas.— Iš tamstos visko galima tikėties... Suprantu, kad blaivas būdamas tokių niekų nepadarysi, bet kuomet sušįli — tai galvoti už tai negalima.

— Kad ir sušilti jau rečiau dabar tenka.— Pasielvartavo Mačiūnas.

— Dar geriau būtų, kad visai liautum šildyties, tuomet bent galima būtų šistas sugalvoti.

— O ką tamsta galvoji? — įdomiai užklausė Mačiūnas.

— Galvoju tamstai darbo pajieškoti, jeigu nebegertum.

— Nebegersiu! kaip mane gyvą matai!... Tamstele, nebegersiu! — tvirtino Mačiūnas. Ir ištikrųjų, tasai nuolatinis girtuckliavimas nejučiomis jam pačiam atgriso. Tiktai to atgrisimo jis dar negalėjo suprasti, nemokėjo suvokti. Tečiaus jo dvasios gelmėse iš seniai pamažėliu kilo protestas prieš pastarųjų metų gyvenimą.

Girtas gyveno, girtas savo gyvenimą tvarkė, girtas būdamas apsivedė, bet girtas mirti nenorėjo. Degtinė jo visą ideiškąjį gyvenimą suardė. Pabaigė šešes gimnazijos klesas, buvo universitete ar porą metų ir, su gyvuliais besitampydamas, visiškai nusigėrė. Paskui namó sugrįžęs iš to nusiminimo, iš to savo pražūties atjautimo ir supratimo dar labiau gerti pradėjo. Ilgainiui, kaž-koks svarus jo gyvenime faktas, visai jį sutvarkė. Ėmęs darbo, degtinę visai pametė ir jau gerokai buvo tėvų ūkį pataisęs, kuomet viena diena vėl nieko neteko.

Žaibas uždegė rudenį trobą, kurioje sudegė senas, apikurtis tėvas. Pikti liežuviai kalba, būk vyresnieji sūnųs pasirūpino tėvo mirtimi ir būk joks žaibas tų namų neuždegęs. Miko tą naktį namie nebuvo. Ryto metą namó sugrįžęs ir degėsius pama-

tes, graudžiai apsiverkęs, susirišęs savo daiktus pundelin ir nuo to laiko daugiau gimtųjų Laukininkų nematęs.

Įstojo valsčiaus teisman už raštininką ir čia vēl pradējo gerti. Ilgainiui už girtuoklystę ir kyšius pavarē iš teismo. Nelabasis supynē jį su Oginto kaimynēmis, nieko sau iš pažiūros merginomis, bet nežmogiško būdo sutvērimais Apsivedē ir nuo pačios apsivedimo dienos retai kada blaivas būdavo.

Ir nekartą užklupdavo jį geresnių, blaivesnių dienų troškimas. Tuomet paleizdavo lakias svajojimų vadžias ir galvodavo kaip tai gera būtų ramiai, jaukiai, švariai nors prieš mirsiant pagyventi. Tie svajojimai ir troškimai kildavo iš giliausių jo būtybēs versmių, iš žmogiškumo šaltinių. Blaivas jis niekuomet negalvodavo apie tai, nes tuomet svarbiausiu veikalu būdavo ištrūkti iš namų ir prisigerti. Bet kuomet gerokai įgerdavo, tuomet ta švarioji ir jaukioji ateitis erzindavo jo purvuose pasinērusią dvasią. Dvasia-gi purtēs, raitēs tų purvų dumble ir visomis, dar nenužūdytomis, savo jēgos pastangomis veržēsi ton giedrion žmogaus saulēlaidžio ateitin...

Kas žino, gal jis seniai būtų gēręs pametęs, kad kas su juo nuoširdžiai, šiltai būtų pakalbējęs? Bet žmonių pirštais badymas ir leliojimas kēlē jame nesuvaldomą

keršto norą. Jis nesirūpino kam-nors vienam, ar kuo-nors aktivišku būdu keršinti. Jo protas sakē jam, kad jeigu jis nusigers kaip kurpius, tuomet jis visiems atkeršįs.

Gal toje jo filosofijoje daug tiesos buvo, gal jis plačiai žiūrējo į pavienio žmogaus etiką pritaikindamas ją prie visuomenēs, kurios neišvengtinu sąnariu buvo. O visuomenē matydama jį nusigērusį, matē jame tik žemųjų instinktų apsireiškimą, matē geidulių pakakinimą. Ji nemokējo, gal nenorējo, matyti tame apsireiškime protestą prieš visuomenēs tamsumą, jos etiką, jos pašēlusį materializmą ir atkaklų egoizmą.

Jis — tai visuomenēs dalis. Jo darbai — išdalies visuomenēs darbai. Ir ta visuomenē taip šaltai, taip negyvai į savo nupuolimą žiūri...

Ir kad jau seniai būtų kas jį supratęs, kad būtų kas prie jo prisiartinęs, gal būtų didelę gyvenimo tragediją patyręs ir gal žmogaus-brolio ašaromis būtų dēl jo nelaimēs pravirkęs.

Žmonēs leliojo jį, koliojo — jis nieko jiems nedarē — tik protestavo.

Kuomet Ogintas tēviškēn gyventi sugrįžo, jis visas atgijo. Pats to nejautē, nežinojo, kas su juo daros, bet rečiau gērē, dažniau namie sēdēdavo ir imdavos kad ir sunkiausio darbo.

Paslapčiausios sielos viltįs laukē valandos, kurią jos laisvai atgyti galētų, gyvenimas išsiveržti pajēgtų ir nauja giesme būtybēs takus kloti drįstų. Bet ta valanda neatējo.

Jei Ogintas būtų tai atjautęs ar atspējęs, jis be abejo būtų pagalbon atējęs. Bet jausmų sukuryje pats būdamas, savęs ir savo sielos takus tyrinēdamas, negalējo visko aplinkui savęs matyti.

Ir tasai skundas, šlykščiausias Mačiūno darbų vaisius, nelengvai jam teko. Pusē metų praējo, kaip jis savo išganymo dienos laukē ir niekas į jį rankos nepratiesē. Tuomet tai kilo jame neįveiktinas keršto noras.

Protestas prieš Oginto darbus, prieš jo veikimą milžiniška liepsna tvyksējo Mačiūno krūtinēje ir ješkojo vagos, kuria išsilieti galētų. Ir pataikino ton biauriausion vagon, pataikino brolžudingo darbo sritin. Bet iš to turējo, kaip jis galvojo, išdygti galutinas smūgis visiems jo sielos, kuri niekuomet jo paliepimų nesiklausē, troškimams ir svajojimams. Jei žūti visiškai, tai bent trūkšmingai!

Gerai jautē jis, kad jeigu Ogintas rankos į jį nepraties, tai nēra žmogaus, kuris tą ranką pratiesti drįstų. Ogintas žus, bet ir jis drauge su juo žus!

Daugiau jis nieko negeidē. Ir todēl

tai pastaruoju laiku, prieš skundą paduosiant, taip smarkiai ir atkakliai gērē. Matyti vidaus balsai reikējo nutildyti.

Bet Ogintas išliko sveikas. Naumiestyje išbuvo tris dienas, pasiaiškino prieš vyresnybę ir dar prašē skundo autoriaus nebausti, nes ans girtas būdamas tai padarē.

Tą viską Mačiūnas gerai žinojo ir dabar jau aiškiai matē, kad patsai likimas nor likusias jo jēgas kitokiam darbui sunaudoti. Ir protestavo dabar jis prieš savo nęgalę, protestavo prieš savo butybēs dirses ir usnis, nes dailiai matē, kad iš jo sielos dirvos nēviena naudinga varpa neišdygo.

Ir štai, tokią visiško dvasios nupuolimo valandą, jis pirmu kartu susitinka suOgintu. Ir tas jo nuskaustas bei teršiamas žmogus pradeda jį suprasti, nor pagalbos ranką pratiesti, by tik jis gerti liautųs ir darbo imtųs.

— Tamsta nejuokoji? — neištikimas žiūrēdamas pro nakties tamsą į Oginto veidą ir tiesą iš veido bruožų atspēti stengdamasis, klausia Mačiūnas.

— Ne. Aš rimtai kalbu.

— Tai kaip-gi čia dabar...— painiojos, maišēs Mačiūnas.

— Pavasarį didiname pieninę ir raštinēn bus reikalingas sąžiningas žmogus.

— Pavasarį? — nusiminusiu balsu atkartojo Mačiūnas.

— Taip, pavasarį. Bet raštininkas mums nors rytoj reikalingas. Darbo dikčiai yra. Užsigulėjo korespondencija, sąmatos reikia padaryti, sąskaitos suvesti.

— Tai gal...

— Jei tamsta duosi man žodį nuo šios dienos degtinės nei burnon neimti, gali rytoj darban ateiti. Dešimtą būsiu pavil·jone.

— Hm...kur čia neduosi...iš visos širdies... Aš noriai...aš rytoj ateisiu.

— Gerai. Bet jeigu nors-vieną stikliuką degtinės išgersi nuo šiandien, jeigu nors-vieną bonką alaus išragausi — tą pačią valandą atstatysiu iš vietos.

— Ne, ne, ne! Visomis jėgomis pasistengsiu praeitį užmiršti... Tiktai duokite man darbo, duokite tyru, sveiku oru atsikvėpti... Leiskite dumblinąją sielą jūsų tarpe nuvalyti...širdžiai pasilsėti leiskite.. — vienu atdusiu išmetė iš savęs Mačiūnas.

Ogintas nustebęs klausės ir jautė, kaip begaliniai giliai tas žmogus jaučia, kaip skaudžiai jis kenčia ir kaip tvirtai savo prisikėlimo pasiilgęs. Dabar jis pradėjo jį pamažu suprasti. Ir labai džiaugės tuo atsitikimu.

Mačiūnas iškėlė vieną koją iš rogučių ir paprašė sustoti.

— Mano *elyseum*, — karčiai pridurė.

Arklys sustojo.

— Lauksiu rytoj tamstos, — prisiminė Ogintas.

— Būsiu, būsiu... Ir tai *blaivas* ateisiu, — tvirtai pasižadėjo Mačiūnas.

Ir svyruodamas lipo kalnan, bet jau negriuvo, matyti ta staigioji gyvenimo atmaina net svaigulį iš galvos išvarė.

Pusėje kalno sustojo, atsikvėpė giliai ir pats į save tarė:

— Viskas, viskas bus gerai, bet:

..*Ein Madchen von alten Zeiten*
Kommt mir nicht aus der Sinn!

Pro nakties tylą žodžiai, vos-vos išgirstini, pasiekė Oginto ausis. Giliai atsiduso, palingavo galva.

— Ir tu, vargše, ten pakliuvai... Būk pasveikintas, skausmų broli!...

VAKARAI.

Ilgais žiemos vakarais liūdēsis neužjaustinai veikia. Gyvas ir jaučiąs žmogus reikalauja tokio pat gyvo ir gal dar labiau jaučiančio sutvērimo, su kuriuo mintimis, jausmais pasidalinti galētų. Nes mintis, tai yt rudens audros vējas: čia ji gimē, čia mirē ir žuvo amžiams.

Tečiaus kartais atsitinka. kad, nuobodžiais rudens ar žiemos vakarais, iš praeities kapų kelias mintis-lavonas, kelias neištirtinos aukštesniosios teisybēs įstatymų žadinama ir teisių gyventi reikalauja. Tuomet nuostabumas klausia iškur atsirado ta taip protui ir jausmui pažįstama mintis? Ir aišku daros, jogei iš legijonų mūsų protuose ir širdyse gimusių minčių išrinkome perlus. O perlais buvo tos mintįs, kurios drąsiau ir jautriau tuo metu mūsų pajautimus užgavo. Nors dažnai gyvenimas parodē, kad, atmestosios, paniekintosios mūsų vaidintuvēs mintįs ištikrųjų buvo brangiausiais perlais...

Ir kas kartą mirē, tas jau neturi teisių gyventi. Taip mirusios mintįs sēdi gyvenimo pakelēje ir laukia, kuomet kas jas gyveniman pašauks, kuomet kas savo gyvybe joms teisę gyventi suteiks...

Ir žiemos vakarais belakiodama gilių sentencijų srityje, mintis stebėtinas teisės aukštybes atsiekdavo. Bet mintis laki. Iš giliausių žmogaus būtybės klausimo versmių ji, be mažiausios priežasties. nuskrizdavo gyvenimo operetėn ir linksmai plodavo pajacui-vaidintojui. Neištyriami minties keliai, neištyriami jos norai ir troškimai pačioje savyje. Čia, minties norų apsireiškimuose, veikia neapribota laisvės laisvė, čia laisvės genijus laisvai viešpatauja . . .

— Gyvenimo giliausias ir slapčiausias uždavinys — ištisa linksmybė, — visuomet tvirtindavo subatvakarių susirinkimuose Mačiūnas.

Kad žiemos vakarai paįvairinti, Ogintas sumanė rinkties subatvakariais pasikalbėti. Reikalams apsvarstyti užtekdavo šiokių dienų. Subatvakariais reikėjo protui ir jausmams leisti gyventi.

— Tečiaus žmonės taip apstatė ir sutvarkė gyvenimą, kad jis šiandien — ištisa kankynė pasidarė. Todėl tai daugumas stengias gyventi savotiškai, bendrija nesirūpindamas. Bijau, kad senovės gilaus ir pamatingo lietuvių altruizmo, kurio žymius ženklus dainose bei pasakose randame, neužmuštų naujasai egoizmas.

Darban įstojęs, Mačiūnas visiškai atsimainė. Niekas tokios staigios ir pa-

matingos atmainos nesitikėjo. Ilgainiui pasirodė, kad tai ištikrųjų nepaprastos valios žmogus, gilių minčių auklėtojas. Iš paviljono niekur neišeidavo. Darbą atlikdavo sąžiningai ir greitai. Ir visomis jėgomis stengėsi praleistą laiką Oginto knygynu papildyti.

Nėvieno bažnytkiemio nuo to laiko neaplankė. Kuomet kas pasijuokdavo iš jo, jis šaltai atsakydavo:

— Toliau nuo pagundos — geriau, nors mane sugundyti ji jau nepajiegs.

Ir dar vienas faktas netiko daugeliui, nors tie, kurie nesitenkino svetimais santikiais, daug blogesniuose santikiuose patįs gyveno.

Mačiūnas, po ano pasikalbėjimo su Ogintu, išėjo ryto metą iš savo žmonos namų ir nei kojos ten daugiau nenukėlė. Nieko iš namų nepasiėmė: kaip buvo žiemos drapanomis apsitaisęs, taip ir išėjo. Tik susimezgė ryšulin keliatą knygų, kurias į užkurius ateidamas atsinešė.

— Vieną kartą velnio nusikračiau! — atremdavo visiems.

Ir dabar jis nepraleizdavo nėvieno subatvakario. Daugiau klausydavos negu kalbėdavo, bet kuomet užgaudavo kokį opų dėl jo klausimą, tuomet nenutildavo, kol galutinai neišsipasakodavo.

Dažnai, ginčų karštyje, atsidusdavo ir nusiskųzdavo šale sēdinčiam Ogintui.

— Žinai, tamsta. Bloga su mano smegenynu. Dirba jis, bet kaž-kodēl jaučiu, kad mano mintis pažemēmis slankioja ir nestengia į dausas pakilti. Jaučiu kaip jausmai jēgos gausybe verda, bet mintis nepajēgia jų į augštybes iškelti, nedrįsta žygio rūbais jų apvilkti...

— Leisk rudens ilgēsiui ir jo vētroms krūtinēje apsigyventi, tuomet mintis negalēs žabangų nustos, — ramino ir mokino Ogintas.

— Rudens ilgēsis!...

— Taip, taip, jis tedrasko krūtinę geležies nagais, tekruvina širdį dar-gi neatsiektinais idealais, by tik krūtinē netylētų, by tik ji jaustų ir veiktų,—mintis įgaus stebūklingą jēgą. Nes baisiausia susilaukti tos valandos, kurią krūtinē tars į save: *atsiekiau viską, nieko daugiau netrokštu.* Tai galo pradžia.

— Ir koks galo galas?

— Matei gyvus lavonus? — į klausimą klausimu atsiliepē Ogintas.— Gyvas žmogus savo sieloje *savo* lavoną nešioja... Vengk jų, nes tai kapų smarvē, gyvo gyvenimo nuodai, būtybēs giltinē...

Viktutē tuose susirinkimuose veikliai dalyvaudavo. Visi aiškiai matē ir nuvokē, kad Antanas Simonas rūpinasi ja

daugiau, negu kiti. Bet Viktutē su visais buvo vienodai mandagi ir maloni.

Dažnai galima buvo patēmyti, kaip Antanas stengdavos nuošaliai ją sugriebti ir bent keliatą žodžių pratarti. Viktutē nebēgo, bet niekuomet nedavē suprasti, kad kuo-nors jį iš kitų tarpo išskiria.

— Nesugausi ungurio plikomis rankomis! — pats sau tvirtino Antanas.— Geriau, rodos, bus kryželį ant to tako pastačius.

Tiesą pasakius, tai visi Jurgio nevedę draugai svilino akis į Viktutę, bet kiekvienas slapčiomis jautē, kad nēvienam ji neteks ir, dar didelis klausimas ar, apskritai imant, ji bent kam teks.

Perdaug pamylējo ji brolį, perlabai jo mintimis ir troškimais persiēmē, kad galētų šiandieninį gyvenimą kitu pakeisti. Prie to dar, nuolatos girdēdama vyrus moterimis besiskundžiant, nejautē didelio noro tekēti ir kam-nors savimi kelią užkirsti ar bent kurį-nors apvilti.

— Kam svetimon pastogēn galva kišti, kuomet savoji yra, — tvirtindavo.

— Ne amžiams savosios užteks, — priešindavos Antanas.

— Mano amžiui užteks.

— Bet ir kitais reikia pasirūpinti.

— Šiame atsitikime visų-pirmiausia savimi reikia rūpinties. Nes jei blogai sa-

vimi pasirūpinsi, dar blogiau kitam padarysi.

— Bet jeigu kitas to blogo nesibijo, — atkakliai statēs Antanas.

— Tai aš jo už jį bijausi. Nemuštas nepažįsta lazdos skonio. O kaip paragauna, daugiau nebenori, — juokēs Viktutē.

Vakaras toli užsitęzdavo, kartais net kortomis užsibaigdavo, bet tas labai retai atsitikdavo. Jei bent kokį subatvakarį užsukdavo koksai svečias, kurs mēgdavo kortas, tuomet iš mandagumo reikēdavo sēsties prie jų.

Mačiūnas ir Ogintas niekuomet nelošdavo. Ilgainiui juodu vienudu dažniausiai kalbēdavos. Matyti praeities gijos labiau juodu rišo. Bet kad svečiai nenuobodžiautų, savo pasikalbējimą perkeldavo bendran susirinkiman.

Bendrame visų esančių pasikalbējime Mačiūnas labai retai dalyvaudavo. Ramion vietelēn atsisēdęs, atidžiai klausēs įvairių nuomonių, tarytum norējo jose pamatyti išmestos iš savo gyvenimo dienos atspindį ir sielą. Labiau mēgo kitų klausyties, negu kalbēties didesnēje draugijoje. Apskritai imant, jis nemēgo didesnių susirinkimų, nors tokie susirinkimai retai būdavo.

Bet prieš Ogintą neturēdavo jokių slēpinių. Nuostabus dalykas, taip nese-

niai susipažino su Ogintu, kaipo darbo ir minties žmogumi, ir taip tvirtai prisirišo prie jo.

Gal praeitis šlykščiais, purvinais nagais lindo iš nemirtingųjų atminimų viešpatijos ir dar ligi nuomario gązdindavo atsivertusio žmogaus pirmąsias giedras ir saulėtas dienas. Matyti reikėjo netvirtas ir trapus gyvenimo siūlas pririšti prie kito siūlo, bet prie tokio, kursai ir jėgų ir saulės spindulių liūdinčioje sieloje daug turėtų.

— Iš dangaus ugnies gyvenimui neatsinešiu, peraukštai — nepasieksiu, bet iš pragaro gelmių, iš velnio galiu ją išplėšti! — tvirtindavo Mačiūnas.

— Ar užteks tai kovai jėgų?—klausdavo Ogintas.

— O! užteks!

— Čia reikia daug patyrusiam žmogui būti, kad su pragaro galybėmis kovon stoti...

— Ne, ne tiek daug patyrimo reikia. Čia ko kito, daug svaresnio ir, sakysiu, daug purvinesnio dalyko pažinti reikia.

— Ko-gi?

— Tam tikslui reikia visuose būtybės purvuose išsivolioti, visos velnio bažnyčios išvaikščioti ir savo būtybės pragaras pažinti, tuo pragaru ilgus metus gyventi...

— Toliau kas? — nervingai klausē Ogintas.

— Reikia iš baltučių kūdikybēs vystyklų gyvenimo purvan šokti, tais purvais visam nusitepti, dar-gi sielos nesigailēti... Tegu ir ji kartumynų paragauna...

— O paskui?

— Bet tame būtybēs pragare besivoliojant reikia sukurti slapčiausiuose dvasios užkampeliuose milžiniškas Troškimo laužas. Tik to laužo ugnis neprivalo didele liepsna aikštēn prasimušti. Ji turi pamažu kaitinti, bet taip sopulingai, tokiu pragaro karščiu, kad Troškimas nēvieną akimirksnį sielos neapleistų.

— Ir kas iš to?

— Tuomet siela neįveiktiną tvirtumą įgys, Troškimas prabils galingiau už mirties galybę ir tuomet drąsiai žengk anan tavo būtybēs pragaran, pakelk didžią kovą su pragaro galybēmis Troškimo darbų-žygių vardan. Ir kovą laimēsi...

— Kodēl?

— Nes dvasia troškimo kaitroje perdegē, purvuose išsimaudžius purvų biaurisi; siela įgavo milžinišką dailēs slēpinį ir jau gyventi, o neskursti, užsigeidē...

— Kodēl-gi tamsta taip ilgai skurdai?

— Nes pergiliai nubridęs buvau ir perskaudžiai sumindžiotas ir užgautas. Ne-

visuomet sąmojingai pasielgti mokėdavau. Mano Troškimas buvo jau aikštėn prasimušęs ir paskatinimo reikalavo. Jėgos geso palengvėliai ir vieton anų skaisčiųjų saulėtų jėgų gimė kitos...

Valandėlę abudu tylėjo. Slaptingosios žmogaus būtybės išpažintis sunkiai užgulė ant Oginto dvasios ir nenoromis vedė jį jo praeitin. Pravėrė nebūties jūrose paskendusią praeities dieną ir sužibo fosforo varsomis jo praeitis.

Bet valios stiprumu sustabdė išsklydusias mintis, nutraukė uždangą ant praeities durų, ranka pabraukė per veidą, tarytum tą mintį, yt kokį vabalą, norėjo paimti rankon ir atmesti šalin.

Tyliu, jautriu balsu užklausė Mačiūno:

— Kas dėjos su anomis tamsiomis jėgomis?

— Ha, ha!... Įvairių smulkmenų aukštybės ir kovos... Tečiaus ilgainiui viskas mirė, tik viena-vienintelė giesmelė dviems balsais bepaliko.

— Ir jos melodija vadinas?

— Troškimo kerštas ir Keršto troškimas.

— Ir tai viskas?

— Ne. Prieš tai buvo visa gauja, bet paskui, kuomet iš vystyklų išsivyniojo šita giesmelė, šale jos išgirdau dar du silp-

nučiu balseliu. Tai buvo: Gailēsis ir Neapykanta...

— Neapykanta šale Gailēsio?

— O tai-gi. Jau rodos kokios didesnēs nesąmonēs reikētų, kaip štai šita. Nors, praeinant pro šalį, galima pastebēti, jog mūsų gyvenime didesnē dalis nesąmonių viešpatauja... Gailēsis apēmē mane dēl to mūsų skurdo ir savažudingo darbo, dēl mūsų tamsumo ir, ant nelaimēs, tinginio galvoti, jausti ir mylēties. Bet paskui, kuomet tamsta sugrįžai, Gailēsis numirē — kodēl? — nemoku to pasakyti. Jaučiu kodēl numirē, kodēl ilgiau gyventi neturējo teisēs, bet to išreikšti nestengiu, nemoku... Mat, būna ir tokių nesąmonių...

— Kas-gi jo vietą užēmē?

— O!...— Ilgą valandēlę tylējo, paskui, yt sielą pusiau plēšdamas, užkimusiu, atsimainiusiu ir kurčiu balsu, pridūrē: — Neapykanta...

— Ko? — be pasigailējimo ir be drovējimos klausinējo Ogintas, nes tiek gerai buvo Mačiūną pažinęs, jogei žinojo, kad ta išpažintis atneš jam didelį palengvinimą.

— Tamstos nekenčiau, baisiau už viso pasaulio nuodēmēs...

— Manęs? — nustebusiomis akimis žiūrējo Ogintas į Mačiūną ir, savo ausimis netikēdamas, kartojo:

Manęs? Manęs?

— Taip, taip! Tamstos .. Kad galėtumei mano krūtinėn įlysti ir vakarykščiuose jausmuose pasirausti, rastumei ten tokį užrašą: *nekęsk Oginto visomis tavo jausmų padangėmis ir gilybėmis, nes... nes...*

— Nes?

— *Nes jis Ogintas — o ne tu!*

— Kodėl?.. Dabar visiškai nieko nesuprantu ir nenujaučiu...

— Palauk, bus viskas aišku... Jeigu tos neapykantos slapčiausion prasmėn įsigilinti, tai pamatysime, kad ne *tamstą,* bet tą, kas tamstoje buvo — to aš neapkenčiau... O ten buvo tokie skaistus, tokie prakilni ir dieviškai broliški norai... O aš toks dumblinas, juodas... Ha, ha, ha! — ėmė nervingai juokties; visas virpėjo iš sujudimo ir kraujas bangomis tai užliedavo, tai nuplaudavo pageltusį veidą.

Ogintas jau nieko nebeklausė. Jo mintįs lyg numirė, lyg ilsėjos, tik jau veikti nieko nestengė.

Mačiūnas-gi išblyškęs, savo žodžiais užsprinkdamas, tęsė toliau:

— Ir maniau, kad visi pragaro velniai mano krūtinėn sulindo; maniau, kad naują pragarą ten įsteigė... Žūti norėjau, bet taip žūti, kad niekas manęs neatmintų, kad dar-gi šuo nesulotų, jeigu nebus kam ėdesio jam paduoti... O paskui viskas per-

degē manyje—visą savaitę ligi gyvybės nustojant gēriau ir tuomet aną skundą pasiunčiau... Tamsta to nežinai, bet aš pasakysiu... Skundą išsiuntęs, lioviau gēręs, ne visai, ne, bet sąmonės jau nepragerdavau... Vakarais sēzdavau ant kalno, už kadugio, kad manęs nuo jūsų kalno nebūtų matyti, ir džiaugdavaus, gerēdavaus tuo, ką padariau... Ilgai taip tęsēs...

Ogintas, galvą ant rankų padējęs, lyg nesiklausē, bet matyti buvo, kaip jis to žmogaus kančiomis kankinos, kaip kamavos jo sopuliais.

— Bet kuomet atvyko žandarai ir tamstą išvežē — viskas manyje trūko... Neapykanta, yt perkūno trenkta, suižo į tokius gabalēlius, kad nei mikroskope neužtēmysi ir išlēkē iš manęs, išsibarstē ir nuskendo rudens dumble.... Keliatą valandų be proto, be jausmo vaikščiojau... Stovējau pusvalandį ant Nemuno kranto, bet pabijojau skandyties... Proto sumišime bijojau, kad vanduo mane, yt dvēselieną, išmes ir tos mylimos upēs bangose mirties nesurasiu... Ir staiga pajutau krūtinēje, kad tai ne neapykanta buvo, kad tai šviesos ir skaistumo meilē taip manyje užsidegē dēl tamstos, kad net, pati savęs nesuprazdama, savyje klaidžiojanti, neapykantos ribas pasiekē...

— Ir tamsią naktį, to niekas nematē

ir nežinojo, paskutinis apylinkės nususėlis klūpojo miško purvuose, keliais brido tomis vėžėmis, kurios rudens dumble atsispaudė ir bučiavo sukepusiomis lūpomis žemę, kurios sūnų budeliams išdavė...— Ašaros savaimi ritos per skruostus, žodžiai be galūnių, yt smūgiai, krito vienas po kito Oginto sielon ir kėlė didžią jausmų vilnį.

— Ir vėl gėriau, gėriau ir gerdamas troškau paskęsti tame, ką išgerdavau, bet mirtis nėjo... Ir štai, ačiu vienam mudviejų susitikimui, stoviu šičia ir sielą tai, taip sopulingai, neapykantos ribų siekiančiai, šviesai ir skaistumui atiduodu...

Lyg dalgio pakirstas pargriuvo ant otomanos visai nuilsęs, išsisėmęs, tarytum visas jo gyvenimas susidėjo į tą vieną pasikalbėjimą, tarytum jame slėpės būsimosios dienos šviesa ir skaistumas.

Ogintas ir-gi tylėjo. Jo veidu vaikščiojo kaž-kokie šešėliai, kaž-kokios vilnįs bangavo.

Abiedviejų sielos tylėdamos kalbėjos, viena kitai atsidavė ir tyla neslogino ir nekankino, bet kaž-kokios deivės švelnutėmis rankomis ramybės ir jaukumo balsimą į jų širdį liejo.

Atsistojo, vienas kitam į akis pažvelgė. Ir tame žvelgėsyje sielos apsikabino, pasibučiavo ir susivienino.

Ogintas priėjo prie Mačiūno, pratie-

sē į jį ranką, suspaudė stipriai paduotąją, pakėlė akis nuo rankų ir susitiko su Mačiūno akimis.

Ir nematomos galybės jėga palenkė vieną prie kito, suvėrė lūpas vienan ilgan vyrų pasibučiavimam ir ant gimusio jausmo lūpų uždėjo tyla savo antspaudą...

NAKTIS.

Giedra žiemos naktis žvaigždžių vainiku ir fosforo varsa bučiavo baltučius žemės rūbus. Žemė gulėjo ramiai, tyliai tų glamonėjimų glostoma, tarsi žiemos snauduliui pagilinti tie nakties glamonėjimai būtini buvo.

Tyla viešpatavo, yt visagalis valdovas, neapimamoje laukų ramybėje, nesuvokiamai giliose ir slaptingose miško mintyse. Nieks tos tylos neardė, niekas jos nedrumzdė... Tik ten, kur stovi paviljonas, kaž-koksai neaiškus ūžmas, — nervingi to ūžmo atbalsiai toli nelekia, tartum gėdisi savo neramumo...

Dangaus akįs lyg būtų užmirusios praamžinoje kelionėje, lyg jausmo jokio negaivintų, tik šaltomis, užgesusio skausmo, akimis žiūri iš dangiškųjų aukštybių žemyn. Jų žvelgėsiai slysta lygiais baltais žemės skruostais, virpa miriadomis negyvų ugnelių sniego duobelėse ir gesta be pėdsakos.

Ir, žvelgdams tan gamtos slėpinin, jauti, lyg kad pati Liūdėsio valdovė nusileido iš savo viešpatijos ūkanų, apgobė visą kraštą neištirtinos jėgos glėbiu, supa visus savo kelionėje liūdėsio lopšine dainele

ramian, saldžian svajojimo-ilgēsio miegan ir skrysta tolyn maloni, dieviška, kerštinga jos dvasia...

— Įspēk slaptingąją gamtos jēgą... Surask jos takus... Sužinok, ar bent nujausk, ką ji per tave, dar-gi be tavo noro ir valios, veikia, tveria ir iškur semias dieviškas jēgas...— Klausē Ogintas lyg savęs, lyg šale sēdinčios Viktutēs.

Didokos rogēs, pora dailių arklių užkinkytos, smarkiai čiuožē baluojančiais laukais į mišką.

Stačiai begaliniai mēgo Ogintas tylias, ramias žiemos naktis miške prie nebylių jo minčių liudytojų. Kuomet žvaigždēs sužibdavo dausose ir laukai apsivilkdavo stebūklingai baltai-melsva šviesa, liepdavo kinkyti arklius ir važiuodavo miškan tai su Mačiūnu, tai su Viktute.

Viktutē mielai dalyvaudavo tose kelionēse ir padēdavo broliui svajoti. Po jo įtekme, pabaigus gymnaziją, nuolatos lavinos ilgais rudens ir žiemos vakarais. Nors labai mažai vienas kitą pažinojo, nors Jurgis anais metais retai ją matydavo, bet kažkodēl visi jo patarimai smulkmeniškai būdavo išpildomi ir sekami.

Ir dabar, išgirdus pusiau klausimus, pusiau mintis abstraktiškas, atsakē į tą tokiu pat sakiniu iš Shopenhauero:

— *Die Musik ist die Melodie, zu der die Welt der Text ist.*

— Hm! — sukranksėjo Ogintas.— Nesutinku su didžio galvočiaus mintimi... Aš būčiau kitaip pasakęs.

— Kaip?

— *Die Welt ist die Melodie, zu der das Leben der Text ist!*

Rogės įčiuožė miškan. Arkliai drąsiai ir linksmai suprunkštė.

Ogintas giliai atsiduso, pasiilgusiomis akimis pažvelgė į abi pusi — miško gilumon, pakėlė galvą aukštyn — į žvaigždes ir tarė:

— Kaip puiku ir malonu tokią naktį miško nesudrumstoje ramybėje svajoti...

— Gera, malonu svajoti! — patvirtino Viktutė.— Bet iš svajojimų maža naudos ir pasikakinimo, o daugiausia apsivylimų.

— Netiesa, Vikčiuk, ne! Svajojimai — tai aiškiausias prirodymas žmogaus gyvumo ir jo budėjimo. Kas svajoja, tas įgyja užčiuoptiną kasdieninių gyvenimo pelėsių kainą, išdirba savyje troškimą ir geresnių dienų ilgėsį.... O kas, jeigu visi svajojimai tave apvils?... Įtempta svajojimų galybė atšalimo ir apsivilimo valandomis pagimdo kančią. O kas kenčia — tas budi, tas gyvas, tas veikia!... Kančia ilgainiui maištą pagimdo... Maištas-gi,

tai tokia stebūklinga jēga, kuri visomis pastangomis griauna žabangas ir naują gyvenimą tveria...

Žvaigždēs, yt tolimi žmogaus būsimosios laimēs žiburēliai, mirga tarp šakų, sniego apklotų. Kartais jų švicsos spindulys, ant tokios šakos nukritęs ir sniego akutēn pataikinęs, sulūžta ir subįra į smulkučius trupinēlius. Kiti tos sulūžusios šviesos trupinēliai nei žemēs nepasiekia. Ir rodos, kad, perlūžęs ir sumenkējęs savyje, žvaigždēs spindulēlis skrįsta atgal skundo sparnais nuo nedēkingos žemēs, kuri šviesos drovisi ir nepriima...

Eglēs stovi nusvirusiomis šakomis, glaudžia liemenį-gaivintoją, tarytum slepia jį nuo žmonių akių, kad nenuskintų tos niekieno neginamos gyvybēs, jeigu jiems akin įpultų. Skundo negalē — joks ginklas nuo piktadaringų valdovų, gyvių gyvybę savo monopolin paēmusių...

Sustojo ant šaltinio kranto, ant kurio augo milžiniškos eglēs didelēmis iškerojusiomis šakomis. Čia kuone visuomet būdavo kelionēs galas.

Ir rodēs, kad eglēs liūdi, kad jos svajoja, kad kaž-kokių savo gyvenimo atmainų laukia — tų giedrųjų, skaisčiųjų, išsvajotų būsimojo rytojaus dienų trokšta.

O dangaus veidas šaltas, sustingęs,

mirtino liūdėsio akimis žiūri į žemę ir audžia savo slėpinio-būtybės kaurą . . .

— Ir gimė žmogus, kad savo sopulių indą išgertų . . . Gimė, kad slaptingosios, neatsiekiamosios ir aukščiausiosios teisybės nutarimų įrankiu būti . . . Gyvena pašėlusioje slaptingųjų galybių kovoje — pats jis kovoja tik už savo būtybę ir už savo troškimus, kurie paimti iš didžiojo visos žmonijos troškimų vandenyno . . .

— Ir kovodamas gaivina viltį — rytojaus ramybės ir skaistumo viltį, nes jeigu tos vilties neturėtų savo krūtinėje, subyrėtų, yt sutrūnėjęs medis ir vėjai jo begyves dulkes išnešiotų . . .— tęsė toliau Viktutė Jurgio mintimi užsikrėtus ir savo svajojimų vadžias paleidus.

— Visas pasaulis verda milžiniška kova už Dievą ir už Velnią — o žmogus visiems smūgiams priekalas. Piršto nekiša ton kovon ir visi smūgiai puola ant jo . . .

— Už tai ir puola, kad jis kovon savo dvasios neįdeda,kad kovos audrų vengia...-- primetė Viktutė. — Įleisk savo sielos šaknis didžiojon žmonijos kovon už rytojų, pasinerk tos kovos audrose ir perkūnijose — nutils tavo krūtinės vaitojimai ir jausi joje vieną milžinišką gaidą: — žmonijos rytojaus troškimą . . .

— O aš . . . mano *aš* turi sumenkėti ir žūti kovoje dėl rytojaus?

— Kam savo *aš* žūdyti? To nieks nereikalauja, bet to ir neįstengsi išvengti... Tu daug kentējai, daug žmonijos sopulio savo širdin įsidējai ir todēl dar labiaus kenti, nes *visós žmonijos, viso sopulio* apimti neįstengi... Tavo ypatiškasai sopulys nežus niekuomet, neįstengsi jo išrauti, bet prie ypatiškųjų skaudulių pridēk *visos* žmonijos *visą* sopulį ir našta palengvēs...

— Tad reikia sielos glēbiu apkabinti visatos erdvē ir sopulys savyje sutverti...

— Imk sielą rankon, imk žmonijos sopulio sielą, leisk joms susigiminiuoti to sopulio varsomis ir sutverk didį žmonijos skausmą!

— Tverti!... Būtybēs slepinys-gēla aižyti... — Staiga nutraukē ir užklausē:— Žinai tu, kas tai yra tverti? Žinai tu, kad tverti sopulingiau, negu mirti?

— Tad iš mirties sutverk gyvybę! Nuvalyk nuo tveriamojo idealo mirties nuodus ir pelēsius, surask savyje tiek galybēs, kad palieptum ir iš numirusių gyvių amžina gyvybē stotųs...

Abudu tylējo, tarytum to tvērimo genijus užčiaupē lūpas ir mintis vedē tikran takan...

Atsiliepē Jurgis, bet taip tyliai, tokiu silpnučiu, gyvybēs varsų nustojusiu balsu. Kalbējo išlēto, žodis už žodžio lyg į sa-

ve, lyg į tą sopulingąją miško svajonių sielą:

— Tverti... dvasia nulėkti nebūties šalin... ištirti choaso takai .. išgraibyti iš choaso mintįs, jausmai, negimusių idėjų sėklos branduolys surasti... tiesos ir melo nesuvoktinoji riba užbriežti... o paskui... paskui savo tvarinį širdies trupiniais papenėti, sielos krauju pagirdyti ir... ir širdį ir sielą atiduoti karališkoje dvasios duosnybėje kitiems, kad turėtų už ką akmenimis į tave svaidyti...

— O tu paimk tą akmenį, priglausk prie savo širdies, sielos lūpomis pabučiuok, kaip tas kareivis, kurį savoji kulka nudėjo, kuomet jis beveiksmis stovėjo prie priešininko patrankos prirakintas, o jo broliai už tėvynės laisvę galvas guldė...

— Koja to akmens nepaspirsiu, nes save paspirčiau, bet norėčiau dvasios akimis užmatyti tą tolimąją ir galutinąją kovą, kuomet žmonijos skaudulys mirs...

— Pakilk ligi absoliuto dvasios gyvenimo — tenais pamatysi nuolatinę dviejų galybių, žmogum svaidančių, praamžinąją karionę ir judviejų kraujuose karionės galo jieškok...

Miškas stovėjo ramus, tarytum bijojos nors vieną tiedviejų nakties svečių kalbos žodį praleisti. Tyla aplinkui užgulė, yt būtų visa visata jon įsiklausius...

Staiga ta tyla suvirpējo, sudrisko aiškaus ir stipraus contr-alto glostoma.

Nunešiu į kalnų augštybes,
į saulēs spindulių varsas
mano širdies skundo gilybes
ir sopulio kraujų rasas ...

Miškas gaudē, lyg stengēsi ton skaudulingo sopulio giesmelēn įpinti savo sopulio mistiškai-majestatišką hymną, lyg liūdēsio ir ilgēsio šlamējimo gaidomis norējo susilieti su tiedviem žmonēm ...

LIGONIS.

Minčių-svajojimų letena sunkia našta užgulė Oginto krūtinę. Pro giedrai-blaivas žiemos naktis, pro tamsias nuvargusios minties ūkanas lindo ir šypsojos nuovargio šmėkla. Rodės kartais, kad visos mintįs sugulė gilybių migin, apsiklojo tinginio tinklu ir jau nebežada judinties. Jausmai, yt po sunkios karionės karžygiai, suvirto svajojimų pavėsyje ir ilsis. Svajojimai be minčių ir jausmų neveikė — trūko jiems nenuilstantiems lakūnams sądraugų...

Ūkio darbai pabiuro, ne todėl, kad būtų atgrisę, bet visiškam dvasios nuomariui užėjus — fiziškas darbas negalėjo to nuomario ūkų išsklaidyti.

Ogintas nė nesistengė, gal todėl, kad jėgų trūko, tam nuomariui nusikratyti. Tik jausmu žinojo, kad šiuo metu nieko neįstengs, kad veltui rūpinties nukratyti tas, ką vidus pagimdė.

Ir gera, ir lengva buvo, — tečiaus krūtinės padugnėse kaž-kas vartės, kuteno širdies nervus ir užkimusiu balsu šnabždėjo nesugriebtinos ateities atsitikimus, tarytum stengėsi perspėti.

Ilgainiui pailsėję jausmai pradėjo neberimti. Krūtinėje užvirė kaž-kokia ko-

va, — kurti, nebyli, bet atkakli ir jieškojo vagos, kuria išsilieti galėtų.

Tuo pačiu metu neatidėtinėji reikalai prispyrė Ogintą išsirengti iš namų kiek ilgesniam laikui.

Vidaus stovis atsiliepė ir ant sveikatos. Kaž-kokie šiurpuliai dažnai bėgiojo jo kūnu, drugys pradėdavo krėsti, tečiaus reikalų spiriamas neveizėjo į tuos apsireiškimus ir rengėsi kelionėn.

Panemunės gyventojai žiemos metu turi Nemunu važinėti, kas, žinoma, daug patogiau negu grūsties kalnais. Tečiaus tasai patogumas gana pavojingas, nes dažnai tenka keleiviams ir išsimaudyti ir visiškai su šiuo pasauliu išsiskirti.

Bet pripratimo tokiais pavyzdžiais neišvarysi iš žmonių protų, nes kiekvienas tikisi ta nelaimė jį aplenksianti, ir kiton pastogėn nuvyksianti. Tokių keleivių mintįs, matomai, aukštesniosios doros takus pažįsta . . .

Atadrėkis visai netikėtai užėjo ir sniegas krito vilko kąsniais. Viktutė draudė, bet brolis niekuomet neatidėdavo ilgesniam laikui ar dar-gi kitai dienai to, kas šiandien turi būti padaryta.

Išvažiavo mažomis rogutėmis, vienu arkliu Viktutės liūdėsio ir prašymų likties lydimas.

Ties pačiu Kaunu, po Marvos dvaru,

visai netikėtai arklys suklupo ant pirmutinių kojų, pašoko nuo ledo ir staiga įlūžo. Didelis ledo gabalas pasinērē po ledu, arklys pirmutinēmis kojomis užsikabino už ledo ir rengēsi iššokti, bet ledo briauna vēl nulūžo ir jis vēl įsmuko vandenin ligi pusēs šonų. Taip greitai tas viskas atsitiko, kad Ogintas nesuspējo nei pamatyti kas daros, kaip pasijuto jau vandenyje besąs. Į akimirksnį, kol suspējo iššokti su vežēju iš rogučių, abudu jau buvo ligi juostų šlapiu.

Subēgo žmonēs ir į keletą minučių ištraukē ir arklį ir rogutes iš vandenio.

— Šalta tau? — klausē Ogintas savo vežējo.

— Truputį lyg kad ir šalta.

Į penkioliką minučių buvo mieste.

— Kur važiuoti?

— Suk į Korsakus. Tenai rasiva abudu prieglaudą ir bent gausiva sausų drapanų.

Gydytojai Korsakai—tai seni Ogintų draugai. Jurgis Ogintas dažnai tenais lankydavos ir mielai priimdavo jį. Tečiaus pastaruoju laiku kaž-kodēl rečiau nuvykdavo tenais, matyti, mažutēs rusvos panelēs Aldonos Korsakytēs akutēs ir gelsvučių plaukų vainikēlis, — pavojingi buvo neseniai nurimusiai ir iš moteriškēs tinklo ištrūdusiai jo širdžiai.

Buvo jau tokių atsitikimų,kurių me-

tu jo širdis tyliai šnabždėdavo, kad iš to namo sveikas neištruks. Bet Ogintas netikėjo savo širdies slaptingais patyrimais, manė protu apimsiąs visus širdies krusterėjimus ir srovę laiku sustabdysiąs.

Aldonai negalima buvo nieko užmesti. Tai ne ta miesto panelė, kuri stengiasi visomis išgalėmis sau ir kitam jungą ant sprando užkrauti. Ogintas jai labai tiko, bet niekuomet per galvą nepraėjo mintis, kad jis galėtų kuomet jos vyru būti. Dideliais buvo draugais ir tėvai nedraudė to draugiškumo, nes žinojo, kad Ogintas niekuomet jų vienintelės dukters nenuskaus ir neužgaus.

Patsai pasitikėjimas kartais pasiekia tokias žmogiškumo ribas, kuriose apsireiškia tikra žmogaus žmogiškoji siela ir jos dieviškas prakilnumas ir priežodis *Homo homini Deus est* rodos neatjaustinais žmogiškumo teisės ir doros supratimais gyveniman vykdomas. Ir svarstydamas tuos «anormalinius» žmogaus sielos apsireiškimus jauti, kad žmogaus sielą veda kaž-kokios bevardės ir bespalvės galybės. Rodos, kad dar negimę mūsų vaikai paduoda seniai mirusiems prabočiams rankas ir anamė nežinios pasaulyje tveria sutartį, kad valdyti mūsų sielomis, skina ateities takus naujam gyvenimui naujas savo sielas to gyvenimo pamatan dėdami. Ir virpa širdis,

kuomet pajunta tą maloningąją globą:— anų dar negimusių gyvybių jėgą ir seniai mirusiųjų galybę. Ji aiškiai supranta, kad mirę niekuomet nemiršta, jie amžinai mumyse gyvena tam, kad iš mūsų tverti naujas naujais pamatais gyvenimas...

Ilgai priešinos Ogintas Korsako užpuolimams, bet galų-gale turėjo atsigulti lovon. Temperatura staigiai pakilo ligi 38 laipsnių. Nepratęs lovoje ištisomis dienomis gulėti, nuobodžiavo, bet tikrai draugiškas Aldonos jausmas sulaužė salono papročius ir nuvedė ją Jurgio kambarin — prie ligonio lovos.

Nustebusiomis akimis žiūrėjo Jurgis į Aldoną ir virpančiu balsu užklausė:

— Kuo užsipelniau tą malonę?

Aldona pažvelgė į jį išmėtinėjimo žvelgėsiu, lyg kad būtų ją užgavęs ir tyliai pratarė prie lovos sėzdama:

— Malonių nepripažįstu... Žmogiškumo styga virpa krūtinėje... Ligoniui nuobodu vienam, atėjau sunkių minčių išblaškyti, žinoma, jeigu tą pajėgsiu...

— Vienas tyras noras daugiau vertesnis, negu...— neužbaigė, karščio vilnis ir šaltų šiurpulių banga užpylė visą kūną.

— Kas tamstai?

— Kaž-kas visu kūnu slankioja...

— Pašauksiu tėvelį.

— Ne, ne, nereikia.

Tyla užgulē kambaryje. Sutemos pamažu leidos pro langą ir gobē visą kambarį.

— Užžibįsiu lempą.

— Ar tamsta nemēgi sutemų?

— Sutemų?... Kodēl?...

— Tuomet taip gera galvoti, austi niekuomet neužbaigtiną troškimų-svajojimų juostą...

— Tai tamsta moki svajoti ir trokšti? — nustebo Aldona.

— Be svajojimų ir troškimų gyvenimas nepilnas. Kas nesvajoja ir netrokšta, tas tik vienomis vēžēmis per gyvenimą eina, aš-gi noriu savo kelionę plačiu vieškeliu atlikti.

— O apsivylimai?

— Be apsivylimų negali būti svajojimų ir troškimų... Apsivylimai tam reikalingi, kad sustiprintų troškimų paslaptybes... Žmonēs pasakoja, būk apsivylę jie jau nemoka nei svajoti, nei trokšti... Tas netiesa... Jie dar giliau ir sopulingiau trokšta ir svajoja, tiktai slepia nuo savęs tuos troškimus ir svajojimus, žaidžia su savimi, patįs save prigaudinēja, nejučiomis stengiasi nesavimi būti, prievarta velka nuo savęs žmogaus rūbą...

— Bet troškimai ir svajojimai kartais labai kankina žmogų...

— Kančiose ir apsireiškia žmogaus

gyvenimo pilnybē. Ir toms kančioms vaistas surasti galima...

— Nepažįstu jo.

— Pasibelsk į liūdēsio bažnyčią ir pasisemk iš jo šaltinių jēgos gyventi ir jausti. Nes kas be jausmo gyvena, tam seniai vieta kapų ir tuštybēs viešpatijoje, jis jau gyviems nebereikalingas, nes gyvieji jam nereikalingi...

— Iš liūdēsio bažnyčios šaltinių jēga semties... Nemoku suprasti... Juk liūdēsis tai ir yra svajojimų skraistē...

— Ne, ne!... Svajojimuose, yt veidrodyje, atsispindi tikroji žmogaus siela, apsireiškia jo gyvenimo tikslai... Liūdēsis — tai nesuprastina jēga, kuri kiekvieno gyvo žmogaus sieloj gyveña ir jam stebūklingą jēgą suteikia... Liūdēsio priežastįs, takai ir rūšįs negalima jokion mokslo teorijon įsprausti. Yra sopulio stokos liūdēsis, yra sopulio perteklio liūdēsis, yra svajojimų, minčių, laimēs, meilēs, maldingojo ekstazo liūdēsis... Yra liūdēsio liūdēsis, kuomet dvasia-karalius visatos liūdēsiu liūdi... Dar-gi skaisčiausios žmogaus laimēs aukštybēs liūdi, nes aukštesnių tos aukštybēs laimēs laipsnių atsiekti nemoka, ar negali, ar nedrįsta kilti į svaigulingas laimēs dausas...

— Kur laimē rasti galima? Ar ji iš liūdēsio varsų gema, ar purvinomis ran-

komis ją kas suteikia, nes, man rodos, laimē ir meilē — tai du žodžiu žmonijos žodyne labiausiai purvais apdrabstytu . . .

— Skaudi teisybē! . . . Laimē! . . Laimē — tai ne by kas! . . . Ir kas jos slaptosios prasmēs ir įpatybēs nesupranta, tas jos niekuomet neįgys, nes nežinos kelio, kokiu į ją eiti . . . Laimē ir meilē — tai nuožmiausia kova, kokią veda žmonija dēl jiedviejų, bet nesąmojingai . . . Takų čia nurodyti negalima, nes juk kiekvienas laimę ir meilę kitaip supranta ir jaučia . . .

— Tad kur tas takas, kuris į jiedviejų dangų veda?

— Žmoguje! — trumpai atsakē Jurgis.

— To maža, tą aš žinau . . . Žmogus tokia milžiniška didybē ir jame daug lengviau suklysti, negu nepraeinamuose Amerikos miškuose.

— Kovoti už ir dēl laimēs reikia . . . Reikia save savyje surasti, o ne tarp svetimo sau gyvenimo . . . Didžios kovos reikia laimei įgyti. Man kartais rodos, kad pasakų pasaulis kelias iš praeities ūkanų ir tose neaiškiose legendose apie mūsų prabočių laimę slepias tikrasai kelias į jos dangų . . . Žinau ir jaučiu, kad kaž-kokios kenksmingos iš praeities jēgos reikia sulaužyti. įveikti, jos savo valdiniais padaryti, kad laimē atsiekti . . .

— Sunkus tai kelias...— atsiduso Aldona.

— Ir vēl rodos man, kad dēl laimēs neužtenka ji atsiekti, bet atsiekus reikia ji išnaudoti ir suvartoti. Ir reikia mokēti išnaudoti, suvartojant reikia nuolatinē kova vesti, reikia nuolatos budēti ir prie laimēs vartų ant sargybos stovēti... Sunkus tai darbas, bet vis-gi jis darytinas. Verta už ją kovoti, verta dēl jos kentēti, nes kovojant ir kenčiant žmogus pilna ēsybe gyveni, viskas gyvas tavyje gyvena, veikia, budi. Ir tas kurs kovoja ir kenčia, ilgisi laimēs ir apie ją svajoja, jos trokšta, tas niekuomet nepatirs dvasios *Stillstando* — paskutinēs gyvybēs laiptų lentos...

Jurgis nutilo. Aldona įsmeigē akis į langą, tarytum sutemų dvasios jieškojo jose. Ligonis pamažu merkē akis, karštis didinos. Tasai pasikalbējimas labai sujudino, užgavo gyviausias jausmų stygas ir sukankino jēgas. Pradējo vartyties ir nerimoti.

... Norēčiau surasti sielą... ha, ha, ha!... Užsigeidē ko... Bet vis-gi jieškosiu...— pradējo klejoti.

— Ką tamsta sakai? — užklausē Aldona.

... Jausmais apkabinčiau ir..., trauk visi kelmukai... pažeistas paukštis

į dausas nepakils . . . pažemėmis tik slankioti įstengs...

— Nieko nesuprantu! — tarė Aldona į save, — ar tik karštis nepasididino?

Išėjo ir pašaukė tėvą. Karštis greitai augo ir grūmojo tuo, kad šią naktį bus ligos krizis.

— Eik krason ir telegrafuok Viktutei.

— Kas-gi telegrafuoti?

— Tegu atvažiuoja.

Greitai, paraginimo nelaukdama, apsitaisė ir nubėgo krason. Pakeliui užklausė savęs, iškur ta baimė dėl Oginto, iškur tasai troškimas, kad jis pagytų? Ar tik širdis kartais, nei draugiškumo ryšių nesibijodama, neapvils jos ir nepakels maišto prieš pačią save, ar nepareikalaus laisvės jausmams laisvai ir plačiai skristi?...

— Jo siela neapimamo didumo, ji susideda iš miliardų mažučių dalelių...— Šnabždėjo bėgdama į save.— *„Žmonėse man, žmogui, priderančio jausmo jieškau”*, tarė jis anuomet į mane. Todėl tai tokiu aštriu žvelgėsiu smeigias jis į visų akis ir jieško jose jų dvasios atspindžio — savo sielos dalelės, tos dalelės, kurios dar nesurado, bet kurios jieško...

Mintis nenoromis skrido prie Jurgio lovos, atmintis graibė iš praeities atsi-

tikimus, žodžius, sakinius, žvelgēsius ir stengēsi supinti iš jų jo sielos karūną.

Atsiminē. Senutē gulējo pašarvota ir jis ką-tik atvyko Kaunan. Nēvieno paguodos žodžio, nēvieno suraminimo sakinio. Tiktai įsmeigē akis į kiekvieną ir kaž-ko jose ješkojo, lyg nebūtų nē toms ašaroms, nē tais sopuliais tikējęs.

— Ir mūsų nelaimēse ir kančiose jis tos sielos dalelių ješko ...— Užbaigē savo mintis.

Ir rodēs jai tuomet tokiu nepaprastu, tokiu baisiu, nuo kurio sunku ir mintįs paslēpti. Tečiaus, neveizdint į tuos apsireiškimus, širdyje kaž-kas verpē skaistų būsimųjų atsitikimų siūlą ir skatino ir gundē tos ateities nevengti, kad ir apsivylimu ji pasibaigtų.

Juk jis ką-tik aiškino, kad apsivylimai sukelia didesnį kovos troškimą, paskatiną siekti idealo ir nesitraukti iš kelio...

— Jausmų nesupančiosi! — užbaigē savo galvojimus trumpu sakiniu. Ir tasai sakinys daugiau tuo akimirksniu svērē, negu gilųs ir klaidųs protavimai.

USUM RATIONIS.

Namų atmosferoje jutai, kad ligonis savo negale čia visus valdo. Tylųs žingsniai, dūslųs kalbós balsai ir sutingę iš atsargumo judėjimai išstūmė gyventojus iš paprastos nesąmojingos, neapgalvotos dienos veiksmo vagos. Ir žingsnis buvo lyg matematiškai išskaitliuotas, tartas sakinys lyg logikos įstatymų klausęs, — protas ir sąmonė pradėjo veikti.

Gyventojų veidai lyg nuvargę, pailsę išrodo. Toksai nuolatinis atsižvelgimas į savo veiksmą, į tariamą žodį neįpratusius labai vargino. Tiktai Aldonos veidelis nieko, jin pažvelgusiam, iš pirmo akių užmetimo, žiurėtojui nepasakydavo.

Tamsus minties-jausmo debesys slankiojo visu veidu ir blaškė įvairias varsos atmainas. Antakiai tai taip aukštai susitraukdavo, kad net vienas antrą siekdavo, tai vėl tūnodavo be jokios prasmės ir reikšmės. Lūpos susičiaupdavo, užsikirzdavo atkakliame tylėjime, arba šiek-tiek prasiverdavo ir liepsnodavo slepiamo troškimo ugnimi.

Kuomet paaiškėjo, kad ligoniui jau nieko blogo nebus, kad pagis, nors tasai geryneigos procesas pamažu slinks, Aldona

nurimo ir dažnai liūdēsio apglobtomis akimis įsismeigdavo Jurgio veidan.

Ligonis gulējo romus, karštis pamažu puolē ir dažnai verzdavo jį klejoti.

Aldona mēgo tokiomis klejojimo valandomis sēdēti šale ligonio ir klausyties tų kartais begalo gilių, kartais juokingų minčių.

Nejieškojo ji tuose klejojimuose savo norų pakakinimo, nemanē išgirsti kąnors, kas jos jausmus būtų patenkinę — bet mēgo minties sūkurį sekti ir gyvai matyti gemančios minties laisvę tuomet, kuomet protas nestengia jos ankšton sienon užverti.

...Aukšti ir statųs liūdēsio takai... — klejojo Ogintas.— Ant nepasiekiamų ürvingų uolų... jurių neišmatuotinose gelmēse... Še... še... šiknosparnis su balandēliu meiluojas... Ha, ha, ha!... Taip, tas tiesa!... Ar žinai, juk pažinojai tą mažąją Lenį iš «Hopfenbluehte», kokia ji kartais juokinga būdavo!... Aha! atsimeni: *rechte Hand, linke Hand — steht die Militaer...* Lapa ir ji puikiai tą dainelę dainuodavo...

Nutildavo valandēlei ir giliai alsuodavo, lyg sunkią naštą būtų nuo pečių numetęs Ir, ant kito šono apsivertęs, tęsdavo toliau:

...Kartą atējo ji į mane ir tokia nuliūdus buvo... Tokia linksmutē ir tokia nu-

liūdus!... Nemesk, šuns koja, sumuši!... «Spiauk ant visko, kas žiba!... Ēhēhē!... Uždainavau jai Čaikovskio: «Dai mnie zabvenje, rodnaja».... Ēmē ir apsiverkē... Ha, ha, ha!... Leni — ir ašaros... Ne! tai, maniau, čia kas-nors *knap gegangen?*...

...Leisk jam daryti, ką nori... O tau kas rūpi?... Et, nežinai ko užsimanęs!...

...Moteriškē, sako Leni, tai....Ēē! nesakysiu, tu jos tokios nematei, tai ir nesuprasi... Ką?... Pasakyti?... Na, klausykis....

...Žinai?... Mūsų matematikas sustatē formulą, sulyg kurios reikēs integralų poezija rašyti... Ha, ha, ha!... Eik sau, neerzink manęs!...

...*„Ich kenn'' ein einsames Plaetzche auf der Welt*... Kas, Viktutē ir Mačiūnas atvažiavo?... Na, pasakokita kas namie girdēti...

...Taip... aha!... pieninē, sakota, gerai eina... Klimas dar nepasibučiavo su giltine?...

...Taigi, moteriškē — tai, brolau, nieko žmogui neduoda, tiktai sutveria pragaro jēgos ilgēsį ir... basta!... Ne, ne, ne! tai ne aš sakau, Leni taip tvirtina...

...Ko aš norēčiau?...

...Pavasarį užbaigsiu namus statyti... Parsikviezdįsiu mūsų dailininkus,

literatus vasarai—ot bus kulturingas ir turiningas mano uoloje gyvenimas... O, juokties labai sveika!... Tamsta netiki...

... Norēčiau surasti mergaitę, kuri sutiktų su manim vargti, džiaugties, svajoti, ilgēties... ir kad mane juokties išmokytų...

... Te-te-te!... Eik tu,išdykēli, gult einu...

Atsivertē ant dešiniojo šono ir užmigo. Sunkus, karščiu mušąs atdusis išlēkē iš jo krūtinēs ir apklojo Aldonos rankas.

Ilgą valandą žiūrējos į miegančiojo veidą, paskui atsiduso, atsikēlē ir galva linguodama, tarē:

— Ir aš norēčiau surasti bernelį tokį, kokios tu mergaitēs ješkai... Tiktai jis turi mane laimēs būtybe tikēti išmokyti...

Ir ilgi žiemos vakarai pavirsdavo svajojimų valandomis. Ogintas užkrētē Aldonos sielą svajojimų troškimu ir paskatino ilgēties. Nei svajojimų, nei ilgēsio tikslo nenurodē, bet paliko liuosai jos vaidintuvei ir sielai tverti nuosavą tų troškimų ir svajojimų rūmą...

Pamažēlē ligonio geryneiga ypač rūpino Viktutę ir jo draugus. Pavasariui besiartinant tiek darbo bus su pieninēs padidinimu, su naujais ūkin įvedimais — ir kas bus be Oginto bedaryti.

Tiktai Mačiūnas jo liga tartum nesi-

rūpino Jurgiui apsirgus, jis visomis jēgomis griebēsi visų jo namo darbų. Pieninę aprūpindavo drauge su Mejeru ir visą liuosą laiką praleisdavo prie ūkio darbų žiemos metu.

Kaunan važiuodavo kas savaitē du kartu drauge su Viktute Jurgio aplankyti. Malonus, lipšnus, patarnaująs dēl Viktutēs, jis nēvieną kartą neįeidavo ligonio kambarin.

Brolio ligą Viktutē sutiko nusigandus, nusiminus, tečiaus nēvienam neparodē nei išgąsčio nei nusiminimo. Švelnutē kakta šiek-tiek susiraukē, akįs kiek dūmais apsivilko, tečiaus nepratusi akis jos veido slēpinių niekuomet nebūtų atspējusi.

Mačiūnas iškarto pastebējo tą atmainą ir, pasekmių bijodamas ar jos nuosavomis jēgomis nepasitikēdamas, nei ant žingsnio jos vienos tolimesnion kelionēn neišleisdavo. Ligonio kambarin neidavo drauge, nes begalo nemēgo ašarų, na, ir nenorējo jiedviem kalbēties kliudyti..

Tiktai nuo Jurgio ligos Mačiūnas kaž-kodēl atsimainē. Judējimai pasidarē nervingi, skubųs, žvelgēsis karščiu liepsnojo ir veido bruožai buvo įtempti, tarytum visa nervų systema budējo didžios svaros atsitikimo prieangyje.

— Tu, Jurai, — atmink! — tu juk neturi teisēs mirti! — šūkterējo jo kamba-

rin įėjęs Mačiūnas ir įsmeigtomis akimis ligonin žiūrėdamas. Ir tame žiauriame akių apvade tiek gilaus, neišmatuotino jausmo buvo, tiek daug skaisčių rytojaus vilties spindulių, jog rodės, kad to šiurkštumo priedanga, vidaus ugnies kepinama, sprogs ir tyriausio jausmo kaskados pasipils.

— Kodėl? — tyliu, bet nustebusiu balsu užklausė Jurgis.

— Kodėl! — atkartojo Mačiūnas.— Nes tavo sėklos grūdai dar paviršium keroja, dar šaknų žemės širdin nesuleido...

— To niekuomet nesulauksiu! — liūdnai tarė Ogintas.

— Nesulauksi!... Kame-gi tavo jėga, kame to-gi pavyzdžio neįveiktinoji epidemija!... Žinau .... — ir čia jo akįs pravėrė debesų skliautą ir išstūmė iš gelmių giedrą, šypsantysį spindulėlį — žinai, visi apylinkės gyventojai siunčia tau per mane kuoširdingiausius linkėjimus ir prašos sąjungon...

— Apylinkės gyventojai... — paraudonijusiu veidu ir užsidegusiomis akimis užklausė Ogintas.— Jie sąjungon prašos, jie nori drauge su mumis dirbti... O... o... Batutis? — nedrąsiai, lyg savo džiaugsmą sudrumsti bijodamasis, bet įdomiai užklausė Ogintas.

— Čia viską Batutis ir surengė...

— Batutis!.. Batutis!..

— Taip — tad nedrįsk mirti, nes žemę apvilsi, nuskausi, o ji suvedžiojimų ir apvylimų nēvienam dar nedovanojo ir nedovanos... Ne tame bus tavo nuodēmē, kad darbo neužbaigei, bet tame, kad turējai jēgos jį pradēti ir neprivedei bent ligi pusiaukelēs... Saugokis žemēs keršto! — Užbaigē ir išējo, lyg būtų atējęs slaptojo teisējų nusprendimo atskaityti.

QUI NE RISQUE...

Ir vēl pavasaris glamonėjo pernykščios grožės troškimą atgimti, pasipuošti duosninguoju gamtos ištekliumi. Sraunos upės tarytum stengėsi nuplauti žiemos baltąjį rūbą purvais virtusį ir prirengti žemę prakilnion grožės su ja jungtuvių valandon...

Ogintas, šiltai apsitaisęs, sėdėjo ant gonkų senojo namo ir liūdnomis akimis vaikštinėjo po apylinkę, lyg būtų stengęsis ją atsiminti, atgaivinti savyje ligos metu užmirštus reginius.

Mintįs išsidriekė voratinklio plonyčiais siūleliais, suskilo į miliardus smulkučių skeveldrų, išsiblaškė po visą pasaulį ir štai grįžta yt tie apviltieji, suvedžiotieji duonos ieškotojai. Grįžta beribės nuoskaudos, nežmogiško suvedžiojimo rūbu pasipuošusios. Grįžta į savo prabūtybės pamatą ir lyg tame nuvargusiame, nudžiūvusiame kamiene-gimdytojuje paguodos ieškos...

Ištisos, begalinės jų eilės grįžta — tikri jausmo minčių legionai nuleistais, atšipusiais, pusiau surūdijusiais ginklais... Vėliavos kovos smūgių sudraskytos, skaudulio lietaus nuplautos, troškimų rankena

remiamos lenkias į gimdytojo kojas ir skundžias visais ir viskuo:

...Kam mus gimdei, kam pagimdęs liesan, išbadējusian kūnan gyvų troškimų sielą įleidai!...

...Kam gyventi, jausti, užjausti ir sopēti mums įsakei!...

...Ir kam šiandien nubauzdamas, bet tylios ramybēs jausmu ir sielos skaidriomis viltimis, mus sutinki! .

...Kruviną mūsų būtybēs taką atlikome, nuvargusios, nuskurusios, bet slepiamais padugnēse gaiviais neįsitikējimo liepsnos likučiais tavin grįžtame, kad mus nubaustumei, subartumei!..

...Kam skaudulingos tylos ramybe mus sutinki ir silpnon savo krūtinēn glaudi!...

Kur rūstybēs ir keiksmo už apvylimą perkūnai!... Kur neapykantos žaibai!...

...*Ubi tu, Cajus — ibi ego, Caja!...*

Ir vēl mintįs susiriečia, susitraukia, lyg sliekas sausumos bijodamas. Bet nenutyla veikusios, nenurimsta — joms ankšta jų yščiuje — erdvēs, neišmatuotinos, nesuprastinos, dar-gi nenuvoktinos erdvēsplatumos joms reikia!

Ir glostē jau anapus Nemuno siūbuojančių rugių juostą, kuri, tarytum tos upēs krantams papuošti, tenais gimē — mirs,

gims ir vēl mirs. Iš gimimo sopulių ir mirties skaudulių ta juosta pynē nevystantį gimtosios upēs meilēs vainiką ir dējo ant žilų jos plaukų, klaupē prieš ją ir meldē amžinai tuo loviu plaukti ir savo dalį kas pavasaris atsiimti . . .

Atsirēmē statomojo namo sienon ir nustebo — nustebo, kad stato tokios trapios medžiagos sienas, į kurias žiemos metu reikēs glausties . . .

. . Juk iš pačios mažumēs stačiau kitą, pakilesnēs medžiagos rūmą: mano būtybēs ir mano troškimų rūmą . . . Ir šiandien ēsmi tasai nenuilstąs mūrininkas, kurs, nuo gimimo dienos ligi karsto lentų, savo rūmų užbaigti nestengia . . . Visą savo gyvenimą rinkau medžiagą tiems rūmams ir kas metai reikējo šis bei tas taisyti — geresne medžiaga naudoties . . . Paskutinę plytelę uždēsiu, kuomet mirtis savo prieglobstin mane pasišauks . . . Tuomet žmogaus būtybēs ir troškimų rūmą nekviestas talkon mūrininkas užbaigs! . . .

— Jurguti, — prabilo rūpestingas Viktutēs balsas, — sušalsi, eik kambarin.

— Iš viršaus, Vikčiuk, nešalta . . . Krūtinēje kriuša eina . . .

Žydriose mergaitēs akyse užgęso šviesa, lyg kas būtų lempa įsukęs.

— O, ten reikia kitos šilumos ... Duočiau visą savąją, jeigu tiktų . . .

— Tavoji tinka, sesute, bet vis-gi ne taip gaivingai... Čia kitų akių liepsna tegali mano ugnavietę sužadinti...

Patylėjo valandėlę.

— Nesirūpink, Viktute, man nešalta. Jei bus šalta, pats nueisiu kambarin.

Ir rodos, kad kas būtų paėmęs ilgą vinį ir ją Jurgio krūtinėn įkalęs ir įkaltąjį galą užrietęs, kad sunkiau ištraukti būtų.

Aldonos atminimai skaudžiais atbalsiais suskambėjo krūtinės gelmėse, sujudino valandėlei nutilusių kanklių stygas ir gaudė rytojaus neatspėtinų atsitikimų gaidomis, skatino stebūklingos laimės varsomis.

Jadvygos atminimai neišdilo širdyje, tiktai jie gulėjo suvyltų ir apgautų valandų sandėlyje ir, yt liūtas, tykojo patogios valandos, kurią griausmingu riksmu atsiliepti galėtų. Tuo riksmu jie norėjo priminti nemirštinąją ir neįveiktinąją savo galybę.

Šiandien Aldonos nepatyrę, jaunučiai ir ta jaunybe galingi, jausmai ješkojo kelio jo širdin.

Ar atverti ji jiems, ar likti kurčiu ir nebyliu dar-gi ant to, ką jo paties širdis patylomis šnabžda?

— Bet reikia kas-nors iš to pasaulio numylėti, reikia kas-nors gyvo šale visko kito krūtinėje nešioti, nes kriuša gali ledo

jūres tenai sutverti! — galvojo Ogintas.

Gyvo jausmo galybē, jo būtybē ir žinia apie tai, kad kas gyvu, tyru, jaunu jausmu tave apdovanoja, liepia tuo pačiu atsilyginti. Jeigu tasai atsilyginimas neseka iš užpakalio, jeigu jis griežtai nepriešingas anam, tuomet jis stengias pakilti ligi ano ir su juo vienon gaidon susilieti...

Pagundus gyvas, šiltutis moteriškēs jausmas, sunku prieš jį atsispirti, bet baisu ir baugu jam pasiduoti. Niekas vandenyno slēpinių neištyrē — niekas ir moteriškēs jausmo kelių ir tikslų nesuprato ir nežino.

Leisties į nežinomos jūros vandenis, tas pats, ką moteriškēs jausmu pasitikēti. Jūrēse gali audra pražūdyti, o čia ne tik audra, bet tyla dar dažniau milžiniškus ąžuolus laužo, šaknis pagraužia...

Mintįs atsirēmē ton sienon, kurioje jokių plyšių nēra, jokių durų. Prieš ją stovint reikia atsiminti francūzų priežodis ir juo vadovauties:

— *Qui ne risque...*

Kur rytojus nuves, ką jis suteiks — nē jis pats to nežino. Čionai tik porytojus spręsti gali. Ir jo sprendimas dažnai padeda pamatą kitiems atsitikimams...

Gyvi paveikslai, virpančiomis varsomis pasipuošē, kilo ištisa eile iš vaidintuvēs viešpatijos ir, paerzinę troškimą, dingo, yt

lengvas pirmutinis rudens ūkas vējo blaškomas.

Sukurti nuosavas lizdelis; turēti šale savęs gyvas, artimas ir giliai jaučiąs žmogus; nuliūdimo ar sopulio valandomis turēti prie ko prakilnios ir galingos tylos malda prisiglausti; svajojimų metu turi tų svajojimų draugą — vis tai tokie pagundųs ir malonųs, pririšą ir ramųs paveikslai-reginiai, nuo kurių vienu pečių trukterējimu nenusikratysi.

Žmogui, kurs iš pačios mažumēs buvo tiktai svečias tēvų pastogei, kuriam visas pasaulis buveinēs vieta, o visi žmonēs —tiktai žmonēs, kurius netik reikalo valandomis sutinki — tokiam gali nusibosti nuolatinojo keliauninko gyvenimas ir nuosavas namas kartais tveria visiškai skirtingą ir darbais vaisingą gyvenimo vaizdą.

Bet kiekvieno žmogaus gyvenime gyvena Sąlygų-Siaubūnas... Ir gyvena ir veikia, stato ir griauna, ramina ir kankina tik todēl, kad žmogus tyro ir sveiko proto gailisi savo darbams, neįdeda tan darban sąmonēs gilios, yt patsai gyvenimas:— jis šiandien gyvena, rytojaus jam nēra ir ne jis savo būtybēs valdovas, bet piktų rankų tveriamos sąlygos vieno naudai — šimtų nuoskaudai.

Kas šale sąmonēs ir proto neįdēs gyveniman širdies, to žmogiškoji šiluma nie-

kuomet nesušildys, nes tai tokia jēga, kuri reikalauja pritraukimo ir atjautimo . . .

Sutverti nuosavas lizdas — ne taip jau sunku, bet kas tan lizdan pasodinti: kuosa, varna, pelēda, šiknosparnis ar kregždē?

Gyvenimo kelionēn leizdamasis žmogus visuomet tikisi sutiksiąs tą kregždę, kuri jo širdies sąsparoje savo lizdelį nusilipdys — bet ar ilgai tame lizdelyje ištupēs?

Apgraibomis, apčiupomis jieškai jausmo, kurio rankon nepaimsi, kurio akimi neužmatysi. Ta jieškojimų kelionē dažniausia savo tikslo neatsiekia

Kartą jau sukrovęs savo lizdą, nors juo ir kankintumeis, nors jis būtų nepracinamu gyvenimo urvu — nesugriausi ir neišardysi jo, nes trūksta drąsos ne tiek prie ko-nors aukštesnio siekti, kiek ant mūsų pačių slibino naikinančią ranką pakelti.

Ir velki jungą, kurs viską žmoguje užmuša tik todēl, kad tingi atsidrąsinti, bijai apgalvoti priemones, kuriomis čia pasinaudoti reikētų . . . Blogas iš mūsų savo laimēs ir giedros kalvis! . . .

Aldona — tai tas pats sfinksas, kaip ir visos moteriškēs. Dažnai matome, kad jos dar-gi pačios nenuvokia, ko jos nori, ko geidžia, kur jų mintįs ir troškimai krypsta. Didžiausios ir prakilniausios ekstazos valandomis moteriškē pati save apgaudinēja,

nenusivokia, nenusimano. Apvelka melą skaisčiausiais troškimų-svajojimų rūbais, papuošia lakiais laimēs ilgēsio sparnais ir nuosavomis rankomis tuo pačiu metu kasa visiems savo troškimams gilių duobę-kapą...

O męs nekasame?...

Ha, ha!... Atbudę vedame atkaklią, nuobodžią kovą su kasdieninių smulkmenų pelēsiais, nardomēs tos kovos bangose tol, kol kas, apinasriu pažabojęs mus, neišveda iš tų kovos bangų paviršiun ir neapjakina, neleidžia gyvenimo gelmēn pažvelgti ir liepia paviršiumi vaikščioti...

Ogintas labiausia bijojos to apinasrio, virpējo prieš gyvenimo pelēsius ir jo paviršių. Perdaug jis kentējo ir kankinos, kol išsikasē iš to sąšlavyno ir atgal grįžti jau ne tik negalētų, bet užmokētų už tai visomis savo kovomis, visais troškimais ir gultų suēstas, yt kirmino pagraužtas medis...

Pelēsiai — tai tokie galingi gyvenimo veiksniai, su kuriais mandagiu kulturingo žmogaus įrankiu kovoti negalima. Peratkaklus tat veiksnys ir mandagumo nepripažįstąs...

Pasisekē toks pelēsis užčiuopti, pasisekē kelias į jį surasti, be nieko, ilgai negalvodamas smaugk jį mirtinai, nuosavomis rankomis iškask bedugnį kapą, nuosa-

vomis rankomis palaidok jį ir iš atminimų srities tavo galybės jėga išplėšk jo pėdsaką, su šaknimis išrauk. Tuomet tiktai kasdieninis pelėsis-valdovas mirs amžinai.

Kas diena, kas akimirksnis būk tokion kovon prisirengęs, nes tų gyvenimo pelėsių miliardai ir kiekvienas jų turi būti tavomis rankomis pasmaugtas, jeigu jo nusikratyti tikrai geidi.

Tik tas, kurs atkaklią kovą veda su savo nevidonais ir pirm visko su pačiu savimi — tik tas sėdas į pelėsių apleistą kasdieninio gyvenimo sostą ir valios virpėjimais sau paliepimus išduoda.

Bet būdėti turi amžinai, dar-gi paskutinį atdusį išleizdamas turi atminti savo kovas, kad visi gyvenimo stengimaisi nesubyrėtų į dulkes prieš akis amžinai užmerkiant.

Iš atminimų bedugnio šulinio prikelk skaisčiausias laimės dienas, jei jos tavo gyvenime buvo, ir jų jėga paliepk rytojaus viešpatijoje tokioms dienoms sužibti.

— Laimė — tai baisi kova ir sunkiausia su jos vyliais kovoti, ar jais netikėti. Širdis maištinga, yt šimtamečius kankinamas vergas, kurio vienintėlė vilties kibirkštis:— vieną akimirksnį laisvai atsikvėpti. Širdis amžinai trokšta išgirsti atsakymą mažutytės gėdelės skraiste pridengtą. Ji gaudo anuomet giedra ir vilti-

mi spindėjusius žvelgėsius — tos užmirštosios, bet amžinai gyvos laimės virpėjimus...

— Reikia leisti širdžiai jos takais eiti, reikia jos netrukdyti...— Pamanė Ogintas.— Ji ar atsieks savo troškimų tikslą, ar graudulingomis raudos gaidomis apsivynios ir lauks naujo sužadinimo, kad... gal prašvisti, ar jau daugiau iš numirusių neprisikelti, tiktai vilties maištu krūtinė kepinti...

Neveizdint į slaptuosius troškimus, į galingą mintį-viltį, kaž-koksai dūslus, yt požemių Dievo, balsas šnabždėjo jo sielon:

.. Vylio deivė nuteisė lygų tau taką į moterų širdis, kad, meilės saldybių paragavęs, kartybėmis sielą maitintum...

...Deivės-verpėjos tavo siūlą sumazgė ir suraizgė, kad širdies jausmų taku žengdamas sukluptum ir sopulių kraujo lašais tavo troškimų taką nubertum...

...Perkūnas uždegė krūtinėje baisulingą negestančios Gabijos liepsną, kad amžinų troškimų vyliojamas, jausmo gaivos nepasiimtum nuosavybėn, bet tik naujiems apsivylimams jėgos pasisemtum...

...Tavo takas:— giedros ir jausmo galingas troškimas...

Tečiaus visi perspėjimai persilpni buvo sulyginant juos su laimės troškimu. Kad ir pusę gyvybės reikėtų už laimės vil-

tį atiduoti, jis nebūtų apie tai galvojęs, taip gyvenimo vyliai uždegē jo širdį ir mintis ...

Eiti širdies taku — tai jau ligi galo eiti, visiškai nepatogu pusiaukelēje sustoti, nes negalima atgal grįžti ir negalima ant vietos stovēti — lieka tiktai vienas takas: pirmyn, amžinai, ligi paskutinio atdusio pirmyn!

Nes viltis — tai tikriausia troškimų motina, be jos niekas negema . . .

O jeigu nelaimių dangus būsimosios laimēs dieną tamsiais debesimis apsitrauks ir iš pavydo skaudžiais žygiais-lašais, apvylimo veiksniais lyti pradēs — ha! — nelaimēs tam ir yra, kad žmones kankintų, o ne tam. kad savo viešpatijos padangēse ramiu tinginiu snaustų.

Bus giedra — tat po giedros turi būti ir audra su perkūnijomis, žaibais ir pasekmēmis.

O toms dvasios srytyje neužbēgsi už akių, gal ir pasisektų sustabdyti, bet:

— *Qui ne risque . . .*

SAULUTĒ RAUDONA.

Raudonas, liepsnotas saulēs kamuolys ritos už tolimų, melsvu tašku juodijančių, miškų. Vasaros gaivos glostoma, gamta atskleidē paslapčiausius grožēs ir gyvybēs šaltinius ir gausiomis rieškučiomis bērē giedrą ir skaistumą.

Veselavos kalnas pasipuošē turtingu lapų ir žalumynų rūbu ir prakilnios didybēs akimis žiūrējo į po kojų gulintį Kauną, kuriame mažučiai, prie žemēs prislēgti žmonių taškai kribždējo, yt skruzdēs, išdraskytame skruzdēlyne.

Ogintas ir Aldona lipo ant kalno. Abudu lig ko nepaprasto vienas iš antro tikējos ir abudu lukuriaudamu tylējo. Susēdo ant senos, sugriuvusios altanos laiptų ir tylos akimis žiūrējo pro medžių tarpą į gyvo žmogaus gyvenimo panoramą.

Ten žemai — kova... kova... kova... Kova su viskuo, su visais, tiktai kovos su savimi nematyti, neužjausti žmogaus būtybēs angelo ir velnio grūmimos, nebįra kruvinos sielos ašaros, širdis nejaučia pragaro kančių — duona, tai kovos tikslas ir idēa.

O krūtinēs gelmēse, sielos bažnyčios užkampeliuose, kuriuose pasislēpē iš auku-

ro išvytas Dievas, žiba silpnute kibirkštēle Dievų maišto liepsna.

Audra bus, nes Dievai kerštingi...

Ir palengvēliais žingsniais keršto liepsna žengia aukštyn, veržiasi laisvēn, tiktai jos veržimos nejaučia, nesupranta. Dažnai mirties glēbis užkloja visus troškimus, nes liepsna nesuspējo laužo ugnimi prabilti...

Jei kartą nors vieną pajusi, suprasi
Skirtumą savo iš miniós visós,
Gilybēje savo širdies tu atrasi
Kitokias mintis, kitokiós spalvós...

Patylomis, galva linguodamas atkartojo Ogintas K. P.-Tetmajero eiles ir neužbaigęs nutraukē.

— Sunku būti tokiu, kokio poeta reikalauja...— lētai atsiliepē Aldona.

— Reikia norēti tokiu būti.

— Suprantu... Bet sunku tokiu būti...

— Ir tinginiauti būna sunku.

— Žmonēse nerasti to, ko ješkai, ar ko visomis jēgomis geidi — skaudus apsivylimas.

— Gyvenimo vainikas iš apsivylimo gēlių nupintas..... Pasisekimai ištvirkintų žmogų ir tinginiavimo saldybių išmokytų...

— Tat ko jieškai:— naujų apsivylimų?

Ogintas valandėlę patylėjo.

— Jeigu jie neišvengtini ir mano takan įžengē nenori pasitkraukti...

— Tai kas bus?

— Kovosiu su jais, bet visuomet būsiu pasirengęs apsivylimą sutikti.

— Kas apsivylimą pasirengęs sutikti, tas kovon viso savęs neįdeda.

— Taip manai?...

— Jaučiu audrą...

Ogintas krusterējo. Lyg naujas skaudus smūgis būtų oru pralēkęs ir nematomais sparnais jį užgavęs.

— Iškur?

— Iš artimiausių.

— Aiškiau.

— Gana aiškiai kalbu.

— Senosios formos atgyveno savo amžių, aiškumo ne tik kalboje, bet ir manyme reikia. Atsisakau suprasti spējimus.

— Sielos virpējimais netiki?

— Tikiu, kruvinai tikiu! Šiandien matau netolimąjį rytojų, jo reginius, paveikslus, apsireiškimus... Jaučiu krūtinēje, kuomet tu šale manęs sēdi kaž-kokios gaivios ramybēs srovę zirzenant ir šiltučiai jaukumo spindulēliai glosto atšalusią širdį, galingų jausmų ištroškusią sielą...,

— Vienintēlis juodas siūlelis tęsiasi rytojaus skystoje ūkanoje: tavo nepasitikējimas manim. Žinau, kad tavo širdis išalkus ir ištroškus; žinau, kad visais sielos pasistengimais graibai iš mano jausmų verpetų deimantus ir juos savo krūtinēn dedi... Krauni juos šale gyvatēs, kuri tavo meilę gali pasmaugti: šale tavo netikējimo...

— Netikiu rytojaus giedra, nes dar už šios dienos giedrą skolos neužmokējau.

— Kam ir kokios skolos?

— Nežinau, tiktai jaučiu, jogei neatlyginta skola toliau žengti neleis, čia nuošimčiais nenusikratysi...

— Tad imk gyvą kapitalą ir tavo skolą leisk man atmokēti.

— Ne, ne! Tai tokia skola, kurią kiekvienas turi už save patsai užmokēti.

Juodų minčių deivē atskrido ir nutūpē tarp jiedviejų.

— Kiek tu skolos užmokējai už savo apsivylimus, troškimus, ilgēsio ir svajojimų galybę? — netikētai užklausē Aldona.

— Duosniai už viską mokējau. Yt neišsemiamų turtų valdovas rieškučiomis barsčiau į visas puses gyvenimo auksą už vieną tiktai rytojaus giedros viltį.

— Tai-gi, ir aš noriu sulyg mano išgalių mokēti už vilties teisę ..

— Bet aš už daugelį užmokējau, už tave-gi pirmoje eilēje.

— Kiekvienas už save!

Sutemos visiškai užklojo miestą nuo jiedviejų akių ir tik žiebiamų žiburēlių daugybē kalbējo apie tai, kad ten, žemai žmonių lizdai.

Juokingai ir skaudžiai išrodē tos klētkos su gyvais, protaujančiais ir jaučiančiais žmonēmis. Rodēsi, kad kaž-koksai milžinas duobkasys paēmē didįjį savo kastuvą ir vienu įsmeigimu išmetē tuos žmones iš gyvenimo viešpatijos. Ir kankinių urvan įmesti baldosi siaurose gatvēse, krapštos į aukštų namų pastoges, lyg kad stengtųsi vienas kito aukščiau, kad ir tame urve, pakilti...

— Ne visa gyvenimo skola pakeliama.

— Ar noromis, ar nenoromis, bet ji užmokēti reikia. Patsai anuomet tvirtinai, kad viskas reikia iš gyvenimo iškovoti, tai kam-gi šaldai manyje tos neišvengtinosios kovos troškimą, kam prievarta stumi mano krūtinēn baimę — noriu savo jēgomis ligi mano laimēs saulētekio pati viena eiti. Draugai visuomet geistini, bet juk aš nieko daugiau iš tavęs neprašiau, kaip tik tyro draugiškumo jausmo. Ankštesnių ir slepiamųjų tikslų neturējau, norējau tavo gyvenimo dējomis savąjį papuošti ir turēti

ranką, į kurią didžio sopulio valandą ir dvasios nupuolimo metą, drąsiai atsiremti galēčiau...

— Aš-gi tau tą viską daviau! — tylaus išmētinējimo balsu prabilo Ogintas.

— Ir neišmatuotinas ačiū tau už tai... Bet šale to, ką man davei, pastatei kitą tikslo dievuką. Pasitikiu tavimi ir tavo jausmais, bet nepasitikiu rytojumi ir jo apsireiškimais. Ateik už poros metų ir tark tą-pat į mane, ką vakar sakei — tuomet pakarsiu ant apsivylimo sausos šakos mano neįsitikējimą rytojumi ir būsiu ligi paskutinio mano būtybēs virpterējimo tavo... tavo ligi žemēs keršto dienos...

— Už poros metų ateiti ..— yt dūslus póžemių dundējimas suvaitojo Oginto krūtinēje ir kurčiais verpetais ritosi tolyn.

— Taip, už poros metų... Nemanyk blogai apie mane... Žinai gerai, kad aš pati, yt liūtas maisto, laimēs, ir giedros, ir tos stebūklingosios ramumo tylos išalkusi ēsu... Supranti, kaip valios stygas turiu įtempti, kad tą tau pasakyti...

— Aš tik vieną žinau: ar žmonēs manęs nesupranta, ar tyčiomis stengiasi nesuprasti ...

— Kam skundi mane prieš patį save?

— Kad už akimirksnio išteisinti.

— Tai ko-gi nori?

— Giedros, ramybės ir tylos...

— Laimės ne?

— Tame visa laimė slepias... Ne tik sau jos trokštu... Ramybę ir tylą išdalies turiu, giedros jieškau... Ir ne tik sau, tau norėčiau jų broliškai nudalinti, suteikti ir jas pamylėti priversti..

— Aš jas myliu.

— Bet toje meilėje nėra jų meilės drąsos ir galybės...

— Tam, kad neįsitikėjimas rytojum, taja meilės drąsa ir galybe numarinti ir giedrós padangės sutverti...

Toli, nuo Nemuno atskrido linksmas pasivėlinusio garlaivio švilpimas ir, tarytum perspėtas, pačiu laiku prabilo ir priminė Ogintui, kad reikia eiti stotin jo pasitikti.

Tylėdamu žengė nuo kalno. Ogintas jau kuone visiškai jautė, kad ir čia kovą pralaimės. Ir, patekėjusi jo ūkanų danguje raudona saulutė, išleido paskutinius spindulius, suraukė liepsnos švelnutį veidą, atsiduso gilių troškimų versmėmis ir numirė.

Apsiniaukusiame jo sielos danguje po senovės trankė nuliūdimo perkūnai, grūmėsi apsivylimų debesįs ir retkarčiais sušvizdavo trumpučiai bet begaliniai supainioti vilties žaibai...

PASKUTINĮ KARTĄ...

Nuleista galva ir liūdnomis mintimis brido Ogintas Kauno gatvēmis. Apžiūrējo centralinę pieninę, matē pienines-valgyklas bēdinose vietose — visur tvarka, švarumas. Matyti Mačiūnas mokējo visur suspēti ir viską prižiūrēti. Niekur nieko netrūko ir viskas savo laiku buvo pristatyta. Miesto valdybos sąnariai visiškai tuo buvo pakakinti ir prie kiekvienos progos duodavo Ogintui ir jo draugams suprasti, kad jų veikimas ir trūsas ilgainiui bus priderančiai apkainotas.

Tečiaus Oginto niekas nedžiugino. Jo minčių ir troškimų padangēse naujos srovēs veržēsi. Šypsojos iš pirmųjų ūkio reformų, už kurių nepratusia ranka ir baimēs šešēlio lydimas ēmēsi. Bet šiandien aiškiai suprato, kad reikia tiktai norēti mokēti ir nuo savo noro nē ant plauko neatsitraukti. Gyvenimas jam parodē, kad nēra tokio darbo, kurio žmogus atlikti negalētų — viskas kas užčiuopiama priklauso iš žmogaus valios...

Bet gyvenimas ne tik iš darbų susideda. Yra kiti apsireiškimai, kurie paprastiems fyziškiems įstatymams ne bro-

liai. Su jais tai ir vedē Ogintas atkaklią kovą iš pačios jaunystēs.

Ant Puškino gatvēs kertēs netikētai susitiko su Aldona. Nejieškojo jos, nors kaž-kokie šnabždēsiai nuolatos tvirtino jam:— gera būtų pasimačius, gal pasisektų perkalbēti, gal šis . . . gal tas . . .— nieko aiškaus. Tiktai įtemptos valios vadžios laikē visus tuos neaiškius norus patamsēse ir neleido jų aikštēn

— Ko jieškai? — linksmu balsu užklausē Aldona, yt seną draugą sutikusi būtų. Nē šešēlio netolimos praeities nebuvo jos veide. Dvi savaiti suspējo užgniaužti naujosios jos gyvenimo srovēs gimdymo sopulį ir rodēsi, kad iš vystiklų belipanti buvo jau nutarusi taip pasielgti.

— Ko nustojau ir ko išnaujo jieškoti būsiu priverstas . . .— Tyliai, bet atvirai ir stačiai atsiliepē Ogintas. Balsas buvo tvirtas, tarytum viena tiktai styga skambējo ir vis tą pačią gaidą kartojo.

Akies mirksnyje Aldona suprato, kad Ogintas naujų takų jieško. Baugu pasidarē jai už jį, už pačią save, už anų dienų stačią kalbą.

— Tad vis-gi nestengiau tavyje tikējimo sukurti? — atsiliepē nusiminus.

— Iškur gali būti tavyje pasitikējimas kitu, kuomet tu pati savim nepasitiki?

— Tikro kelio į pasitikėjimą tavimi jieškau.

— Stovi ant tikriausiojo tako, kodėl bijai drąsų žingsnį žengti?

— Jieškau...

— Suradai... Proga vieną kartą ateina. O jeigu progos nėra, tad giedros dieviškuoju troškimu susitverk progą, ir jai sau tarnauti paliepk.

— Ir proga yra, ir troškimo verpetai veržiasi giedros srytin — bet čia, ot! krūtinėje, kirminas šaknis graužia....

— Pasmaugk jį!

— Klausyk!.. — staiga nukreipė kalbą kiton pusėn.— Kodėl Jadvygą apleidai?

Klausimas visiškai netikėtai užklupo Ogintą. Tikėjosi, kad tą valandą išgirs ką kitą, kas nušvies apsiniaukusį ateities dangų.

— Tiek kartų sakiau tau apie tai, tiek kartų aiškinau priežastis ir kam dar klausi?

— Noriu viską, ligi mažiausios smulkmenos žinoti. Patyriau daug iš tavęs apie tai, bet dar ne viską. Iš žmonių girdėjau kitas priežastis.

Ogintas stabterėjo savaimi ant trotuaro ir nustebusias akis įsmeigė į nervingai virpantį Aldonos veidą. Gilus ir skaudus peilio-užgavimo baksterėjimas pasiekė

krūtinės gelmes ir knisosi tenais, yt deglo-
ji sąšlavyne.

— Buvau su tavim peratviras, kalbējau perdaug, visus širdies troškimus išpasakojau, patiesiau po tavo kojų mano sielos svajojimų kaurą, protą tavin lenkiau — o tu . . . tu tik pasityčioti iš to tegalējai, gyvesnio jausmo krūtinēje neradai . .

Ir pats nežinodamas ką darąs, prisiartino prie jos, paēmē po rankos, prisiglaudē ir virpančiu balsu pradējo kalbēti:

— Klausyk ir įsidēmēk, gal tai paskutinis lopas, kurį ant mudviejų prietikių skylēs dedu. Ha, ha! daug lopų uždējau, net tavo sielą nauju minčių ir troškimų užvalkalu apvilkau, o tu nē vieno lopo neprisiuvai, užvalkalo neužsakstei ... Tada klausyk . . .

— Bet, susimildamas, žmonēs . . .

— Kas man žmonēs, kuomet rišu mano būtybēs klausimą — jų tuomet dēl manęs nēra . . . Tai-gi . . . Žinau gerai, kad turiu perdaug draugių, kurios visomis keturiomis stengiasi man patarnauti. Liežuviai tarška, yt išdžiūvusio rato špykiai ir ardo tavo pasitikējimą manim, ardo ir nuodija tavo ramumą, gimdo tavyje abejojimą, kurs ir tavo ir mano giedrą pasmaugs. O tu tiki tomis plepalų dēžēmis. . Palauk, palauk, neprieštarauk, duok man užbaigti . . Tu pati nekartą užmetēi man, kad ir juokais, didelį prisirišimą prie mo-

teriškių. Yra dar-gi tokių galvočių, kurie nesidrovėdami vadina mane *mergišiumi.* Nē tavo užmetimas, nē jų galvojimai manęs nestengia nuskausti. Tavo lūpomis kalba praamžinas moteriškēs geidulys: būti vyro caru, laimintoju ir.. nebaigsiu. Jų-gi pavydo keliu žengiąs protas užmušē juose daugybę dailēs valandų, nesuskaitomą prakilnumo valandų skaičių atēmē ir jie, sukerpēję savo jausmuose, jau nemato tų dailēs reginių prietikyje su moteriške... Galiu kiekviena moteriške nusiskųsti, su kuria kuomet-nors bent kokius prietikius turējau, bet drįstu tvirtinti, kad jos visos suteikē man ar valandas, ar akimirksnius didžio, aukšto prakilnumo ir dailēs reginių. Bet drauge turiu pasakyti, kad niekas vyriškojo taip baisiai neskaudžia, kaip moteriškē, nes abipusis dvasios brangenybių prakilnumas vienu taku ir tuo pačiu laiku vaikščioja ir niekas jo neišvengs...

Aldona tylējo, jos mintis graibēsi po tą Oginto atsakymą ir ješkojo ko-nors, kas galētų jos dvasioje kįlantį maištą nuraminti. Prieš ką tas maištas kilo, ji pati dar nežinojo: kartais rodēsi, kad prieš ją pačią, kartais vēl, kad prieš ką tik ištartus Oginto žodžius.

— Atsiprašau, bet turiu skubinties į garlaivį. Šįvakar pas mane sąjungos valdybos posēdis, turiu būtinai būti ir iš-

duoti apyskaitą iš pieninių veikimo.

— Valdybos posēdis svarbesnis už mudviejų prietikį? — karčios ironijos balsu užklausē Aldona.

— Nesvarbesnis, bet tenais mane šaukia bendras keliolikos žmonių reikalas, o čia mudviejų ypatiški reikalai.

— Prieš valandēlę kitokios nuomonēs buvai?

— Buvo tam tikros priežastįs — dabar jų nēra.

— Kodēl?

— Užgeso sušvitusi liepsna ir negreitai besušvis.

— Kada būsi Kaune?

— Negreitai. Prasidēs šienpiūtē ir rugiapiūtē, reikēs namie sēdēti ir darbas prižiūrēti.

— Mačiūnas gali tą atlikti.

— Ne. Jaučiuosi gerai ir reikia jam darbas palengvinti. Ir Viktutē nuvargo per tą laiką.

Nieko neatsakē. Pratiesē ranką.

— Ligi skubaus pasimatymo.

— Pasistengsiu.

Vos suspējo iš garlaivio išlipęs namó pareiti, o ten jau laukē visa sąjungos valdyba Po Oginto apyskaitos, visi išsiskirstē — niekas nesiliko, išskyrus namiškius, kurių tarpan ir Mačiūnas pastaruoju laiku įnējo.

Vakarieniavo ant gonkų. Pirmutinis tai buvo vakaras, kurį Ogintas ir visi namiškiai tylējo.

Dienos įspūdžiai ir atsitikimai užrakino Oginto lūpas, tečiaus dvasioje darbas virē.

Mačiūnas tylējo. Išmoko jisai tylēti ir žinojo kuomet reikia tylēti ir kaip ilgai.

Viktutē su motina po vakarienēs tuoj prasišalino.

Ilgiau tylēti nebegalima buvo ir pirmutinis Mačiūnas prabilo.

— Už dviejų savaičių namai bus užbaigti. Šįmet į juos neįsikraustysi ligi rudens. Reikia kad mūras gerai išdžiūtų. — Stengēsi išblaškyti Oginto mintis ir įtraukti jį reikalų upēn.

— Nesiskubinu, — trumpai atrēmē Ogintas.

— Ne tame dalykas, bet šįmet jau nieko naujo neįstengsi pastatyti. Trobós darbininkams ir tvartų nēra kas nei pradēti, geriau bus šįmet tik plytos padirbdžius, o jau kitą pavasarį galēsi kitas trobas statyti.

— Suspēsiu.

— Nieks nesiskubina, tiktai sakau tą, kas šeimininkui žinotina. Pieninē puikiai veikia. Išviso turime 130 karvių. Mažieji ūkininkai labai pakakinti, kuomet

punktuališkai kas mēnuo išmokame jiems jų dalį.

— Labai gerai.

— Parašiau į Švenčionis, kad už dviejų savaičių ta pati darbininkų partija atvažiuotų ir šiais metais

— Ačiu, ačiu!

Toliau Mačiūnas nebeiškentē.

— Jurgi, — tarē atsikeldamas ir ranką ant jo peties dēdamas. — Gerai žinau, kas tave slogina ir nematau nei vaisto, nei nesirūpįsiu priedermių tau priminti.

— Ir gerai padarysi. Nes kad ne priedermēs, gal šiandien manęs čia nebūtų buvę. Bet matai, aš dar tiek jēgų turiu, kad galiu valdyties.

— Suprantu ir atjaučiu tavo nelaimę...

— Susimildamas tiktai neatjausk ir neužjausk, — nēra man biauresnio jausmo, kaip tie jomarkiniai «atjautimai» ir «užjautimai». Kam rodyti dvasios silpnumas ir kam taip žemai pačiam nusileisti ir kitas statyti. Kiekvienas tenešie savo būtybēs gēles ir dygius.

— Bet kodēl neužjausti?

— Nes aš tokių rinktinių jausmų nenoriu! Užjausk šunį, kuris negali apsiginti ir kurį visi nuskausti gali, bet mane, gyvą ir jaučiantį žmogų, nejudink. Aš turiu pakaktinai jēgų ir drąsos, ir pats iš mano

sopulio urvo išsikrapštysiu.

— O, nēkiek neabejoju! Noriu tiktai tavo jēgas sužadinti.

— Dvi stygi nutrūko ir daugiau jos gyvybēs balsu neskambēs... — tyliai pridūrē Ogintas.

Valandēlę abudu tylējo.

Staiga Ogintas atsikēlē ir tarē:

— Nesirūpink, Mikai, aš ligi galo ištversiu

Atsisveikino ir nuējo savo kambarin.

Vēlią naktį užgeso žiburys Oginto kambaryje. Popieros lakštas po lakšto buvo draskomas ir gurban metamas, kol laiškas į Aldoną nebuvo užbaigtas.

Vos tik saulē patekējo, Ogintas pažadino arklininką, liepē balnoti arklį ir nieko nelaukiant joti Kaunan.

LAUGHING WATER.

— Kas gyventi nedrįso, tas mirti turējo! — Tolimu, kurčiu, sopuliuose kankinančiuosi atbalsiu praskambējo Oginto žodžiai, į patį save ištarti.

Ramumo, giedros vartai užsikēlē — vakarykščion dienon tik mintimi besugrįši...

... Ir kam tiek vilties... tiek nuilsusio jausmo galybēs ton meilēn buvau įdējęs?...

. . O jausmai buvo nuilsę, nes niekas jų gaivos vandenēliu nepakrapino... niekas savo jausmu jų nesušildē...

...Visų krūtinēse jausmas verpetais trankēsi — ir visi tą jausmą, yt gobšai, tik sau laikē... pavydējo kitiems širdies giedros, sielos spindulių...

... Ir tu jų man pavydējai... Ne, nepavydējai, bet tik tuo jausmu netikējai ir... einava abudu savo keliais...

... Likk sveika!...

... Sielos kapuose bus iškilmē: vakarykščios meilēs laidotuvēs tam, kad tuose kapuose amžinai budētumei ir giedros akimirksnius mano būtybēs tamsią naktį primintum...

...Kad amžinai mirdama niekuo-

met nenumirtumei — nes numirti, kad ir nabašninkui, reikia prieš mirsiant kasnors visais būtybēs virpterējimais numylēti... reikia širdies indas kupinai pripildyti . .

...Tad budēk mano sielos kapinyne yt vakarykščios dienos teisējas—liudytojas, yt rytojaus užgesusi ramumo—giedros kibirkštēlē...

Tamsus, juodas rytojaus atsitikimų debesis užgulē ant Oginto krūtinēs ir, rodos, nē galo tų juodųjų kančių neužmatyti. Pro dabarties sopulio ūkaną veržiasi dvilypuotieji gyvatēs liežuviai ir šaltu akių žvelgēsiu tyčiojasi iš visų troškimų.

Visa atsiminimų eilē susikibo ir pasileido pašēlusin, laukinin šokin ir apdulkējusiais skeleto kaulais giedojo graudulingą laidotuvių giesmę vakarykščiams jausmams..

O iš sielos kapinyno, jausmų vidurnaktį, kilo dvi balti stovyli, nuliūdusiais veildais, užgesusia gyvybēs šviesa akyse, ištiestomis tolēn rankomis ir, tarytum, raudotojos laidotuvių metu, kurioms jēgų pritrūko raudoti, — varvino sidabrines ilgēsiosopulio ašaras...

Stovējo tie dvi balti stovyli ilgą laiką sielos kapinyno vartuose akimis į rytus nukreiptomis ir laukē... jiedviejų aušros patekant...

O aušra neužtekėjo...

Bet štai kapinyno vartus vėsula užtrenkė ir šmėklos dingo. Vaidintuvė tvėrė kitus reginius. Nebuvo jėgos, kuri būtų galėjusi tą valandą atitraukti Ogintą nuo netolimos praeities.

... Tylu, ramu visuose namuose, tiktai laikrodis bepročio žingsniais eina pirmyn...

Ir staiga tą tylą pradreskia baisus, baisesnis už perkūno trenksmą giedrią dieną, jaunos mergaitės šauksmas:

— Aš tokia jauna!... Aš taip mylėti noriu!

* * *

Atsimenu...

Stovėjau ant Nemuno kranto akimis į sujudusias upės vilnis įsmeigtomis ir svajojau...

Apie ką?

Apie ką gali svajoti širdžių tyrlaukiuose jausmo ieškanti dvasia!...

Apie ką gali svajoti, taurė už taurės gyvenimo nuodus gerianti, būtybės pavasaryje jausmo ištroškusi siela?...

Žiūrėjau į gimtosios upės bangas ir dūmojau... skaitliavau... ateities smūgius...

Ir skaitlinės sumišo, susimaigė, ironijos juoku prabilo, pasityčiojimu atsiliepė ir spiovė mano krūtinėn nesuskaitomų atei-

tyje smūgių, skausmų, apsivylimų skaitlinių ryšuliu... Spiovē ir pasileido laukinin sopulio-jausmo šokin...

Ir apsiniaukē minčių padangēs, širdį gelžies pančiai suspaudē ir žvangējo jie krūtinēje, lyg garsus vakaro varpo gaudesys... Ir tarē tuomet manim rūstusis mano minčių svajojimų tēvas:

— Tu ištverti turi!...

Ir mirē tuomet nusiminimas krūtinēje, palaidojau jaunai-sename mano sielos kapinyne — pačion gilumon ir užmiršau jo būtybę manyje...

O jis nuolatos vartēs, nuolatos prisimindavo ir spyrē mane paties savęs kalviu būti, spyrē dvasios jēgą kalti, spyrē gyvenimo sopuliais, apsivylimais ir nuodais galybēs jēgą tverti..

Siaubūno dvasios jēgą liepē susisitverti ..

Ir tuomet sutikau Tave...

* * *

...Kupina, skaisčia, jausmais pertekusia širdimi atējai į gyvenimo bangas... Atējai prie gemančios jausmo Aušros ir sustojai:— svajojimų sparnai kančių padangēs nepažinojo — tai buvo jausmo pranašai...

Ir atsimušei, nepatyrusi, nežinios sienon, apsistojai ant jausmų kryžkelio...

O jaunutėje širdies bažnyčioje gimė ir gyveno galingas, noru įniršęs ir išeigos ieškąs troškimas — Meilės troškimas...

Jausmai tavyje verpetais trankėsi, audros gaidomis kaukė — ir tu jų nestabdei...

Bet štai, to troškimo metu, atvykau aš...

Ir suvirpėjo džiaugsmo lietaus sukrapinta tavo širdis, mažutėse akytėse žybterėjo įdomumo kibirkštėlė ir gaivus, giedras, yt mano sielos sopulys-ilgėsis, tavo džiaugsmo angelų choras užtraukė skardžią Hossana!...

Ir skrydo tasai šauksmas į visus tavo kūno sąnarius, rožių kvaptimi apsvaigino širdies gaidas ir lėkė garsiu atbalsiu tavo sielos bažnyčion, atsiklaupė prieš tavo jausmo aukurą ir maldingoje ekstazoje šnabždėjo:

— Tai mano!... Tai mano!...

* * *

...Atsimeni!...

Pavasaris gyvybės lūpomis bučiavo giedros ištroškusią žemės krūtinę...

Gamta veržėsi gyvybėn — ir mudviejų širdįs, dar viena kitos nepažinusios, veržėsi į svaigulingas jausmų vilnis... Dar nepasižinova, o širdįs jau ištolo ilgėsio sparnais apsikabino ir tvėrė didžio jausmo bažnyčią...

...Atsimeni!..

Sēdējau tavo tēvų salėje, o tu skambinai... Muzikos gaidos blizgančiais kardo ašmenimis smeigės krūtinėn ir tvėrė..

Taip... Tu skambinai... O iš tavo muzikos gimė baisiausias mano nevidonas, gimė pragaro kankintojas, gimė mano sopulių Bennu — Ilgėsis gimė...

Ir įsidėjau krūtinėn Ilgėsio dievą-šmėklą ir, juo nešinas, išėjau į žmones ir atsistojau ant didžio pasaulio ilgėsio vieškelio...

Ilgėsį mano jausmų kelionėn davei — ir siunčiu tau šiandien iš jo prieglobsčio sopulingą ačiu...

* * *

Akmenimi nesviedžiu į tave!

O, ne!

Nes tavo jausmų giedroje slėpės netólimos audrós žaibai-kibirkštįs...

Mokėjai, jausmų pagauta, savo dangaus giedrą ir audrą tverti; mokėjai iš laimės blaivų nelaimės šmėklų juodą rūbą pasisiūti; mokėjai laimę jauzdama — nelaimės trokšti...

* * *

Saulė leidosi už nuvargusių miško viršūniu ir geso paskutiniai saulės-gaivos spinduliai...

Ir tavo krūtinėje geso skaistųs manim pasitikėjimo jausmai...

Nors seniai pravēriau mano dvasios rūmų duris, įvedžiau tave širdin, pasodinau ant mano ilgēsio-sopulio sosto ir tariau:

— viešpatauk mano sielos bažnyčioje;
— ausk mano ilgēsio auksinį kaurą;
— sopulio šaltinį gaivink jauna tavo jausmo-laimēs srove;
— sukurk tokį milžinišką, liepsnojantį jausmo laužą, kad net pragariškoji dangaus rūstybē jame sutirptų ir ilgēsio-sopulio vilnimis subanguotų...

Ilgējaus, troškau — tu savo pavasario būtybēs sopulį tvērei...

Sopulio troškai: nes jaunutē širdis jau buvo laimēs nuodų ragavusi, dvasia-gi kančių karionių-žygių troško — savo jēgos slēpinio jieškojo, kad galētų išsitiesti ant savo dvasios skausmų kryžiaus ir sušukti gyvybēs balsu:

— *Ecce puella dolorosa!*...

Ir susitvērei savo sopulį...

Gimē jis audringą, vaitojantį gilaus rudens vakarą ir rudens liūdēsiu užklojo, visuomet rimtą ir minties rūbu apvilktą, tavo veidelį...

Akyse sužibo ateities kančių takas — tolimas, be pradžios ir galo ir vedė jis tave ant Tavo Golgotos Kalno...

* * *

..Atsimeni!...

Sėdėjai prie pianino ir, dvasios gaidos klausydamos, pirštais bėginėjai po klavijaturą — jieškojai akordo, kuriame būtum galėjusi tąlaikinąją sielos gaidą išreikšti...

Ir pradrėskė orą raudąs gaidų spindulys — siela prabilo graudžia aida.

O aš sėdėjau tavo tėvo kabinete ir, vienodo su tavim jausmo gaivinamas, virpančia ranka rašiau:

— *Komm, folge mir in das dunkle meines Leidens Reich hinab!...*

— *Komm, folge mir nach wo des Geistes Freiheit blueht!...*

— *Komm, folge mir nach wo das Unsterbliche stirbt!..*

— *Komm, folge mir nach wo das herliche Lebensauferstehung seine Lieder singt!.*

Galingais sielos troškimais vadinau tave su savim...

Ir tu neišgirdai manęs...

O paskui, kuomet laimės troškimą pamynei po kojų ir sopulio užsigeidei... metei manin didžiausią savo sielos troški-

mą—slēpinį, baisiausią sopulio kardą mano krūtinēn įsmeigei:

— Aš tokia jauna!... Aš taip mylēti noriu! ..

* * *

Ir eidamas mano gyvenimo taku, dažnai ant jausmų—sopulių kryžkelio sustodamas ir ton netolimon praeitin pažvelgdamas -- matau audros draskomą kankynių vandenyną...

Užviešpatavo jis mano anuometinēs ramybēs viešpatiją, atsisēdo ant mano jausmų valstijos sosto, nusitvērē trinagę šakę ir krapšto tų jausmų tamsybēse...

— Būdēk!... Tverk!... Jausk!... — šaukia į mane pragaro nusišypsojimu.

Kartais skardžiu juoku prabils ir skrysta pašēlęs jo juokas mano sielos miške, darda pačion paslapčiausion jausmų gelmēn .

Aprimšta nusiminimo ir skardaus sopulio pagauta širdis ir tyliai—ramiai klauso beneišgirs, išvys vieną giedrą praeities jausmų spindulēlį...

Tuomet tai šmēkla, vidaus bieso gundoma. sušnypščia, suurzgia ir meta mano tylos—ramybēs likučių begalinēn tą baisiausiąjį:

— Aš tokia jauna!... Aš taip mylēti noriu!...

* * *

Daug kas šiandien užmiršta, daug kas krūtinės viešpatijoje mirė, išnaujo gimė ir vėl mirė, tik tavęs atminimas visuomet vienodas...

Ir meilė numarinti galima...

Bet aš jos nemarinu: širdis mini tave įsiutusių sopulių metu, ar didžiausios giedros blaivose... Ji mini tave ir myli už tavo sopulio troškimą, už nuosavą taką per gyvenimo kūlynus ir pražūtis...

Ji mini ir myli tave...

* * *

Paguodos troškimo indas kupinas, bet nė pusės dar sopulio kelionės neatlikta...

Srovė bėga be paliovos ir vedas mane — pasiutusio sopulio erdvėn vedas...

Žinau... įkaitįs ji mano sopulį, kad jis net savyje pabaluos ir tars tuomet tavo troškimo slėpinio palaimintai-prakeiktu juoku:

— Tu ištverti turi!...

* * *

...Einu, slenku mano sopulio taku .. Ištiesta ranka siekiu... prie naujo sopulio...

Ir ramybės vilties savyje jau nebegaivinu...

Supranti!

Aš ramybės vilties jau nebegaivinu

Ha! ha! ha! ha! ha! ha—ha!
. . . . daugiau nebegaivinu!.....

* * *

Kuomet tavęs atminimų erelis mano sielą drasko, lupu jį nuo sielos, rašau ant širdies skydo vieną sakinį:

— *Komm, folge mir in das dunkle meines Leidens Reich hinab!*

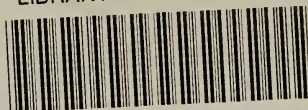
ir siunčiu tau, ant Nemuno krantų, ir širdies skydą ir atminimų erelį...

Ir kįla oran mano atminimų budelis-karalius ir, iš mano sopulių tyčiodamasis, šaukia:

— Tu ištverti turi!...

(Pirmosios dalies galas.)

Intekmē dantų ant žmogaus gyvenimo 10
Juozas Arch. Sodietis—deputatas Anglijoje 10
Jonas Krikštytojas (Penkiaveiksmē tragedija su prologu) 30
Joninēs. Keturių veiksmų drama. 45
Kabalas 10
Kēkštų Simas. (Apysaka iš ūkininkų gyvenimo) 10
Kainas. (Misterija. Trijuose aktuose) 25
Kaip Sicilijos kaimiečiai kovojo už savo tiesas 10
Kur mūsų išganymas? 25
Kunigija ir svietiška valdžia 15
Keletas minčių apie mirties bausmę 10
Kaip valstiečiai kovojo už žemę ir laisvę 15
Kaip apsivesti ir laimingai gyventi 15
Kaip darbo žmonēms išsiliuosuoti 10
Keletas žodžių apie lietuvius ir naudingi pamokinimai .. 15
Knygelē dēl lietuviškų kareivių Amerikoje 10
Laima ir planetos 25
Lietuvos Istorija. Sim. Daukanto. Knyga I. $1.50
Apdaryta $2.00
Lietuvos Istorija. Sim. Daukanto. Knyga II. $1.50
Apdaryta $2.00
Abi drūtai apdarytos į vieną tomą $4.00
Lietuvių tauta. Tomas I.. .... $1.50
Apdaryta $2.00
Lietuvių tauta. Tomas II. $1.75
Apdaryta $2.25
Abu tomai apdaryti į vieną $4.25
Lietuviškos dainos iš visur surinktos $2.00
Lengvas būdas pačiam per save pramokti rašyti 10
Mythai, pasakos ir legendos žemaičių 50
Mūsų Dielēs. (Per ką Lietuva kenčia) 10
Mokslinčius Tvardauskas 50
Miškas vis smarkiau degē 15

Našlaitē. (Apysaka eilēmis)	10
Nereikalingo žmogaus gyvenimas	$1.00
Pasikalbējimas apie dangų ir žemę	25
Parsidavimas ir pelnas	10
Paveikslai. (Dvi apysakos)	15
Palemonas ir Giržduta. (Apysaka eilēmis)	20
Puota — Nuskintas žiedas. (Dvi apysakos)	10
Pagieža — Jurgis Durnelis. (Dvi apysakos)	25
Pirmoje Gegužēs Sapnas	15
Ponas Bartkus. (Eilēs)	10
Pažvelgus atgal. (Sociologiškas Romanas).	$1.00
Palocius ežero dugnuose. (Trijų veiksmų drama)	15
Pamokinanti aprašymai iš gyvenimo žmonių	20
Rūtų Vainikas, Mirga ir Undinē. (Trįs dramos)	30
Sausio devinta	15
Švedų liaudies švietimas	25
Senkaus Jurgis	15
Tamsybēs Guolis	10
Užsistanavik ant to gerai	15
Vargdieniai. (Apysaka iš baudžiavos laikų)	50
Vilius Tell. (Drama 5-se aktuose)	
Valkata	10
Vilkų Lizdas. (Apysaka iš Kryžiuočių laikų)	35
Visuotinoji Historija (satyroje)	60
Vytauto prisieka. Paveikslas, didumas 27½x21½	30
„Vienybēs Lietuvninkų'' 25 metų sukaktuvių Jubilējinē kningelē, su 57 paveikslais	50
Žemių dulkēs. (Labai akyva apysaka)	50
Ženybos Paikių Miko	10
Žemēs Giesmē (Apysaka). Pirmoji dalis	$1.00
Žemēs Giesmē (Apysaka). Antroji dalis	50
Žmogus. (J. Akuratero apysaka)	15

J. J. Pauksztis ir K. Brazys

120-124 Grand st., Brooklyn, N. Y.

THE LIBRARY OF CONGRESS
HECKMAN
BINDERY, INC.
Bound-To-Please®
04-B02511
MANCHESTER, INDIANA 46962

